

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Filip Havlíček

**Vliv Evropské unie na vzájemnou závislost
mezi Českou republikou a Ruskou federací
v energetických vztazích**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Žídková, Ph.D., M.A.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně
na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 12. prosince 2011

_____

Za odborné vedení a poskytnutí cenných rad, připomínek a informací děkuji Mgr. Markétě Žídkové, Ph.D., M.A. Dále děkuji všem, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 Teoretický rámec a teoretická východiska	15
1.1 Rozšířené pojetí bezpečnosti	16
1.2 Kodaňská škola a sektorové pojetí bezpečnosti	18
1.3 Energetická bezpečnost v kontextu kodaňské školy	19
1.4 Diverzifikace zdrojů energetických surovin z pohledu producentů a spotřebitelů.	22
1.5 Teorie vzájemné závislosti	24
2 Vývoj ekonomických vztahů mezi Evropskou unií a Ruskou federací	28
2.1 Cesta k nové spolupráci – Dohoda o partnerství a spolupráci	30
2.2 Strategické koncepce pro spolupráci mezi EU a Ruska... ..	35
3 Energetická dimenze vztahů mezi EU a Ruskem	41
3.1 Energetická charta	42
3.2 Energetický dialog EU – Rusko.....	44
3.3 Změny v energetickém dialogu po východním rozšíření ..	47
3.4 Stálá rada partnerství v oblasti energetiky	49
3.5 Akční plán pro energetickou účinnost	50
3.6 Lisabonská smlouva.....	51
4 Analýza energetické situace ČR.....	55
4.1 Státní energetická koncepce České republiky	56
4.2 Zpráva Pačesovy komise	57
4.3 Návrh Státní energetická koncepce 2010	58
4.4 Analýza současného energetického mixu ČR.....	59
4.4.1 Zemní plyn.....	61
4.4.2 Uhlí	63

4.4.3	Ropa.....	65
4.4.4	Jaderná energetika.....	67
4.4.5	Obnovitelné zdroje.....	69
5	Vzájemná závislost v energetických vztazích ČR a Ruska.....	72
5.1	Energetická citlivost ČR.....	72
5.2	Energetická zranitelnost ČR.....	76
5.3	Energetická citlivost Ruska.....	77
5.4	Energetická zranitelnost Ruska.....	78
5.5	Význam a možnosti EU v procesu zajištění energetické bezpečnosti ČR.....	79
	ZÁVĚR.....	83
	PRAMENY A LITERATURA.....	88
	PRAMENY.....	88
	LITERATURA.....	93
	PŘÍLOHY.....	105
	ABSTRAKT.....	118
	ABSTRACT.....	119

ÚVOD

Energetická politika a zejména energetická bezpečnost jsou klíčovými tématy každého moderního státu. V současnosti, kdy technologie a moderní průmysl ovládají světový obchod, je nedostatek základních energetických surovin pro jejich výrobu pokládán za primární ohrožení států. V oblasti distribuce energetických surovin došlo v posledních letech k výrazným změnám. V nově rostoucích ekonomikách roste poptávka po nerostných surovinách. Nejvýraznějším příkladem tohoto trendu je Čína. Stát, který býval tradičním producentem a exportérem nerostných surovin, se změnil v jejich významného konzumenta.¹ Tradiční průmyslově rozvinuté státy Severní Ameriky a Evropy hledají způsob, jak těmto globálním výzvám lépe čelit.

Energetická bezpečnost se stala politickou prioritou také pro Evropskou unii (EU) a jejích 27 členských států. EU pokrývá v současnosti necelých 50 % svých energetických potřeb importem a nedojde-li k podstatným změnám, Evropská komise očekává, že toto číslo vzroste minimálně na 65 % do roku 2030.² Nejdůležitějším dodavatelem energetických produktů pro EU jsou země Blízkého východu, severní Afriky, Norsko a Ruská federace (Rusko). Pro tuto práci je nejvýznamnější vztah mezi EU a Ruskem. Vzájemný obchod mezi těmito partnery je dnes na nejvyšší úrovni v historii. Členské státy EU získává více než 40 % zemního plynu z Ruska, což představuje dvě třetiny z celkového vývozu ruského plynu.³ Rusko je také zdrojem téměř jedné třetiny ropy importované do EU a jedné čtvrtiny uhlí. Evropské firmy naopak patří mezi největší investory v ruském energetickém

---

¹ Právě snaha Číny je dle mnohých analytiků zdrojem velkého napětí. Před 20 lety byla Čína největším exportérem ropy ve Východní Asii. V současnosti je druhým největším importérem na světě a v loňském roce tvořily 31 procent celosvětového růstu poptávky po ropě. Jen v samotném roce 2004 tvořila poptávka Číny 31% nárůst celosvětové poptávky po ropě. Ovšem Čína se stala konzumentem i ostatních průmyslových surovin. Více viz ZWEIG, David – JIANHAI, Bi: *China's Global Hunt for Energy*. Foreign Affairs, 84, 2005, č. 5, s 25-38. (<http://www.jstor.org>)

² *Key facts about energy and the EU Background Information for the European Council*, 4 February 2011. EVROPSKÁ KOMISE, 4. února 2011, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/energy_background_en.pdf

³ Tamtéž.

průmyslu, ať už se jedná o ropu, zemní plyn nebo elektřinu.⁴ Ve stejné době se ruské firmy snaží získat přístup na vnitřní energetický trh EU, aby mohly rozšiřovat své investice.

Evropská unie nemá přímý vliv na jednotlivé energetické politiky členských států. Otázky týkající se bezpečnosti a udržitelnosti dodávek energetických surovin jsou ponechány na jednotlivých členských státech. Neexistuje téměř žádná vzájemná spolupráce mezi členskými státy a vytváření vnitřního trhu s energiemi se stále vyvíjí. Změna nastala po přijetí Lisabonské smlouvy, jež zavádí energetickou politiku jako jednu ze sdílených pravomocí.⁵

Mnoho evropských států vnímá svou závislost na ruské energii, zejména plynu, jako ohrožení národní bezpečnosti. Nejinak je tomu v případě České republiky (ČR). Rostoucí závislost Evropy na ruské energii a dlouhodobé energetické dohody mezi ruskými firmami a některými evropskými vládami, vyvolaly spekulace, že Rusko využívá energetické suroviny jako prostředek pro prosazování své zahraniční politiky. Otázkou zůstává, jak jsou jednotlivé státy schopny tuto závislost redukovat.

Vztahy mezi EU a Ruskem neexistují v politickém vakuu. Jsou nedílnou součástí politických, ekonomických a bezpečnostních vztahů jednotlivých členských států. EU se snaží najít způsob, jak na jedné straně komunikovat s Ruskem jako významným obchodním partnerem a na druhé straně se vypořádat s Ruskem, jenž porušuje demokratické principy nejen vůči svým vlastním občanům, ale i v zemích bývalého Sovětského svazu.

---

⁴ ROGACHEVA, Elena – MIKEROVA, Julia: *European FDI in Russia: Corporate strategy and the effectiveness of Government promotion and facilitation* September 2003. OCO Consulting 2003,

http://www.ococonsulting.com/resources/publications/fdi_in_russia_final.pdf

⁵ V této oblasti EU sdílí pravomoc tvořit právní předpisy s členskými státy v souladu se zásadou subsidiarity. V otázkách fiskálního charakteru v oblasti energetiky je i nadále vyžadováno jednomyslné rozhodnutí. Lisabonskou smlouvou si členské státy ponechávají nezávislost a nedotknutelnost v rozhodování, týkající se skladby energetických zdrojů (tzv. energetického mixu) a volby skladby zásobování energií.

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007, čl. 122. (dále jen Lisabonská smlouva) <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:CS:HTML>

Primárním cílem této práce je analyzovat, jak Evropská unie působí na vzájemnou závislost v energetických vztazích mezi Českou republikou a Ruskou federací. K dosažení tohoto cíle byly vytyčeny dva dílčí cíle. Prvním je analýza *energetických vztahů mezi EU a Ruskem po skončení Studené války*. Rozpad Sovětského svazu znamenal největší změnu v geopolitickém uspořádání světa od spuštění tzv. železné opony po konci druhé světové války. Tuto analýzu je nezbytné zasadit do vývoje politických a ekonomických vztahů, které položily základ pro samotnou energetickou problematiku. Druhým dílčím cílem je pak *analýza energetické situace ČR*. Jako bývalý satelit Sovětského svazu byla energetická politika zaměřena výhradně na spolupráci v rámci východního bloku. Veškeré zdroje ropy a zemního plynu pocházely ze Sovětského svazu, a je tedy nutné zjistit, jaké změny po roce 1989 nastaly. ČR se již od devadesátých let zaměřila na diverzifikaci svých surovinových zdrojů a tento trend se snaží prosazovat i po vstupu do EU. Analýza energetické situace ČR poskytne potřebné informace k dosažení hlavního cíle.

V práci autor ověřuje hypotézu, že *Evropská unie pozitivně ovlivňuje energetickou politiku ČR – svým vlivem snižuje asymetričnost v energetických vztazích mezi ČR a Ruskem a tím snižuje možnosti Ruska ovlivňovat energetickou závislost ČR*.

V práci je stanoveno několik výzkumných otázek, které přispívají k dosažení vytyčených cílů a jsou spjaty s jednotlivými kapitolami a jejich tématy. První z cílů řeší, jaký vliv na energetickou politiku měl vývoj ekonomických a politických vztahů mezi EU a Ruskem. Následující výzkumná otázka analyzuje vývoj rámce energetických vztahů mezi EU a Ruskem a motivy vedoucí oba aktéry ke spolupráci. Je důležité zjistit, zda tato spolupráce vede ke zvýšení energetické bezpečnosti obou aktérů. Odpověď na třetí výzkumnou otázku – Jak složení energetického mixu ovlivňuje závislost ČR na dovozu energetických surovin? – bude důležitým podkladem pro následující výzkumnou otázku. Ta se věnuje vztahu vzájemné závislosti ČR a Ruska, a to zda vliv EU snižuje

asymetričnost vztahu mezi ČR a Ruskem a popřípadě jaký tento vliv je.

Pro zpracování dané problematiky využívá tato práce empiricko-analytický přístup. Metodologicky je tato práce případovou studií, jíž základem jsou kvalitativní metody deskripce, analýzy a syntézy. Výše uvedená hypotéza je ověřována v časově, obsahově a geograficky vymezeném rámci. Metoda deskripce je použita zejména pro pochopení problematiky vývoje energetické politiky EU. Nejvíce tato práce využívá metodu analýzy, jíž cílem je poskytnout hluboké porozumění a příčinné vysvětlení vybraného případu. Pro ověření hypotézy je nutná důkladná analýza energetické politiky ČR - externích vlivů, které na ní působí, jejího předchozího vývoje i predikcí do budoucnosti.

Pro vyhodnocení vztahu mezi ČR a Ruskem jsou stanoveny dvě proměnné, a sice *citlivost* a *zranitelnost*, jak je uvádí teorie vzájemné závislosti autorů Roberta Keohena a Josepha S. Nye. Poslední, pátá kapitola provádí syntézu výsledků výzkumu předchozích kapitol. Autor zkoumá, jak politika EU ovlivňuje vztah vzájemné závislosti mezi ČR a Ruskem a jakou úlohu v tomto případě hrají politiky EU.

Časově se práce zabývá obdobím od počátku 90. let 20. století, kdy došlo k výrazné změně geopolitické situace, do období první poloviny roku 2011. Toto časové vymezení je překročeno v druhé kapitole v rozsahu nutném pro zasazení historických kořenů energetické spolupráce mezi Ruskem a evropskými státy. Pozornost je zejména věnována období po roce 2000, kdy oficiálně začal energetický dialog mezi EU a Ruskem. Právě vývoj energetického dialogu v průběhu posledního desetiletí hraje v energetické oblasti klíčovou roli.

Geograficky se práce zabývá oblastí Evropy a Ruska. Jak již cíle práce naznačují, je největší důraz kladen na analýzu energetické politiky ČR. Problematika energetické politiky je celosvětovým fenoménem a vývoj energetické bezpečnosti má

v posledních letech silné implikace směřující mimo vymezené území.

K vypracování této diplomové práce byla využita řada pramenů a literatury. Mezi primární zdroje využitě v této práci patří nejdůležitější dokument pro českou energetickou politiku - *Státní energetická koncepce* (SEK), schválená vládou ČR 10. 3. 2004. Koncepce definuje priority a cíle ČR v energetickém sektoru a popisuje konkrétní realizační nástroje energetické politiky státu. Přijetí novely SEK, byl jedním z nutných kroků, jenž musela vláda ČR před vstupem do EU udělat. Součástí jsou i výhledy energetické koncepce až do roku 2030.

Reakcí na vývoj v energetické oblasti od roku 2009, kdy došlo ke sporům o dodávky energetických surovin mezi Ruskem a Ukrajinou, které ovlivnily dodávky zemního plynu do Evropy, byla příprava nového návrhu aktualizované Státní energetické koncepce. Návrh byl vypracován na základě *Závěrečné zprávy Nezávislé energetické komise* pod vedením Václava Pačese, jež je v práci také použita. Dále jsou z primárních zdrojů v textu analyzovány důležité smlouvy a dohody, které byly uzavřené v období pokrývající téma práce. Jedná se převážně o dohody uzavřené mezi EU a Ruskem např. *Dohoda o partnerství a spolupráci* z roku 1997.

Práce čerpá ze studií think-tanků, které se zabývají energetickou politikou, ale též obecněji zahraničně-bezpečnostní politikou. Při výzkumu tak byly využity analýzy Oxford Institute for Energy Studies, Energy Policy Institute, EU – Russia Centre; z českých výzkumných pracovišť je třeba zmínit Asociaci pro mezinárodní otázky a Institut pro evropskou politiku. Analýza Davida Buchana *Eastern Europe's energy challenge: meeting its EU climate commitments* ze zmiňovaného Oxford Institute for Energy Studies byla důležitá pro porovnání směřování energetiky v post sovětských zemí. Zaměřuje se na oblast východní Evropy ve dvou faktorech - efektivnějšího využití energie a snižování emisí oxidu uhličitého. V závěru analýzy autor hodnotí kladně změny,

kterých bylo v obou sledovaných kritériích dosaženo. Na druhou stranu ale zdůrazňuje, že by výsledky mohly být podstatně lepší.

Z českých akademických textů je využit sborník *Energetická bezpečnost a zájmy České republiky*, jenž byl vydán Mezinárodním politologickým ústavem Masarykovy univerzity (MPÚ). Sborník je první českou obsáhlejší publikací zabývající se odlišnými aspekty energetické bezpečnosti. Jednotlivé příspěvky poskytují pohled na vývoj energetické bezpečnosti, a to především s ohledem na vývoj v rámci Evropské unie. Důraz je kladen zvláště na zájmy České republiky. Dalším zdrojem pro analýzu ČR je studie *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU* vydaná MPÚ v roce 2011. Tato studie se zaměřuje zejména na problematiku zemního plynu a vztahem s Ruskem se zabývá na úrovni Visegrádské čtyřky (V4). Ve studii je jako v jedné z prvních obsažena predikce fungování energetické politiky po přijetí Lisabonské smlouvy.

Většina prací z českého prostředí se zabývá energetickou problematikou z pohledu zemního plynu. Děje se tak s ohledem na předsednictví ČR v Radě Evropské unie v první polovině roku 2009. Ihned na počátku roku řešilo české předsednictví energetickou krizi vzniklou přerušením dodávek zemního plynu z Ruska, jež zasáhla téměř všechny evropské odběratele.

K českým autorů citovaných v textu patří Lenka Kovačovská, která ve svém textu *European Union's Energy (In)Security - Dependency on Russia* vysvětluje, proč je tak těžké formovat a dodržovat Společnou energetickou politiku EU. V textu dochází k závěrům, že v případě energetické bezpečnosti by byly státy ochotny poskytnout více pravomocí EU pouze v případě, že by zajistila stabilní dodávky lépe, než členské státy samostatně. Ovšem tento předpoklad lze v současné době silných bilaterálních dohod jen těžko naplnit. Práce Petry Kuchyňkové *Utváření ruské zahraniční politiky po roce 1991 v postsovětském prostoru* je využita pro porozumění formování a změny směřování ruské zahraniční politiky. Text byl publikován v roce 2006, což znamená,

že nereflektuje nejaktuálnější vývoj v regionu, ale byl výchozím textem pro dřívější období.

Pro pochopení současné zahraniční politiky české vlády jsou použity jak *programová prohlášení vlády pro zahraniční politiku*, tak společná analýza dvou think tanků - Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) a Institutu pro evropskou politiku Europeum s názvem *Česká zahraniční politika – perspektivy změn po volbách 2010*. Závěry této analýzy uvádějí, že na základě programového průniku ODS, TOP 09 a VV, lze očekávat zachování základní kontinuity české zahraniční politiky tak, jak je realizována od roku 2002. Tedy zaměření na euroatlantický prostor s důrazem na EU.

Téma vztahů EU a Ruska nejen v energetické politice je zahraničními autory zpracováno rozsáhleji. Přínosnou publikací byla kniha *The Foreign Policy of the European Union: Assessing Europe's Role in the World* editovaná Federigem Bindim. Kniha nabízí analýzu zahraniční politiky EU; jak je její zahraniční politika vnímána zvenčí a jaké důsledky tyto postoje mají. Autor práce využil zejména kapitoly *The European Union and Russia: Past, Present, and Future of a Difficult Relationship* od Lary Piccardo, jež objasňuje roli zahraniční politiky ve vztahu vůči Rusku. Problém nalézá zejména v protichůdných zájmech členských států a objasňuje problematiku nejednotného postoje v zahraniční politice na konfliktu v Gruzii v roce 2008. Právě nejednotnost členských států vůči konfliktu v Gruzii má na pozadí silný vliv energetické politiky. Gruzie je jako jedna z mála postsovětských zemí proevropsky orientovaným partnerem EU a významnou roli v tomto partnerství hraje energetická politika.

Je také nutné zmínit publikaci jednoho z nejvýznamnějších současných odborníků na postsovětskou ruskou zahraniční politiku Jeffreye Mankoffa *Russian Foreign Policy: the return of great power politics*. Kapitola *Europe: Between Integration and Confrontation* nastavuje kritický pohled na vztahy Ruska a EU. EU vidí Rusko jako aktéra, který se snaží opět hrát významnější roli ve střední a východní Evropě, kam se mezitím EU rozšířila. Energetická politika

není izolovanou politikou, ale je nutné jí doplnit o zahraničně-politické a ekonomické aspekty postsovětského prostoru.

Publikace *Russian Foreign Policy with Special Reference to its Western Neighbours* autorů Frasiera Camerona a Jarka M. Domaňského je využita zejména ve druhé kapitole, kde se vysvětluje speciální vztah Ruska a některých západoevropských států. Fraser Cameron uvádí, že nejde pouze o historické kořeny spolupráce, ale také o silné ekonomické a politické propojení a poukazuje na vzájemnou závislost mezi EU a Ruskem, přičemž uvádí možné zdroje rozepří mezi tak významnými partnery.

Důležitým zdrojem statistických dat byly publikace *2010 Key World Energy Statistics* od Mezinárodní energetické agentury (International Energy Agency, IEA), které stejně jako práce Roberta Skinnera, analytika z Oxford Institute for Energy Studies, *World Energy Trends: Recent Developments and their Implications for Arab Countries*, poskytly dostatek informací ohledně globálních trendů. Statistické údaje pro EU autor získává z databází Eurostatu, jež poskytují dostatečné množství ověřených dat. Pro porovnání lze použít i údaje Českého statistického úřadu, ovšem kvůli občasné odlišné metodice výzkumu nejsou výsledky shodné.

Dále práce využívá elektronické databáze mimo jiné The New York Times, EUobserver, Euractiv, které poskytly nutný zdroj aktuálních informací důležitých pro dosažení informací do kontextu. Přehled veškerých zdrojů využitých v předkládané práci je uveden v části prameny a literatura.

Tato diplomová práce se dělí do pěti kapitol. První kapitola nazvaná *Teoretický rámec a teoretická východiska* si klade za cíl nahlédnout na problematiku pojmu energetické bezpečnosti a teorie komplexní vzájemné závislosti, která je využita v této práci. První část analyzuje pojem bezpečnosti, jenž je zasazen do širšího pojetí bezpečnosti. Tento směr zkoumání rozšířil možnosti využití nejen původního *vojenského* významu. Problémem je ovšem nejednotnost pojmu. Následující část se zaměřuje na samotný pojem energetické bezpečnosti a koncept sektorového pojetí

bezpečnosti, jak jej představila tzv. Kodaňská škola. Důležitou částí je podkapitola *Diverzifikace zdrojů energetických surovin z pohledu producentů a spotřebitelů*. Ta objasňuje rozdílné pohledy na zajištění energetické bezpečnosti. Poslední část se zabývá teorií vzájemné závislosti, jež je stěžejní pro výstupy této práce. Je potřeba rozlišovat mezi pojmy *citlivost* a *zranitelnost*, které jsou v podkapitole vysvětleny a slouží jako proměnné v této diplomové práci.

Druhá kapitola *Vývoj ekonomických vztahů mezi ES/EU a Ruskou federací* se zabývá analýzou spolupráce EU a Ruska. Zejména se zaměřuje na prohlubování institucionalizace ekonomických vztahů, které mají největší vliv na spuštění pozdějšího energetického dialogu. V této kapitole jsou nejdříve rozebírány důvody vzniku a obsah *Dohody o partnerství a spolupráci (PCA)*, která vstoupila v platnost v prosinci 1997. Následuje analýza dvou důležitých dokumentů, které byly předpokladem pro položení základů pro energetický dialog - *Společná strategie EU vůči Rusku a Strategie rozvoje vztahů Ruské federace s Evropskou unií na střednědobou perspektivu (2000 – 2010)*.

Třetí kapitola se věnuje samotnému energetickému dialogu. Vztahy v energetické oblasti by měly mezi EU a Ruskem být jasné, vzájemně výhodné a rychle rostoucí. Ale není tomu tak. I přes silnou institucionalizaci vztahů stále dochází ke konfliktům, které ohrožují energetickou bezpečnost v různých aspektech. Na úvod kapitoly je překročeno časové vymezení práce, jelikož je nutné zasadit energetické dodávky do historického kontextu. Následná analýza strategických dokumentů je doplněna názory renomovaných akademiků, kteří často ukazují na negativní vlivy spolupráce.

Ve čtvrté kapitole je přikročeno k analýze energetické politiky ČR. Je nutné zhodnotit základní dokumenty ovlivňující energetickou politiku ČR - její vývoj, současnost i predikce do budoucnosti. V druhé části jsou rozebírány jednotlivé složky

energetického mixu ČR, tedy uhlí, ropa, zemní plyn a obnovitelné zdroje. Poměr energetických zdrojů si určuje každý stát samostatně a je ovlivňován širokou škálou interních i externích aspektů.

Poslední kapitola se zaměřuje na aplikaci teorie vzájemné závislosti na energetické vztahy mezi Českou republikou a Ruskem. Všechny poznatky z předchozích kapitol jsou syntetizovány a zasazeny do kontextu vztahu mezi ČR a Ruskem a jak tento vztah vzájemně ovlivňují. Poslední část kapitoly analyzuje význam a možnosti Evropské unie v procesu zajištění energetické bezpečnosti ČR.

1 Teoretický rámec a teoretická východiska

První kapitola této práce se zabývá teoriemi a koncepty, které souvisí s problematikou energetické bezpečnosti aktérů zkoumaných v této práci - ČR, Ruska a EU. Dále se kapitola zabývá definováním energetické bezpečnosti, což nelze provést bez zasazení do širšího kontextu. Od 70. let 20. století dochází na základě dynamického vývoje bezpečnostní problematiky k rozšiřování samotného pojmu *bezpečnost*. Začala velká debata mezi *širokým* a *úzkým* pojetím bezpečnosti na základě nespokojenosti s tradičním vojenskopolitickým chápáním tohoto pojmu.⁶ Při analýze definic energetické bezpečnosti je nutno rozlišit mezi zájmy producentů a spotřebitelů energetických surovin. Přestože obě strany mají společný zájem – energetickou bezpečnost – každá z nich čelí jiným výzvám. Poslední část podkapitoly je věnována teorii vzájemné závislosti autorů Roberta Keohanea a Josepha S. Nye, kteří uvádí dvě proměnné, *citlivost* a *závislost*, jež tato práce využívá pro analýzu vztahů mezi ČR, Ruskem a EU. Tyto nové poznatky se následně odrazily i v přístupu analytiků a vědců, kteří se problematikou bezpečnosti zabývají. Mezi zastánce nového *širšího* výzkumu patří například Barry Buzan, Ole Waever a Jaap de Wilde,⁷ dále pak Neta Crawford,⁸ Richard H. Ullman,⁹ či Joseph S. Nye a další. Oproti nim stojí *tradicionalistické* jako je Stephen M. Walt¹⁰, John Chipman, pro které je hlavním aktérem stát.¹¹

K analýze pojmu energetické bezpečnosti, jež je pro tuto práci nezbytná, je využít koncept rozšířeného pojetí bezpečnosti,

---

⁶ BUZAN, Barry, WAEVER, Ole, DE WILDE, Jaap: *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu*. Brno, Centrum strategických studií 2005, s. 31.

⁷ Tamtéž, s. 31.

⁸ CRAWFORD, Neta C.: *Once and Future Security Studies*. Security Studies, 1, 1991, č. 2, s. 283-316.

⁹ ULLMAN, Richard H.: *Redefining Security International Security*, 8, 1983, č. 1, s. 129-153. (<http://www.jstor.org>)

¹⁰ WALT, Stephen M.: *The Renaissance of Security Studies*. International Studies Quarterly, 35, 1991, č. 2, s. 211-239. (www.jstor.org)

¹¹ BUZAN, B. – WÆVER, O. – WILD, de J.: *c. d.*, s. 10.

jak jej uvádí tzv. kodaňská škola.¹² Definicemi energetické bezpečnosti se zabývá řada renomovaných autorů i mezinárodních institucí. Tato kapitola využívá definice autorů Daniela Yergina, Richarda Ullmana, Vladimira Milova a z institucí definice Evropské unie a Mezinárodní energetické agentury.

1.1 Rozšířené pojetí bezpečnosti

Výchozím konceptem pro další zkoumání teorie energetické bezpečnosti je samotný koncept bezpečnosti. Hned v počátku ale nastává problém neexistence jednotné definice pojmu bezpečnost. Následující podkapitola se tedy zaměří na různé definice tohoto pojmu, dále jak renomovaní analytici *bezpečnost* zkoumají a jestli je možnost zařadit pod některou z těchto definic i bezpečnost energetickou. Cílem podkapitoly je najít zúženou definici, která by nejlépe vystihovala bezpečnost energetickou.

Z českých autorů se problematikou bezpečnosti zabývá například bezpečnostní analytik centra CESES Libor Stejskal, který uvádí, že nejobecněji lze bezpečnost definovat jako „*pojem, který nemá žádný vlastní pozitivní obsah, nemá žádnou substanci. Je vždy popisem a vlastností určitého vztahu. Negativní vymezení spočívá v důrazu na nepřítomnost a potlačení hrozeb, nebezpečí či rizik.*“¹³ U tohoto obecného vymezení je nutné zdůraznit, že bezpečnost není nikdy realizována a naplněna absolutně. „*Jde o ideální stav, které se můžeme snažit přiblížit, ale v praxi nemůže dojít k jejímu naprostému dosažení. Z tohoto důvodu je třeba bezpečnost chápat především jako proces, a ne jen jako vlastnost či stav.*“¹⁴ Tato definice je pro pochopení energetické bezpečnosti nedostačující.

Didier Bigo, profesor na katedře War studies na King's College London ve svém textu *When Two Become One: Internal and external securitisations in Europe* zaměřuje na bezpečnost z

---

¹² Jejimi hlavními představiteli jsou Barry Buzan, Ole Wæver a Jaap de Wilde.

¹³ STEJSKAL, Libor: *Bezpečnost, její koncept a souvislosti*, In: BALABÁN, Miloš – DUCHEK, Jan – STEJSKAL, Libor (Eds.): *Kapitoly o bezpečnosti*. Brno, Mezinárodní politologický ústav 2007, s. 12.

¹⁴ Tamtéž, s. 13.

hlediska objektu, jehož bezpečnost má být chráněna. Tu lze rozlišovat na bezpečnost *vnitřní* (jde-li o existenci, potlačování a eliminaci hrozeb, které pochází zevnitř objektu) a *vnější* (jde-li o existenci, potlačování a eliminaci hrozeb, které mají svůj původ vně objektu).¹⁵

Naproti tomu v publikaci bezpečnostního experta Petra Zemana *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů*, představuje autor kapitoly o bezpečnosti, brněnský politolog Miroslav Mareš k dispozici několik rovin, z kterých lze bezpečnost zkoumat. Jde především o rovinu původu hrozeb bezpečnosti, dále pak o opatření, nástroje či instituce, které mají bezpečnost zajišťovat a chránit. V neposlední řadě se jedná o objekty, jejichž bezpečnost má být chráněna.¹⁶

Podle těchto kritérií lze energetickou bezpečnost zkoumat jak z pohledu vnitřní bezpečnosti, kdy například zprivatizovaný energetický průmysl v rukou zahraničních firem, (v případě ruského Gazpromu v rukou státu) omezuje možnosti ochrany národní energetiky a nedává mnoho možností k regulaci. Stejně tak lze energetickou bezpečnost zařadit do bezpečnosti vnější. Většina ekonomicky vyspělých zemí je závislá na dovozu energetických surovin a snaha o zajištění dostatečných a spolehlivých dodávek je základem každé energetické politiky. Do ohrožení vnější bezpečnosti spadají i fenomény jako je terorismus, či přírodní faktory.

Důležité je také zmínit koncept, jenž rozpracovává Richard H. Ullman, profesor mezinárodních vztahů na Princetonské univerzitě. Ten rozděluje bezpečnost na *tvrdou*, za kterou je stejně jako u ostatních představitelů širšího pojetí bezpečnosti považována bezpečnost vojenská, a *měkkou*, do které řadí problematiku nerostných surovin, vzrůstající světovou poptávku po

---

¹⁵ BIGO, Didier: *When Two Become One: Internal and external securitisations in Europe*. In: KELSTRUP, Morten, WILIMAS, Michael C. (eds): *International Relation Theory and the politics of European Integration, Power, Security and Community*, London, Routledge 2000, s. 172.

¹⁶ MAREŠ, Miroslav: *Bezpečnost*, In: ZEMAN, Petr (ed): *Česká bezpečnostní terminologie*. Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně 2002, s. 12

těchto surovinách, ale i nevojenské hrozby jako je ochrana životního prostředí.¹⁷

Za nejvýraznějšího představitele širšího pojetí bezpečnosti je považována tzv. kodaňská škola, které se věnuje následující podkapitola. Ze všech zkoumaných konceptů, poskytuje nejdetailnější pohled na problematiku energetické bezpečnosti.

1.2 Kodaňská škola a sektorové pojetí bezpečnosti

Na konci 80. let 20. století vypracovali představitelé tzv. kodaňské školy koncept nového pojetí sektorové bezpečnosti. Pojem bezpečnost obecně podle kodaňské školy znamená „...*přežití tváří v tvář existenčním hrozbám, ale zdroje a podstata těchto hrozeb se v jednotlivých sektorech liší.*“¹⁸ Vycházejí z předpokladu, že *“bezpečnost je v tomto kontextu synonymem pro přežití čili zachování existence. Taková situace nastává tehdy, jestliže je určité téma prezentováno jako existenční hrozba pro daný referenční objekt.”*¹⁹ Druhou rovinnou, se kterou autoři kalkulují, jsou jednotky bezpečnostní analýzy. Mezi tyto jednotky patří referenční objekty, aktéři sekuritizace²⁰ a funkcionální aktéři.²¹

Jednou z hlavních proměnných spoluurčující úspěšný referenční objekt bezpečnostního diskursu je jeho velikost. Malý důraz je kladen na jedince, kteří podle představitelů kodaňské školy nepředstavují hlavní objekt bezpečnostního zájmu. Stejně tak je pro zkoumání těžko uchopitelné i globální pojetí, kdy se za referenční

---

¹⁷ ULLMAN, Richard H.: c. d., s. 139-141.

¹⁸ BIGO, Didier: c. d., s. 172.

¹⁹ BUZAN, B. – WAEVER, O. – WILD, de J.: c. d., s. 24.

²⁰ Pojem sekuritizace vysvětluje Jan Eichler, výzkumný pracovník Centra bezpečnostních analýz Ústavu mezinárodních vztahů, jako intersubjektivní proces, který se odvíjí od vyhodnocování bezpečnostních hrozeb, pro jejichž definování mají různé státy rozdílné prahy. Sekuritizaci můžeme charakterizovat jako samoreferenční proces – hrozba ve skutečnosti ani nemusí existovat nebo nemusí být příliš naléhavá. Stačí, když nějaký problém je jako bezpečnostní hrozba prezentován tak dlouho, až se s takovým náhledem ztotožní většina společnosti.

Více viz: EICHLER, Jan: *Sekuritizace*. In: ZEMAN, Petr (ed): *Česká bezpečnostní terminologie*. Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně 2002, s. 100-102.

²¹ BUZAN, B. – WAEVER, O. – WILD, de J.: c. d., 44.

objekt považovalo celé lidstvo. Nejpřístupnější se ukázala být kolektivní tělesa *střední velikosti*.²²

Představitelé kodaňské školy jsou tzv. rozšiřovateli perspektivy bezpečnostních studií, kteří zastávají široké pojetí bezpečnosti, jenž zapojuje do bezpečnosti i další nevojenské sektory. Kodaňská škola uvádí pět sektorů bezpečnosti: vojenský, politický, ekonomický, společenský a environmentální.²³ I když kodaňská škola neuvádí energetickou bezpečnost samostatně, lze její aspekty zařadit pod jednotlivé sektory.

1.3 Energetická bezpečnost v kontextu kodaňské školy

Energetická bezpečnost je jako koncept široce používán v médiích i v akademickém výzkumu. Pojem energetická bezpečnost je širší než definice omezující se pouze na ekonomickou dimenzi energií a cen energií. Tato podkapitola postupně představuje obecné definice a následně se dostává ke konkrétním charakteristikám konceptu energetické politiky, ve kterých se zaměřuje nejen na vojenský aspekt, ale i na aspekt ekonomický, politický, environmentální a sociální - jak jej uvádí kodaňská škola. Podle renomovaného odborníka Daniela Yergina je nutné nejprve najít společný slovník pro energetickou bezpečnost. „*Tato představa má radikálně odlišný význam pro různé lidi. Pro Američany je to geopolitická otázka. Evropané se nyní zaměřují primárně na závislost na dovozu zemního plynu.*“²⁴

V článku *Redefining Security* Richard Ullman uvádí energetickou bezpečnost jako jednu z výrazných ohrožení národní bezpečnosti Spojených států. Války o území budou v budoucnu vedeny zejména v kontextu nalezišť vzácných kovů a nerostných surovin.²⁵ Mary Kaldor ve své knize *Oil Wars* dochází k závěrům, že geopolitická soutěž, která je klíčovou charakteristikou „*starých*

---

²² „...do skupiny „střední velikosti“ patří státy, národy, civilizace, které se vymezují vůči ostatním skupinám.“

Tamtéž, s. 44.

²³ BUZAN, B. – WÆVER, O. – WILD, de J.: c. d., s. 44.

²⁴ YERGIN, Daniel: *Ensuring Energy Security*. Foreign Affairs, 85, 2006, č. 2, s. 69.

²⁵ ULLMAN, Richard H.: c. d., s. 141.

ropných válek“, je kontraproduktivní.²⁶ Vedoucí představitel Nezávislého institutu energetické politiky v Moskvě Vladimir Milov energetickou bezpečnost definuje jako „koncept s cílem chránit zákazníky proti přerušení dodávek energie v důsledku mimořádné události, terorismu, nedostatečných investic do infrastruktury nebo špatných organizací energetických trhů.“²⁷ Tato definice pracuje s rozšířeným pohledem, ale je zde nahlíženo pouze na koncové uživatele.

Jedna z nejpoužívanějších definic popisuje energetickou bezpečnost jako „dostupnost dostatečných dodávek za přijatelné ceny.“²⁸ Ovšem tato definice je příliš obecná a nezohledňuje žádné bližší faktory. Termín *dostatečné dodávky* si lze vyložit jako *nepřerušovaný přísun energie*, ale složitější je pojmem *přijatelné ceny*. Podle profesora z univerzity v Ohiu Anase Alhajjiho, je nutno rozdělit jak tento pojem chápe producent a jak ho chápe koncový spotřebitel – Jediný způsob, jak *přijatelné ceny* mohou zajistit energetickou bezpečnost je, když jsou dostatečně vysoké, aby zaručily navrácení investic do těžby a vývozu energetických surovin a zároveň dostatečně nízké, aby dokázaly stimulovat ekonomiku země, která tyto suroviny dováží a spotřebovává.²⁹

Státy jsou dominantními ústředními referenčními objekty ekonomické bezpečnosti. Rozhodnutí státu jako centrálního objektu ale mohou ovlivnit i jiné, než jen ekonomické faktory bezpečnosti. To může nastat nejen v obavách o zachování vojenské kapacity státu a jeho bezprostřední bezpečnosti.³⁰ Energetická problematika

---

²⁶ Mary Kaldor uvádí i další aspekty, které ovlivňují geopolitickou soutěž. Mezi ně patří rostoucí poptávka z rozvíjejících se ekonomik - Číny a Indie. Dále obavy o zmenšujících se zásobách nerostných surovin a "rovném zlomu", které jsou výzvou pro průmyslové země, aby i dále využívaly vojenské aspekty jako odůvodnitelné nástroje energetické politiky.

KALDOR, Mary, SAID, Yahid: *Conclusion*. In: KALDOR, Mary, LYNN KARL, Terry – Yahia SAID (eds): *Oil Wars*. Pluto Press London, Ann Arbor, s. 275-277.

²⁷ MILOV, Vladimir: *Global Energy Agenda*. Russia in Global Affairs, 2005, č. 4, s. 2. (http://eng.globalaffairs.ru/number/n_5847)

²⁸ YERGIN, Daniel: c. d., s. 69.

²⁹ ALHAJJI, Anas F.: *What Is Energy Security? Definitions And Concepts*. Middle East Economic Survey, 50, 2007, č. 45, (http://www.relooney.info/0_New_2544.pdf)

³⁰ Může se jednat o ohrožení v ostatních sektorech bezpečnosti země, jako je například zneužití postavení ze strany dodavatelů strategických surovin nebo zboží.

nese často politické znaky. Kodaňská škola jako referenční objekt považuje stát nebo korporace, ale nevěnuje se strategickým společnostem, které sice na jedné straně fungují na bázi tržních pravidel, ale na straně druhé do jejich činnosti silně zasahuje stát. V tomto případě dochází k politizaci energetické bezpečnosti.³¹

Nejinak tomu bylo v případě tzv. plynových krizí v letech 2005-2006, které dostaly energetickou bezpečnost do popředí evropské agendy; tehdy kvůli sporu o ceny zemního plynu mezi Ukrajinou a Ruskem došlo k přerušení dodávek dále do Evropy. Tento konflikt poukázal na nebezpečí, kterým je závislost na Rusku jako hlavním dodavateli energetických surovin. Evropa si uvědomila, že energie může být použita jako politická zbraň.³² Tento příklad nasvědčuje tomu, že pojem energetická bezpečnost je širší než definice omezující se pouze na ekonomickou dimenzi energií a cen energií.

Příkladem zapojení politických aspektů do definice energetické politiky je postoj Evropské komise (EK). Ta ji určuje jako *„snahu o zajištění blaha svých občanů a řádného fungování hospodářství, nepřetržitě fyzické dostupnosti energetických produktů na trhu, za cenu, která je cenově dostupné pro všechny spotřebitele (soukromé a průmyslové), při současném respektování*

---

³¹ Na příkladu ekonomické bezpečnosti, se dá již na první pohled předpokládat, že přirozenými kolektivními útvary jsou firmy. Ty si však ze své podstaty jen zřídka kdy nárokují bezvýhradné právo na zachování existence. Pokud je přežití firmy ohroženo, firma sama nebude schopná legitimovat překročení běžných, zákonných pravidel. V ekonomické oblasti se proto s bezpečnostní aktivitou na střední úrovni téměř nesetkáváme, s výjimkou případů, kdy mohou být ekonomické argumenty vztaheny k jednotce – státu.

BUZAN, B. – WÆVER, O. – WILD, de J.: c. d., s. 21.

³¹ Může se jednat o ohrožení v ostatních sektorech bezpečnosti země, jako je například zneužití postavení ze strany dodavatelů strategických surovin nebo zboží.

³² Nejznámějším použitím energetických surovin jako nátlakového prostředku bylo použití ropy v ropných krizích v 70. letech 20. století, kdy země Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC) na podzim roku 1973 záměrně snížila těžbu ropy, aby mohla její cenu ovlivňovat ve svůj prospěch, a zároveň vyhlásila embargo na vývoz ropy do zemí, které podporovaly Izrael během Jomkipurské války. Podrobněji viz ČEJKA, Marek: *Izrael a Palestina - Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Praha, Barrister & Principal 2007, 321 s. nebo GILBERT, Martin – BUCHAL, Jiří: *Izrael: dějiny*. BB art 2002, 668 s.

životního prostředí s ohledem na udržitelný rozvoj“.³³ Stejný aspekt, tedy environmentální problematiku, neopomíjí ve své definici i Mezinárodní agentura pro energii (IEA), jenž ji definuje jako *“nepřetržitá fyzická dostupnost, za cenu, která je přijatelná, při současném respektování životního prostředí.”*³⁴ Zařazení environmentálního sektoru se v současnosti dostává do popředí zájmu a je mu věnována velká důležitost. Veškeré nové koncepce či dohody mezi aktéry energetické bezpečnosti obsahují pasáže, kde se environmentálnímu hledisku klade velký důraz. V neposlední řadě se mu dodává pozornosti zejména po havárii těžební plošiny Deep Horizont v Mexickém zálivu a havárii jaderné elektrárny Fukušima.³⁵ A je využívána i pro potřeby této práce.

Tato podkapitola se zaměřila na definování pojmu energetická bezpečnost. Pojem byl zkoumán pomocí širokého pojetí bezpečnosti, jak jej představuje kodaňská škola. Jelikož cílem předkládané práce je mimo jiné analyzovat vliv EU na problematiku energetických vztahů mezi ČR a Ruskem, využívá autor právě definici EK, která se pro tento text jeví jako nejpřesnější.

1.4 Diverzifikace zdrojů energetických surovin z pohledu producentů a spotřebitelů.

Následující podkapitola se zaměří na rozdílné chápání problematiky diverzifikace energetických zdrojů, tak jak ji chápou obě strany – tj. producenti a spotřebitelé. Toto téma je podle Gawdata Bahgata aktuální v tom směru, že *„tradiční blízká politická spolupráce mezi zeměmi dovážejícími ropu a ropnými státy,*

---

³³ *GREEN PAPER Towards a European strategy for the security of energy supply.* Evropská komise, http://ec.europa.eu/energy/green-paper-energy-supply/doc/green_paper_energy_supply_en.pdf

³⁴ *IEA Energy Security.* IEA, http://www.iea.org/subjectqueries/keyresult.asp?KEYWORD_ID=4103

³⁵ *Drábová: Fukušima je druhá nejhorší mírová jaderná havárie v dějinách.* ČESKÉ NOVINY, 29.03.2011, http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/drabova-fukusima-je-druha-nejhors-mirova-jaderna-havarie-v-dejinach/616087&id_seznam=992

zejména na Blízkém východě, dosáhl jednoho ze svých nejnižších bodů.“³⁶

Producentké země se snaží hledat správnou rovnováhu mezi touhou maximalizovat výnosy z těžby a přitom být pro zbytek světa důvěryhodný a spolehlivý partner.³⁷ Zatímco dovozci chtějí zajistit především bezpečnost dodávek energie, výrobci usilují o zajištění poptávky po energetických surovinách, aby jejich národní rozpočty mohly očekávat stabilní a předvídatelný příjem. Zaručení poptávek je důležité v době, kdy těžba z mnohých plynových a ropných polí vrcholí a rozvoj nových oblastí vyžaduje vyspělé technologie a obrovské investice v dlouhodobém horizontu.³⁸

Dovážející státy naopak usilují o diverzifikaci dodávek energie s cílem maximalizovat jejich bezpečnost. Pokud stát získává energetické suroviny z různých zdrojů, snižuje tak dopady, jaké by vznikly přerušáním dodávek z jednoho zdroje.³⁹ Další zásadou energetické bezpečnosti, přijatou většinou spotřebitelských zemí je vytvoření mechanismu držení strategických zásob surovin v zásobnicích. Kromě toho existují i mezinárodní mechanismy jako je IEA, která v případě narušení

---

³⁶ BAHGAT, Gawdat B.: *Energy Security in a New World Order*. The Journal of energy and development, Vol 30. č. 1 2004 <http://www.scribd.com/doc/25773015/Energy-Security-in-a-New-World-Order-by-Gawdat-Bahgat>

³⁷ YERGIN, Daniel: *Ensuring Energy Security*. Foreign Affairs, New York 2006, 85, č. 2, s.71.

³⁸ Ruský energetický gigant Gazprom přiznává narůstající mezeru ve stagnující produkci Gazpromu a jeho rostoucích závazcích jak ze strany ruských tak zahraničních spotřebitelů. Moskvě nepřímo potvrzuje, že tato situace nastala v červenci 2008. Ovšem Rusko bylo schopné pokrýt tento problém s domácí produkcí dovozem středoasijského plynu, který se používá jednak pro vlastní spotřebu Ruska a částečně pro zpětný vývoz jako ruský plyn.

Více viz.: *The Russian Oil & Gas Producers - Gazprom*. APS Review Gas Market Trends. <http://www.allbusiness.com/energy-utilities/oil-gas-industry-oil-processing/11489973-1.html> porovnej s ALEKLETT, Kjell – CAMPBELL, Colin J.: *The Peak and Decline of World Oil and Gas Production*. Minerals & Energy - Raw Materials Report Volume 18, Issue 1, 2003

www.peakoil.net/Publications/OilpeakMineralsEnergy.doc a HÖÖK, Mikael, HIRSCH, Robert a Aleklett KJELL: *Giant oil field decline rates and their influence on world oil production*. Volume 37, Issue 6, June 2009, Pages 2262-2272.

³⁹ Porovnej viz.: *Cíle energetické bezpečnosti ČR*. Státní energetická koncepce 2009.

nebo kritickému snížení dodávek dohlíží na nouzové přidělování a distribuce ropy mezi spotřebitelskými zeměmi OECD.⁴⁰

Jak vyplývá z analýzy v předchozím odstavci, autoři považují za zásadní řešení diverzifikaci energetických zdrojů. Důležitým faktorem je taky obrana proti hrozbám teroristického útoku, přírodní katastrofě či zvýšené konkurenci, která vede ke zvýšení poptávek po nerostných zdrojích. Důležitost diverzifikace je ovšem patrná i na straně producenta. Ve většině případů tvoří export energetických surovin významnou část jejich hrubého domácího produktu. Výrobci energetických surovin vnímají tedy stejně jako odběratelé nedostatečnou diverzifikaci jako ohrožení energetické bezpečnosti. Tento předpoklad lze využít při aplikaci teorie vzájemné závislosti.

1.5 Teorie vzájemné závislosti

Tato podkapitola se zabývá konceptem teorie vzájemné závislosti, jak ji představili renomovaní američtí politologové Robert Keohane a Joseph Nye. Oba teoretici odmítají převahu anarchie jako zásadního principu mezinárodních vztahů a nahrazují ji pojmem vzájemná závislost neboli *interdependence*.⁴¹ Autoři si hned na počátku kladou otázku, *jaké jsou hlavní rysy světové politiky, kdy vzájemná závislost je rozsáhlá?*⁴² Tato otázka koresponduje s politickou situací, za jaké byla kniha *Power and interdependence* poprvé v roce 1977 vydána. V 70. letech 20. století dochází k ropným šokům (v letech 1973 a 1979) a nově rostoucí ekonomiky, jakou je například Japonsko, získávají výrazný podíl na světovém trhu.

Závislost podle autorů znamená stav, kdy je aktér ovlivněn působením vnějších vlivů. Vzájemná závislost ve světové politice se tedy vztahuje na situace charakteristické vzájemným působením

---

⁴⁰ Stalo se tak v červnu letošního roku, kdy IEA rozhodla, že dojde k uvolnění 60 miliónů barelů ropy, jako reakci na výpadek dodávek z Libye. Více viz: *Press release. IEA makes 60 million barrels of oil available to market to offset Libyan disruption.* IEA, http://www.iea.org/press/pressdetail.asp?PRESS_REL_ID=418

⁴¹ KEOHANE, O. Robert – NYE, S. Joseph: *Power and Interdependence.* Longman 2000, s. 4.

⁴² Tamtéž, s. 5.

vlivů mezi jednotlivými zeměmi nebo mezi jednotlivými aktéry v různých zemích.⁴³ Je také potřeba odlišit pojmy *závislost* a *propojenost*. Vliv transakcí na vzájemnou závislost závisí na omezení, nebo nákladech, které by s tímto omezením byly spojené. Tam, kde jsou vzájemné důsledky nákladné, se jedná o vzájemnou závislost. Pokud interakce nemají významný (nákladný) vliv, tam jde o prosté propojení.⁴⁴

Ovšem Keohane a Nye nechtějí omezit funkční závislost jen na situace vzájemného prospěchu. Taková definice by předpokládala, že koncept je analyticky užitečný pouze tam, kde *modernistický* pohled na svět převažuje – tedy v případě, že hrozba vojenské síly je malá a úroveň konfliktu nízká.⁴⁵ Pro pochopení role moci ve vzájemné závislosti musíme rozlišovat mezi dvěma rozměry, *citlivostí* a *zranitelností*.⁴⁶

Citlivost se týká schopnosti reagovat na změny v rámci jednotlivých politik. Vyšší citlivost znamená, že státy jsou si vědomy následků své nadprůměrné závislosti na druhé straně a snaží se najít alternativní zdroje nebo takovou formu spolupráce, jež by vedla k nižší závislosti.⁴⁷ *Zranitelnost* na druhou stranu spočívá v závislosti na relativní dostupnosti a nákladovosti alternativ, kterým v případě zastavení dodávek původního zdroje subjekty čelí. Pokud například není jedna země schopna najít jinou alternativu svých energetických zásob, je považována za více zranitelnou. Manipulace s ekonomickou a sociálně-politickou zranitelností však také nese různá rizika. Pokud se jedna strana snaží manipulovat s

---

⁴³ Tamtéž, s. 7-8.

⁴⁴ Rozlišení pojmu vzájemná závislost a propojenost uvádí autoři na příkladu dvou zemí. První země dováží veškerou ropu, kterou potřebuje na chod své ekonomiky. Druhá země dováží šperky a jiné luxusní zboží (ve stejné hodnotě jako první země ropu). První země je samozřejmě více závislá, jelikož nepřetržitý dovoz strategické suroviny je zcela zásadní pro státní ekonomiku, než nepřetržitý přístup k luxusnímu zboží. Riziko spojené s dodávkami klíčové energetické suroviny z tohoto vztahu dělá vztah závislosti a nejenom ekonomické propojenosti mezi těmito dvěma konkrétními zeměmi.

⁴⁵ To by vyloučilo z provázanosti případy vzájemné závislosti, jakým byla například strategická závislost mezi Spojenými státy a Sovětským svazem.

⁴⁶ Tamtéž, s. 10

⁴⁷ Citlivost v případě energetiky tak může být snižována zejména zaváděním nových úsporných a efektivních technologií, které ovšem nepředstavují alternativu. Pouze snižují množství dovážené suroviny. Možnost jak snížit citlivost v důsledku přerušení dodávek nerostných surovin je v současné době například uvolnění strategických zásob surovin.

rozložením sil ve vzájemné závislosti, pravděpodobně to podle autorů povede k vytvoření protistrategie.⁴⁸

Energetické vztahy EU a Ruska jsou charakteristické právě vzájemnou závislostí. Andrew Monaghan a Lucia Montanaro-Jankovski uvádí, že *Rusko je znepokojeno stejně jako EU. Jako klíčový trh pro ruský vývoz energetických surovin, podporuje Evropská unie velkou část ruské ekonomiky.*⁴⁹ Zde je možné vidět vliv mezi producentem a spotřebitelem. Ani jedna ze stran nemá zájem o zhoršení vztahů, které by vzájemnou závislost ohrozila.

Pokud by došlo k této disbalanci, mohlo by to podle Andrewa Monaghana a Lucie Montanaro-Jankovski vytvořit tzv. *energetické bezpečnostní dilema* - variací na *vojenské bezpečnostní dilema*, kdy jeden stát, podezřelý z dalších vojenských příprav, začíná dělat své vlastní přípravy pro případ ohrožení ze strany prvního státu; To eskaluje situaci a vytváří nestabilitu.“

Pokud se o vzájemné závislosti hovoří, je třeba si uvědomit, že se většinou nejedná o stav vyrovnané vzájemné závislosti, ale většinou se jedná o vztah asymetrický. James Hughes v článku *EU relations with Russia: partnership or asymmetric interdependency?* uvádí vztah mezi EU a Ruskem právě za asymetrickou závislost a klade důraz na silnou institucionalizaci vztahů. Tento vztah se ovšem postupně narovnává, jelikož nutnost evropských investic do ruské energetiky vzrůstá.⁵⁰

První kapitola této práce se zabývala teoriemi a koncepty, které souvisí s problematikou energetické bezpečnosti. Pro pochopení energetické bezpečnosti bylo nejprve přikročeno k definici pojmu *bezpečnost*. Následně byly představeny definice energetické bezpečnosti a pro tuto práci byla dle vhodných kritérií vybrána definice EK, která bere energetickou bezpečnost jako „*snahu* o

---

⁴⁸ HUGHES, James: *EU relations with Russia: partnership or asymmetric interdependency?* London: LSE Research Online 2006, <http://eprints.lse.ac.uk/651/1/Hughes.EU-Russia.2006.pdf>

⁴⁹ MONAGHAN, Andrew – MONTANARO-JANKOVSKI, Lucia: *EU-Russia energy relations: the need for active engagement EPC Issue Paper No.45 March 2006*, s.7, http://se2.isn.ch/serviceengine/Files/RESSpecNet/17040/ipublicationdocument_singledocument/E0E2E749-43C5-4255-9D2A-900475CD53C7/en/EPC_Issue_Paper_45.pdf

⁵⁰ HUGHES, James: c. d.

zajištění blaha svých občanů a řádného fungování hospodářství, nepřetržité fyzické dostupnosti energetických produktů na trhu, za cenu, která je cenově dostupné pro všechny spotřebitele (soukromé a průmyslové), při současném respektování životního prostředí s ohledem na udržitelný rozvoj. V závěrečné části kapitoly byla rozebírána teorie vzájemné závislosti autorů Roberta Keohane a Josepha S. Nye.

2 Vývoj ekonomických vztahů mezi Evropskou unií a Ruskou federací

Následující kapitola je zaměřena na analýzu vývoje ekonomických vztahů mezi Evropským společenstvím a Ruskou federací, potažmo EU a Ruskem. V kapitole je sledována výzkumná otázka, *jaký vliv na energetickou politiku měl vývoj ekonomických a politických vztahů mezi EU a Ruskem?* První část je zaměřena na analýzu důvodů vzniku Dohody o partnerství a spolupráci a jejího vývoje. Uvedení tohoto *nového začátku*, jak jej nazvala Mara Morini z Univerzity v Janově⁵¹ je důležité pro pochopení nutnosti institucionalizace vztahů mezi EU a Ruskem.

Druhá část kapitoly se zabývá analýzou dvou dokumentů, a to *Společné strategie EU vůči Rusku a Strategie rozvoje vztahů Ruské federace s Evropskou unií na střednědobou perspektivu (2000 – 2010)*. Tyto dokumenty ukazují, jakým směrem se vyvíjely vztahy na přelomu tisíciletí. Důležité je také zmínit problémy, které mezi partnery vznikly. Neshody uvnitř EU, které nastaly neschválením návrhu Ustavní smlouvy a Lisabonské smlouvy, navedli ruské představitelé k využívání bilaterálních dohod. K ochlazení vztahů napomohly také reakce EU na konflikty v Čečensku a Gruzii.

Odborný asistent na Institutu evropských studií univerzity v Britské Kolumbii Stefan Gänzle ve svém textu *The EU's Policy toward Russia: Extending Governance Beyond Borders* přirovnává vztahy EU a Ruska takto: *„Historii vztahů mezi Evropskou unií a Ruskem lze číst jako neustálou snahu dvou partnerů zapojit se do dlouhodobého vztahu bez přihlášení k závažnému dlouhodobému závazku.“*⁵² Rusko je jedním z klíčových obchodních partnerů EU a obchod mezi těmito dvěma ekonomikami vykazoval růst až do

---

⁵¹ MORINI, Mara: *Russia and the European Union after the Partnership and Cooperation Agreement (PCA): a period of uncertainty or a new political strategy?* foreignpolicy.it/file_adon/morini.doc

⁵² GÄNZLE, Stefan: *The EU's Policy toward Russia: Extending Governance Beyond Borders* In: DEBARDELEBEN, Joan (ed.): *The Boundaries of EU Enlargement Finding a Place for Neighbours*. New York 2008, s. 4.

poloviny roku 2008, kdy byl tento trend přerušen v důsledku globální finanční a hospodářské krize v roce 2007. Petr Aven, ředitel ruské Alfa banky, v předmluvě ke sborníku *Russia after the global economic crisis* tvrdí, že krize nejen ublížila ruské ekonomice, ale také odhalila některé akutní problémy, jimž země čelí. Podle Petra Avena by i bez globální krize tyto problémy nevyhnutelně vedly k ekonomickému kolapsu (nebo alespoň výraznému zpomalení) do konce tohoto desetiletí.⁵³ EU je nejvýznamnějším obchodním partnerem a investorem Ruska. Obchod s EU představoval v roce 2008 52,3 % svého celkového obchodního obrátu. Podle odhadů EU pochází 75 % zahraničních investic v Rusku z členských států EU.⁵⁴

Transformace, jež nastala po ukončení studené války, se promítla i do procesu evropské integrace a chápání role Evropského společenství v globálním měřítku. Změny mezinárodního uspořádání podpořily rozvoj vlastní zahraniční a bezpečnostní politiky EU a znamenaly i nový impuls pro vývoj Západoevropské unie. Profesor mezinárodních vztahů na univerzitě v Tampere Hiski Haukkalam, jenž se dlouhodobě vnějšími vztahy s Ruskem zabývá, tvrdí, že: „*I když bylo v počátcích formování SZBP vnímáno Ruskem pozitivně, EU pro Rusko stále představovala především ekonomické uskupení, a prioritou tak bylo zejména vytvoření výhodného obchodního vztahu. V bezpečnostní oblasti nebyla EU považována za jednoho z rozhodujících aktérů.*“⁵⁵ Od konce studené války tak dochází k novému rozměru vztahů mezi Východem a Západem.

---

⁵³ Podle Petra Avena začalo ekonomické zpomalení v některých důležitých odvětvích dlouho před krizí, a příčiny jsou ryze domácí. Zejména růst ve stavebnictví zcela přestal do konce roku 2007, a také růst výroby zpomalil. Kapitálové investice začaly rychle klesat v roce 2008. Mezi další problémy patří nízká energetická účinnost, jedna z vůbec nejnižších na světě, a také nízká produktivita práce, na 36% úrovni USA a zhruba 72% v Číně.

AVEN, Petr: *Foreword*. In: ASLUND, Anders – GURIEV, Sergei – KUCHINA, Andrew (eds): *Russia after the global economic crisis*. PETER G. PETERSON INSTITUTE FOR INTERNATIONAL ECONOMICS 2010, s. 10

⁵⁴ *Obchod – Rusko*. EVROPSKÁ KOMISE, <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/russia/>

⁵⁵ HAUKKALA, Hiski: *Problematic strategic partnership – in EU-Russian security dimensions*. Institute for Security Studies, www.iss-eu.org

K vytvoření nového ekonomicko-bezpečnostního vztahu mezi EU a Ruskem bylo potřeba najít nové pochopení definice bezpečnosti. Nový evropský řád byl vytvořen na základě Pan-evropského principu multilateralismu, který lze pozorovat v textu Pařížské charty z roku 1990.⁵⁶ Tento dokument je často pokládán jako výchozí bod pro „novou Evropu“ jak ji definuje samotná charta – jednotný celek bez převládající ideologické vize, se stálými závazky k demokracii na základě respektování lidských práv a základních svobod, kde lze dosáhnout prosperity prostřednictvím ekonomické svobody a sociální spravedlnosti.⁵⁷

2.1 Cesta k nové spolupráci – Dohoda o partnerství a spolupráci

Po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 se vztah mezi Ruskem a Evropou vyvíjel pozitivně. Po odložení základní premisy komunistické propagandy spolu s komunismem byl Západ považován za přítele a vzor. Jak tvrdí Lara Picardo: „*Rusové důvěřovali Západu a věřili, že integrace Ruska do západního světa byla žádoucí a nevyhnutelná. Podstatná část nové ruské elity a veřejnosti tento názor sdílela.*“⁵⁸ Zároveň se ale EU snažila zaujmout přiměřený postoj a určit dlouhodobou strategii zaměřenou na integraci Ruska do Evropy. První snahou EU bylo vytvořit nový rámec spolupráce, jenž představuje právě PCA.⁵⁹ Hlavní body se zaměřují především na oblast ekonomické a obchodní spolupráce.

Mezi hlavní body patřilo poskytnutí vhodného rámce pro politický dialog mezi stranami, který by umožňoval rozvoj úzkých vztahů mezi nimi v této oblasti. Dále podpora obchodu, investic a harmonických hospodářských vztahů mezi stranami vycházející ze

---

⁵⁶ *Charter of Paris For a New Europe*. <http://www.osce.org/mc/39516>

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ PICARDO, Lara: *The European Union and Russia: Past, Present, and Future of a Difficult Relationship*. In: BINDI, Frederiga (ed): *The Foreign Policy of the European Union Assessing Europe's Role in the Worlds*. Brookings institution press. Washington D.C. 2010, s. 121-122.

⁵⁹ Smlouva o partnerství a vzájemné spolupráci, která vstoupila v platnost v prosinci 1997 je složena ze 112 článků, 10 příloh, 2 protokolů a společné deklarace.

zásad tržního hospodářství, a tím podpora udržitelného rozvoje smluvních stran a posílení politických a hospodářských svobod. Důležitá byla i podpora úsilí Ruska při upevňování její demokracie a při rozvoji jejího hospodářství a při dokončení přechodu k tržnímu hospodářství a poskytnutí vhodného rámce pro postupnou integraci mezi Ruskem a širší zónou spolupráce v Evropě. V CPA bylo za jeden z hlavních cílů stanoveno vytvoření nezbytných podmínek pro budoucí zřízení zóny volného obchodu mezi EU a Ruskem zahrnující v podstatě veškerý obchod se zbožím mezi nimi, jakož i podmínky umožňující dosáhnout svobody zřizování obchodních společností, přeshraniční obchod v oblasti služeb a pohybu kapitálu.⁶⁰

Co se energetické oblasti týče, obsahuje smlouva článek 65, který v oblasti energetiky nezavádí žádné konkrétní dohody. Článek pouze ustanovuje, že veškeré dohody by se měly držet principů Energetické charty. Dále tento článek uvádí oblasti spolupráce.⁶¹

Profesor James Hughes z London School of Economics and Political Science uvádí, že jeden z hlavních výsledků PCA byl symbolický. „*Tím, že se EU snaží protlačit hlavní body této smlouvy vůči Rusku i přes obavy některých členských států ohledně slábnoucího reformního procesu a systematického porušování lidských práv v Čečensku, vyslala EU signál pragmatické záměru pro "business as usual". Rutinní jednání a dialog pomohly upevnit vnímání legitimacy post-sovětského Ruska jako demokratizačně a tržně orientované země.*“⁶² Naproti tomu Fraser Cameron tvrdí, že ze všech vzájemných závazků, dialogů a dohod, je to právě PCA, která držela vztah pohromadě. EU a Rusko nemohly postupovat dále bez PCA, protože dohoda stanovuje právní, institucionální, politické, ekonomické a administrativní rámce

---

⁶⁰ CPA 1997. Evropská komise,

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/november/tradoc_114138.pdf

⁶¹ zlepšení kvality a bezpečnosti dodávek energie, v ekonomických a ekologicky šetrným způsobem, zavedení řady institucionálních, právních, daňových a dalších podmínek nezbytných pro podporu zvýšení energetické obchodu a investic, podporu úspor energie a energetické účinnosti, modernizaci energetické infrastruktury, včetně propojení dodávek zemního plynu a elektrické sítě.

⁶² HUGHES, James: *EU relations with Russia: Partnership or Asymmetric Interdependency?* LSE Research Online, London 2006, s.4.
<http://eprints.lse.ac.uk/651/1/Hughes.EU%2DRussia.2006.pdf>

pro usnadnění následných bilaterálních vztahů mezi Ruskem a EU ve všech oblastech spolupráce.⁶³ Politický dialog mezi EU a Ruskem se v následujících letech odehrával formou summitu na nejvyšší úrovni, jak bylo stanoveno v článku šest a sedm.⁶⁴ Právě toto summitové ustanovení, bylo důležitým krokem k vytvoření vztahů mezi bývalými rivaly – Východem a Západem.

Za EU se jednání účastnil Vysoký zmocněnec pro otázky SZBP, předseda komise a zástupci země předsedající EU. Další jednání probíhala na ministerské úrovni v rámci Rady pro spolupráci, která se schází jednou do roka a speciálně v případě, když to vyžadují okolnosti. Rada pro spolupráci zkoumá veškeré důležité otázky vznikající v rámci dohody a veškeré další dvoustranné mezinárodní otázky společného zájmu.⁶⁵ Jednání probíhají i při dalších příležitostech, včetně zasedání trojky Evropské unie na základě vzájemné dohody či na parlamentní úrovni v rámci Parlamentního výboru pro spolupráci.⁶⁶ Důležitá jsou i bilaterální jednání mezi nejvyššími představiteli Ruska a jednotlivými státy EU.

Celkový význam PCA je možné vidět v položení základů pevné institucionalizace vztahů mezi EU a Ruskem. Tato smlouva měla být základem pro budování vztahů v budoucnu, založených na demokratizaci ruské společnosti a ruského vedení. To, co byly dříve spíše technické vztahy, se přijetím PCA změnilo na trvalý politický proces. Jedinou skutečnou novinkou jsou výše zmíněné vyhlídky na vytvoření zóny volného obchodu, které se ale zatím nenaplnily.

Bezohlednost ruské akce v Čečensku ukázala, že PCA nebyla dostatečná pro zajištění strategického vedení a flexibility EU

---

⁶³ CAMERON, Fraser – MATTA, Aaron: *Prospects for EU-Russia relations. Electronic Publications of Pan-European Institute 6/2008*. Pan-European Institute 2008, <http://www.tse.fi/pei>

⁶⁴ CPA 1997, c.d., s. 4.

⁶⁵ Tamtéž, s. 29.

⁶⁶ Tamtéž, s. 30.

ve vztahu k Rusku.⁶⁷ Ačkoli je dnes Rusko do značné míry politicky a ekonomicky konsolidované, mnoho způsobů, které byly v Rusku použity k dosažení vnitřní stability, je diskutabilních. Směr změny, pokud jde o řízení na vnitrostátní úrovni, započal ruský prezident Vladimir Putin, pod jehož vedením se ruský politický systém označuje jako *řízená demokracie*.⁶⁸ Podle Antje Herrberg, poradkyně v Crisis Management Initiative (CMI), Rusko v PCA vidělo způsob, jak se začlenit do mezinárodního politického systému, a to zejména s odkazem na obchodní otázky. Rusko zdůraznilo, že ho již nelze považovat za centralizovaný stát plánovaného hospodářství, ale jako rovnocenného partnera.⁶⁹

S blížícím se oficiálním koncem platnosti PCA narůstaly pochybnosti, na jaké platformě budou jednání mezi EU a Ruskem nadále probíhat. Důvodů k pochybnostem bylo mnoho. Během deseti let, jež od podpisu smlouvy uběhly, se uspořádání Evropy změnilo. Země střední a východní Evropy se staly členy EU a jejich postoje k Rusku vyvažují optimistický postoj západních států. Polsko a Litva po více než rok a půl blokovaly začátek jednání o nové PCA. Polsko odůvodňovalo svůj postoj jako reakci na rozhodnutí Ruska zakázat dovoz vepřového masa a zeleniny z Polska. Litva zase požadovala odškodnění za sovětskou okupaci a vyřešení dodávek ruské ropy.⁷⁰

Problémem se stalo i samotné směřování ruské politiky. Od nástupu Vladimíra Putina do prezidentského úřadu v roce 2000 dochází k postupnému ochlazení vztahů mezi Ruskem a Brusel. Podle Jeffrey Mankoffa dosáhly vztahy svého dna v roce 2002 na summitu EU-Rusko v Moskvě, a to jako důsledek zdánlivě

---

⁶⁷ Ruská válka proti Čečenské republice začala v prosinci 1994, reakcí bylo přerušení ratifikačního procesu nedávno podepsané PCA, která měla vstoupit v platnost až dne 1. prosince 1997 poté, co Rusko, pod rostoucím tlakem EU přistoupila na politické řešení krize.

⁶⁸ FEDYASHIN, Andrei: *EU-Russia foreign and defense ministers summit: The Partnership and Cooperation Agreement (PCA) talks with Russia in*. Global research, <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=10916>

⁶⁹ HEERBERG, Antje: *The European Union and Russia: Towards a new ostpolitik?* Aalborg University, s. 20.

http://vbn.aau.dk/files/41750982/No21EuropeanStudiesAntjeHerrberg_.pdf

⁷⁰ FEDYASHIN, A.: c. d.

neřešitelného sporu o migraci a přístup do Kaliningradu, i když nově vytvořená Rada NATO-Rusko vedla k výraznému zlepšení v přístupu Ruska k Severoatlantické alianci.⁷¹

Nejednotnost EU byla příčinou upadajícího zájmu ze strany Ruska řešit vzájemné vztahy na úrovni EU – Rusko. Odmítnutí navrhované ústavy a Lisabonské smlouvy umožňovalo Rusku pokračovat v selektivní spolupráci s privilegovanými partnery z EU. Právě tyto výjimečné ruské bilaterální vztahy s Německem, Francií a Itálií jsou mimo jiné příčinou problematického hledání společného evropského postoje vůči Rusku. Tomu podle Lenky Kovačovské nahrávají i přístupy těchto bohatých států.⁷²

Na summitu EU-Rusko v červnu 2007 se obě strany dohodly na oficiálním zahájení vyjednávání o nové PCA. Zároveň se dohodly na prodloužení platnosti stávající dohody, dokud nebude nová uzavřena.⁷³ Na prvním kole jednání, uskutečněném v červenci 2008 v Bruselu, se ale nevyjasnily ani základní podmínky o podobě budoucí smlouvy. Druhé kolo, naplánované na září 2008, bylo odloženo. EU tak zareagovala na výsledky gruzínské krize ze srpna 2008, kdy Moskva plně nesplnila podmínky stanovené v mírové dohodě, zcela nestáhla své jednotky z Jižní Osetie a Abcházie.⁷⁴ V současnosti se vývoj vztahů ubírá jinými směry a zaměřuje se na problematiku vytvoření společného ekonomického prostoru.

V této podkapitole bylo cílem zjistit, jaká byla reakce EU na změny, jež nastaly po rozpadu Sovětského svazu. PCA splnila první očekávání a vytvořila dostatečné diskusní kanály. Řada poradních orgánů a vytvoření schématu pravidelných summitů napomohly k ojedinělému stupni institucionalizace vztahů mezi EU

---

⁷¹ MANKOFF, Jeffrey: *Russian Foreign Policy The Return of Great Power Politics*. ROWMAN & LITTLEFIELD PUBLISHERS, INC. UK 2009, s. 146-147.

⁷² KOVAČOVSKÁ, L.: c. d., s. 13.

⁷³ *Joint statement of the EU-Russia summit on the launch of negotiations for a new EU-Russia agreement*.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/101524.pdf

⁷⁴ CASTLE, Stephen – ERLANGER, Steven: *European Leaders Agree On New Warning to Russia*. The New York Times,

<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9505E2D7123BF931A3575AC0A96E9C8B63>

a Ruskem. Jak se ovšem začalo v průběhu 90. let měnit jejich postavení na mezinárodním poli, bylo potřeba reflektovat tyto změny i v nových konceptech zabývajících se zahraniční politikou obou aktérů. Prvním, kdo zareagoval, byla EU vydáním *Společné strategie vůči Rusku*. Odpovědí Ruska byla *Strategie rozvoje vztahů Ruské federace s Evropskou unií na střednědobou perspektivu (2000 – 2010)*.

2.2 Strategické koncepce pro spolupráci mezi EU a Ruska

Jako reakce na zkušenosti s vyjednáváním PCA a konfliktu v Čečensku došlo k neformálnímu setkání ministrů zahraničí EU v Carcassonne 18. a 19. května 1995. Výsledkem tohoto setkání bylo sdělení Komise, které se stalo podkladem pro pozdější přijetí *Společné strategie Evropské unie vůči Rusku (Common Strategy of the European Union of 4 June 1999 on Russia)*. Vedle ekonomicko-politických témat začal být v novém dokumentu kladen důraz také na bezpečnostní oblast.

Hlavní dilematem byla snaha nalézt správnou rovnováhu mezi postojem odsuzujícím ruské akce v Čečensku a snahou podporovat ekonomické a politické reformy v Rusku.⁷⁵ Společná strategie vůči Rusku byla přijata na summitu v Kolíně nad Rýnem a byla zároveň první společnou strategií přijatou v rámci SZBP EU po vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost. Amsterodamská smlouva obohatila spektrum dostupných nástrojů v rámci SZBP právě o společnou strategii.⁷⁶ Společná strategie EU vůči Rusku

---

⁷⁵ *Sdělení Komise COM (95) 223 The European Union and Russia: the future relationship*. Evropská komise 1995, s. 6. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1995:0223:FIN:EN:PDF>

⁷⁶ Evropská rada vymezuje zásady a obecné směry společné zahraniční a bezpečnostní politiky, včetně věcí souvisejících s obranou. Evropská rada rozhoduje o společných strategiích, které Unie provádí v oblastech, kde členské státy mají důležité společné zájmy. Ve společných strategiích jsou vymezeny cíle, doba trvání a prostředky, které mají poskytnout Unie a členské státy. Rada přijímá rozhodnutí nezbytná pro vymezení a provádění společné zahraniční a bezpečnostní politiky na základě obecných směrů stanovených Evropskou radou. Rada doporučuje společné strategie Evropské radě a provádí je zejména přijímáním společných akcí a společných postojů. Rada dbá na jednotu, soudržnost a účinnost postupu Unie.

Hlava V: Ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice. Evropská komise, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/treatychap5.pdf>

měla za cíl zlepšit politickou koherenci členských států a odpovědných struktur EU ve vztahu k Rusku.

Důvodem k přijetí dokumentu byla i snaha zareagovat na ekonomickou a politickou krizi v srpnu 1998 v Rusku. Optimismus ohledně stavu ruských reforem a ekonomiky opustil evropské státy okamžitě s náhlou devalvací rublu. Neschopnost EU zareagovat ,odrážela skutečnost, že Evropská unie neměla ucelený soubor zásad a nástrojů, které by mohly být využity při řízení reakce na hospodářskou krizi. Právě hospodářská krize znamenala změnu směřování ruské politiky. Původní prozápadní liberální směr ekonomiky byl nahrazen více centralistickým řízením ruské ekonomiky. Změna nastala zejména po nástupu Vladimíra Putina do prezidentského úřadu.

Odpovědí Ruska na nový koncept zahraniční politiky EU byla *Strategie rozvoje vztahů Ruské federace s Evropskou unií na střednědobou perspektivu (2000 – 2010)*, přijatá v říjnu 1999, která přinesla rozpracování zahraničně politické koncepce ve vztahu k Evropě.⁷⁷

Nástup Vladimíra Putina do čela Ruska, bylo důležitou změnou v dějinách postsovětského Ruska. Nový prezident přinesl i změny ve vystupování Ruska na mezinárodním poli a nastartované byly i reformy vnitrostátní. Tato strategie zmiňovala prakticky všechny oblasti možné spolupráce s EU a obsahovala formulace spíše obecného charakteru. Významný je však celkový smysl dokumentu, jenž zdůrazňuje, že partnerství s EU musí být založeno na zachování suverenity Ruska a jeho svobody jednat jako světová velmoc. Rusko znovu zopakovalo, že na rozdíl od jiných zemí bývalého Sovětského svazu vyžaduje speciální přístup. Z pohledu Dova Lynche „*se Vladimír Putin snažil nasměřovat zahraniční*

---

⁷⁷ *EU-RUSSIA SUMMIT Paris, 30 October 2000 JOINT DECLARATION* by the President of the European Council, Mr J. CHIRAC, with the assistance of the Secretary-General of the Council/High Representative for the Common Foreign and Security Policy of the EU, Mr J. SOLANA, by the President of the Commission of the European Communities, Mr R. PRODI, and by the President of the Russian Federation, Mr V.V. PUTIN. Evropská komise, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/ACF262F.html

*politiky ke spolupráci s EU, na rozdíl od posledních, zmatených a nejednoznačných let Jelcinovy éry.*⁷⁸ Společná strategie EU vůči Rusku deklarovala přátelství, spolupráci, spravedlivé vzájemné přizpůsobování zájmů obou stran a sdílení hodnot založených na společném dědictví evropské civilizace.⁷⁹ Podobně jako PCA bylo cílem podporovat vytvoření stabilní, otevřené a pluralitní demokracie v Rusku, „*kteřá se řídí pravidly právního státu a podporuje prosperující tržní hospodářství ve prospěch všech obyvatel Ruska a Evropské unie.*“⁸⁰

Je třeba připomenout, že Evropská unie přišla s touto iniciativou v okamžiku, kdy vztahy Ruska se Západem byly na své nejnižší úrovni kvůli konfliktu v Kosovu. Podle Konstantina Khudoleya, profesora na Petrohradské univerzitě, zahraniční analytici v Rusku řádně ocenili, že první společná strategie EU se týkala právě Evropské unie a Ruska. Ruský dokument byl připraven v Moskvě během několika málo měsíců. To vše se dělo v době, kdy evropské sdělovací prostředky stále kritizovaly Rusko za jeho vojenské operace v Čečensku.⁸¹ Bodem této strategie je důraz na společné demokratické hodnoty, současně se ovšem objevuje i formulace, že EU má na rozvíjení vztahů s Ruskem „*strategický zájem*“.⁸²

K dílčím deklarovaným cílům náleželo pokračování dialogu o „*otázkách ekonomické a mezinárodní politiky, konsolidace demokracie, právního státu a veřejných institucí v Rusku, včlenění Ruska do společného evropského ekonomického a sociálního*

---

⁷⁸ LYNCH, Dav: *Russia's Strategic Partnership with Europe*. The Washington Quarterly, č. 1, 2004, s. 99.

⁷⁹ *COMMON STRATEGY OF THE EUROPEAN UNION of 4 June 1999 on Russia*. Evropská komise,

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/november/tradoc_114137.pdf

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ KHUDOLEY, Konstantin: *Russia and the European Union: New opportunities, new challenges*. In: MOSHES, Arkady (ed.): *Rethinking the Respective Strategies of Russia and the European Union*. Carnegie Moscow Center 2003, s. 15-16.

⁸² *EU-RUSSIA SUMMIT Paris, 30 October 2000 JOINT DECLARATION*, c. d.

prostoru.⁸³ Jako hlavní principy ve vztahu mezi EU a Ruskem společná strategie jmenovala zajištění stabilní a otevřené ruské politiky (z hlediska politického i hospodářského), jež by odpovídala ruským zájmům i zájmům EU.

Dalším principem mělo být uchování stability v Evropě i v globálním měřítku skrze spolupráci s EU a Ruskem. Byly jmenovány cíle dlouhodobé politické a ekonomické spolupráce, ale akcentována byla i nová témata evropského významu. Zde nalezneme i první konkrétnější poznatky o zaměření na oblasti nukleární a energetické bezpečnosti, přeshraniční spolupráce, boje proti organizovanému zločinu a praní špinavých peněz.⁸⁴ Jedním z potenciálních cílů této spolupráce byla i možnost účasti ruských ozbrojených sil v misích ZEU na základě Petersburských dohod.⁸⁵

Zkoumání konkrétních problémů spojených se společnou strategií pro Rusko ilustruje některé obecné nedostatky v tomto politickém nástroji. Podle Jamese Hughse narušovala provádění společné strategie pro Rusko špatná synchronizace v oddělených cyklech institucí EU.⁸⁶ Například každé předsednictví EU, jež se mění každých šest měsíců, muselo vypracovat samostatný pracovní plán jak provádět společnou strategii. Naproti tomu v programu TACIS programování fungovalo ve čtyř až sedmiletých cyklech.⁸⁷

---

⁸³ *COMMON STRATEGY OF THE EUROPEAN UNION of 4 June 1999 on Russia.*
Evropská komise,

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/november/tradoc_114137.pdf

⁸⁴ Již tyto dohody znamenají důležitý faktor v energetické oblasti. Můžeme zde vidět přímý vliv EU na energetické politiky členských států. Právě možnost kolektivního vyjednávání EU jako celku byly hlavním faktorem.

⁸⁵ Spolupráce se měla odehrávat v oblastech prevence konfliktů, ale i managementu a řešení konfliktů. Dialog v politické a bezpečnostní oblasti se měl odehrávat v rámci budování nové evropské bezpečnostní architektury mající zahrnovat i OBSE, přesně v souladu s ruskou představou o optimálním bezpečnostním uspořádání v Evropě. Na těchto základech byl postaven bezpečnostní dialog mezi Ruskem a EU, který započal po nástupu Putina.

⁸⁶ HUGHES, James: *EU relations with Russia: Partnership or Asymmetric Interdependency?* LSE Research Online, London 2006, s.5.

⁸⁷ V letech 1994-2006 byl program spolupráce EU a Ruska financován z TACIS (program technické pomoci pro země SNS). Rusko bylo největším příjemcem podpory v zemích postsovětského regionu. Obdrželo přibližně polovinu všech prostředků. Od roku 1991, kdy byl program spuštěn, byla poskytnuta pomoc ve výši 2,7 miliardy Eur, která byla použita ve více jak 1500 projektech v 58 regionech.

Hiski Haukkala ve své analýze tvrdí, že Společná strategie pro Rusko je nedílnou součástí vzdělávacího procesu v EU. V tomto procesu se snaží vyrovnat jak s post-sovětským Ruskem, tak se společnými zájmy a politikami samotné Unie. Zkušenosti podle něho paradoxně ukazují, že větší měrou se zatím ponaučila Ruská strana, která „...během vlády Vladimíra Putina našla své místo na světové scéně a upevnilo své postavení v euroasijském okruhu.“⁸⁸ Konečnému výsledku společné strategie pro Rusko chybí strategické prvky, které by byly nutné pro dosažení původního cíle - ucelená a soudržná politika EU vůči Rusku.

Tato kapitola se zaměřovala na analýzu vývoje vztahů mezi EU a Ruskem. V první části zkoumala, jaké důvody vedly k uzavření Dohody o přátelství a spolupráci v roce 1994, potažmo ratifikaci v roce 1997. Vznik nové dohody vedl k vytvoření velmi široké institucionalizované základny pro dialog mezi EU a Ruskem. Tato platforma je stále využívána a na jejím základě došlo k vytvoření ostatních druhů spolupráce, včetně energetického dialogu.

Druhá část kapitoly se zabývala koncepcemi EU a Ruska, které měly vylepšit vztahy mezi nimi. Šlo o *Společnou strategii Evropské unie vůči Rusku* a *Strategii rozvoje vztahů Ruské federace s Evropskou unií na střednědobou perspektivu (2000 – 2010)*. Ačkoliv se oba dokumenty zabývají stejným tématem, je možné rozlišit odlišné priority EU a Ruska ve vzájemném strategickém partnerství. Vývoj ekonomické spolupráce měl přímý vliv na nastartování spolupráce v oblasti energetické. Současně, ale oba partneři sledovali i další cíle. Zatímco EU kladla důraz na politickou a ekonomickou transformaci Ruska a spolupráci jako základní předpoklad stability evropského kontinentu, Rusko

---

Delegation of the European Union to Russia. EU – Russia Cooperation Programme.
EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE,
http://eeas.europa.eu/delegations/russia/eu_russia/tech_financial_cooperation/index_en.htm

⁸⁸ HAUKKALA, Hiski: *What went right with the EU's Common Strategy on Russia?* In: MOSHES, Arkady (ed): *Rethinking the Respective Strategies of Russia and the European Union. Special FIIA - Carnegie Moscow Center Report 2003.* Carnegie Moscow Center Carnegie Endowment for International Peace 2003, s. 89.

nahlíželo na partnerství jako způsob zajištění vlivu a potvrzení své pozice mocnosti. Na základě pravidelných summitů, jejichž pořádání vzniklo právě na základě PCA, byl zahájen i energetický dialog na summitu v říjnu 2000 v Paříži. Analýza vývoje energetického dialogu je věnována následující kapitola.

3 Energetická dimenze vztahů mezi EU a Ruskem

Tato kapitola je zaměřena na analýzu energetického dialogu mezi EU a Ruskem. Bližší analýza energetického dialogu v kontextu politických událostí pomůže pochopit, jaký význam má v současné době tato oblast na energetickou bezpečnost. V kapitole je stanovena výzkumná otázka, *jak lze analyzovat současný rámec vztahů v energetické oblasti EU a Ruskem. Jaké motivy vedou oba aktéry ke spolupráci a zda tato spolupráce vede ke zvýšení energetické bezpečnosti.* Nejdříve bude krátce nastíněn historický podtext energetické spolupráce mezi Ruskem a Evropou, aby se pak hlavní část kapitoly věnovala energetickému dialogu EU a Ruska. Stěžejní částí kapitoly je zkoumání obsahů významných dokumentů vztahujících se k energetické problematice mezi EU a Ruskem.

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, energetický dialog byl zahájen na summitu EU-Rusko v Paříži v roce 2000, ale formování vztahů v oblasti energetiky mezi západní Evropou a Ruskem začalo již na konci 19. století, kdy Ruská říše do Evropy začala dodávat ropu z regionu Bakinskiy bohatého na ropu a zemní plyn. Po konci druhé světové válce byly koncem 50. let dodávky ropy obnoveny a v roce 1968 začaly do Rakouska, jako neutrální země, proudit první dodávky sovětského zemního plynu.⁸⁹ Dodávky do evropských zemí stále rostly a v současné době evropské státy vnímají svou závislost na ruské energii, zejména plynu, jako hrozbu. Argumentují, že Rusko často využívá energii jako politickou zbraň a

---

⁸⁹ Pro Sověty bylo začlenění Rakouska do energetického systému východní Evropy výrazným krokem. Zemní plyn se tak stal jedním z prostředků v geopolitické zápasu v Evropě. OMV uzavřela dohodu se sovětským Ministerstvem zahraničních věcí v červnu 1968, a plyn začal proudit v září téhož roku - pouhé tři týdny po invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa. V následujícím roce proběhla první důležitá jednání se zeměmi Evropské bloku (s německým koncernem Ruhrgas a italská ENI). V roce 1969 byla podepsána první smlouva na nákup zemního plynu.

HÖGSELIUS, Per – KAIJSER, Arne – ÅBERG, Anna: *Natural Gas in Cold War Europe: The Making of a Critical Transnational Infrastructure. Draft chapter for the EUROCRIT edited volume (version of 5 May 2010)*, s. 8-9.

<http://perhogselius.files.wordpress.com/2010/09/natural-gas-in-cold-war-europe-5-may-2010.pdf>

nemůže být důvěryhodným dodavatelem.⁹⁰ První iniciativa v energetické oblasti vznikla v roce 1991 na summitu v Dublinu, kde holandský premiér Ruud Lubbers přednesl návrh na vytvoření Evropského energetického společenství. Z tohoto návrhu později vznikla Energetická charta.⁹¹

3.1 Energetická charta

Následující podkapitola se zabývá Smlouvou o Energetické chartě (Energy Charter Treaty, ECT), základním dokumentem v oblasti energetiky, jenž vznikl podpisem Evropské energetické charty v Haagu 17. prosince 1991. Návrh byl přednesen EK v Dublinu v červnu 1990 a sledoval jednu ze základních myšlenek Pařížské charty za novou Evropu, podepsané v Paříži 21. listopadu 1990.⁹² Přijetí Evropské energetické charty bylo prvním krokem států, které se účastnily procesu při vytváření nové bezpečnostní spolupráce v Evropě po rozpadu východního bloku a chtěly tak zajistit mír ekonomickou pro nově vzniklé demokratické státy při přechodu k tržní ekonomice.⁹³

Cílem ECT je podpora zvýšení spolehlivosti dodávek, maximalizace účinnosti výroby, distribuce a využití energie, posílení bezpečnosti a minimalizace environmentálních problémů. K dosažení těchto cílů musí být podle charty členskými státy zavedeny čtyři zásady. Zásada státní suverenity a suverénních práv nad přírodními zdroji, zásada nediskriminace, zásada tržně určených cen a zásada minimalizace environmentálních problémů.⁹⁴ Ačkoli Smlouva uznává státní suverenitu nad

---

⁹⁰ NYLANDER, Johan: *Russian gas a security threat to Europe*.

<http://www.swedishwire.com/opinion/222-russian-gas-a-security-threat-to-europe>

⁹¹ *Energy Charter: About the Charter*. ETC, <http://www.encharter.org/index.php?id=7>

⁹² V 90. letech se ke vznikající Energetické chartě připojily i Japonsko a Austrálie. Evropské společenství podepsalo tuto smlouvu a ratifikovala ji společně se všemi svými členskými státy. Kanada a Spojené státy americké se sice Konferenci o Evropské energetické chartě účastnily, ale ECT nepodepsaly.

⁹³ PAZDERNÍKOVÁ, Kamila: *Vybrané aspekty energetické politiky Evropské unie*. In: Parlamentní institut. Parlament České republiky, <http://www.psp.cz/cgi-bin/win/kps/pi/prace/pi-5-258.pdf>

⁹⁴ Na rozdíl od Charty, která je politickou deklarací záměru, je Smlouva normativně závazným aktem stanovujícím práva a povinnosti pro všechny smluvní strany. Navíc se smluvní strany zavazují projednat souběžně dva sektorální Protokoly - o energetické účinnosti a o jaderné bezpečnosti.

přírodními zdroji, smluvní strany se zavázali k tomu, že umožní přístup ke svým zdrojům a zachovají tak transparentní a nediskriminační pravidla o těžbě, rozvoji a získávání energetických zdrojů. Smlouva rovněž umožňuje přístup na trhy všech smluvních stran a bere také v úvahu nezbytnost umožnit svobodné působení tržních sil a stimulovat konkurenční prostředí.⁹⁵

Problematický je vztah Ruska k ECT. Smlouvu ruští představitelé podepsali, ale nikdy neratifikovali. Důvody k neratifikování smlouvy měli zejména zástupci Gazpromu, kteří se obávali narušení dominance na ruském trhu. Jedním z hlavních cílů ETC je vytvoření a rozvoj otevřených a konkurenčních trhů s energií, stejně jako omezení dlouhodobých kontraktů. ETC má podle zástupců Gazpromu zavazovat své smluvní strany zavedením povinného přístupu třetím stranám, čímž by musel Gazprom zpřístupnit svůj plynovodní dopravní systém konkurenčnímu a levnějšímu plynu ze střední Asie.⁹⁶

ETC se do popředí evropské politiky dostala v roce 2006, kdy se Rusko poprvé stalo předsednickou zemí G8 a jednou z jeho priorit bylo zabezpečení dodávek energie.⁹⁷ Současně byla 4. ledna podepsána dohoda mezi Ruskem a Ukrajinou, která ukončila několik měsíců dlouhý spor o tranzitní cla a vývozní ceny zemního plynu mezi oběma zeměmi. Ovšem ani přes nátlak mezinárodního společenství Rusko ECT neratifikovalo. Dialog o vytvoření společného právního rámce v oblasti energetické politiky bylo tedy nutno vést na jiné platformě.

---

⁹⁵ *The Energy Charter Treaty. A Reader's Guide:*

http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/Publications/ECT_Guide_ENG.pdf

⁹⁶ Více o problematice Ruska a ECT viz.: KONOPLYANIK, Andrei, WÁLDE, Thomas: *Energy Charter Treaty and its Role in International Energy*. JOURNAL OF ENERGY & NATURAL RESOURCES LAW, 24, č. 4 2006. a KONOPLYANIK, Andrei: *We must ratify Energy Charter Treaty – but not yet*. Oil & Capital. Russia & CIS Energy Magazine, 2001, s. 6-8.

⁹⁷ *Address by Russian President Vladimir Putin to visitors to the official site of Russia's G8 Presidency in 2006*. G8 Russia 2006, <http://en.g8russia.ru/agenda/>

3.2 Energetický dialog EU – Rusko

Jako základ energetického dialogu mezi EU a Ruskem se považuje summit v říjnu 2000 v Paříži. Hlavním záměrem spolupráce byla snaha o podporu institucionálních, ekonomických a sociálních reforem s cílem posílení právního státu a plnění demokratických požadavků moderní ekonomiky a společnosti.⁹⁸

Celkovou snahou partnerství bylo zlepšení energetické bezpečnosti tím, že se propojí vztahy s Ruskem. Na prvním místě dialogu o energetice bylo zlepšení investičních příležitostí v oblasti energetiky Ruska, aby došlo k modernizaci a rozšíření výroby energie a dopravní infrastruktury. Důraz byl kladen i na zlepšení životního prostředí „s cílem podpořit pokračující otevírání energetických trhů, což by mělo vést k vytvoření trhu s šetrnými technologiemi vůči životnímu prostředí.“⁹⁹ Podle Pamiho Aalto, profesora a ředitele Evropského centra Jeana Monneta na univerzitě v Tampere, lze v dokumentech Evropské komise nalézt charakteristický, úzký a technický přístup, jenž postrádá komplexnější politický kontext. Stejně tak Pami Aalto zdůrazňuje, že se od Evropského summitu v Santa Maria da Feira v roce 2000 snižuje ze strany Komise a nejvýznamnějších států EU dřívější důraz na dodržování lidských práv a demokracie v Rusku.¹⁰⁰

Důležitým impulsem EU o formování společné energetické politiky byla *Zelená kniha EU Směrem k Evropské strategii pro bezpečnost dodávek energie*¹⁰¹ vydána měsíc po summitu v Paříži, v listopadu 2000. Hlavním cílem dokumentu, bylo zvýšení

---

⁹⁸ Dialog měl od začátku jasný mandát. Zajistit spolehlivost, bezpečnost a předvídatelnost vztahů v oblasti energetiky na volném trhu, v dlouhodobém horizontu a zvýšit transparentnost a důvěru mezi oběma stranami.

⁹⁹ **Joint statement after EU-Russia summit in Paris 2006**

¹⁰⁰ AALTO, Pami: *The EU–Russia Energy Dialogue and the Future of European Integration: From Economic to Politico-Normative Narratives*. In: AALTO, Pami (ed.): *The EU–Russian Energy Dialogue Europe's Future Energy Security*. Ashgate 2008, s. 34-36.

¹⁰¹ *Green Paper - Towards a European strategy for the security of energy supply*.

Evropská komise, http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=C OMfinal&an_doc=2000&nu_doc=769&lg=en

energetické bezpečnosti EU. Problém měl být vyřešen postupným přesunem pravomocí členských států na unijní úroveň.

Další summit, který se konal 17. května 2001 v Moskvě, je důležitý ve dvou směrech. Byl zde poprvé reflektován postup energetického dialogu¹⁰² a také tu oba partneři představili nový směr vztahů – Společný evropský hospodářský prostor. Obě strany se dohodly na vytvoření společné skupiny na vysoké úrovni v rámci PCA, která dostala za úkol vypracovat koncept společného evropského hospodářského prostoru.¹⁰³ Tento krok by vedl k výraznému propojení obou partnerů, což by vedlo ke zvýšení vzájemné bezpečnosti jak obou partnerů jako celku, tak i jednotlivých členských států. Součástí návrhu byla i ustanovení ohledně energetických dodávek, které by pomohly posílit vzájemné vazby členských států a Ruska.

Dalším zlomovým okamžikem pro vývoj vztahů se staly teroristické útoky z 11. září 2001. Na summitu, jenž se konal 3. října 2001 v Bruselu, se představitelé EU a Ruska dohodli, že kromě ekonomické a energetické spolupráce se nově do agendy jednání dostanou i otázky politické a především bezpečnostní.¹⁰⁴

---

¹⁰² Vyjadřujeme svou spokojenost s pokrokem dosaženým od summitu v Paříži prostřednictvím našeho energetického dialogu. To by mělo vést ke strategickému partnerství v oblasti energetiky a posílení spolehlivosti dodávek energie mezi EU a Ruskem. S ohledem na tuto skutečnost je nezbytné podporovat investice EU a transfer technologií do ruského energetického sektoru, a usnadnit tak, jednání v dalších klíčových tématech. Mezi ně patří transparentnost trhů s energií, hodnocení spolehlivosti stávajících infrastruktur přenosu energie, otázky spojené s dohodami o sdílení produkce, podmínky pro dovoz elektřiny z Ruska, spolupráce v oblasti energetických technologií a jaderné bezpečnosti, odpovídající opatření týkající se boje proti změny klimatu (např. jak je stanoveno v Kjótském protokolu)...

Russia – European Union – Summit (Moscow, 17 May 2001) Joint Statement by V.V.Putin, President of the Russian Federation, G.Persson, President of the European Council, assisted by J.Solana, Secretary-General of the EU Council/High Representative for Common Foreign and Security Policy of the EU, and R.Prodi, President of the Commission of the European Communities. Evropská komise, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=PRES/01/189&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ *EU-RUSSIA SUMMIT Brussels, 3 October 2001 JOINT STATEMENT by Mr G. Verhofstadt, President of the European Council, assisted by Mr J. Solana, Secretary-General of the Council/High Representative for EU Common Foreign and Security Policy, Mr R. Prodi, President of the Commission of the European Communities and Mr V.V. Putin, President of the Russian Federation.* Evropská komise, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/12423.en1.doc.html

Na summitu v Petrohradě v květnu 2003 se EU a Rusko dohodly na posílení spolupráce s cílem vytvoření čtyř společných prostor v rámci stávající PCA.¹⁰⁵ Plán na společný hospodářský prostor byl přijat na summitu EU-Rusko v Moskvě dne 10. května 2005.¹⁰⁶ Trvalo tedy 8 let (od vstupu PCA v roce 1997 v platnost) než EU a Rusko dospěly k jednomu z cílů – formování společného prostoru. Na jednu stranu se jedná o pomalé tempo, avšak obě strany v určitý moment posílily spolupráci kvůli pragmatickým důvodům. Mahnaz Fatima tvrdí, že *„zatímco vznešenější cíle míru a prosperity na evropském kontinentě vládnou, ruská závislost na obchodu s EU a závislost EU na ruských energetických zdrojích oba aktéry nutí, aby i nadále posilovali své dvoustranné vztahy a urovnávali vzájemné rozdíly.“*¹⁰⁷

Ovšem pro období roku 2003 je nutné vzít v potaz, že Rusko už není o tolik slabším partnerem, jak tomu bylo v devadesátých letech. Analytička a současně zástupcem ředitele Centra pro evropskou reformu, Katinka Barysch uvádí, že snaha EU o sblížení vztahů skrze sblížení legislativního rámce již nefungovala. Ruská neefektivní byrokracie s jejím častým velmi benevolentním přístupem k právu, jen těžko dodržovala pravidla EU. *„Stále sebevědomější Rusko začalo zpochybňovat základní předpoklad, že by mělo sladit svůj přístup s evropskými normami, standardy a hodnotami. Vzrůstající ekonomická moc Ruska, které*

---

¹⁰⁵Společný hospodářský prostor, včetně hospodářských otázek a životního prostředí. Společný prostor svobody, bezpečnosti a práva. Společný prostor vnější bezpečnosti, včetně krizového řízení a nešíření jaderných zbraní. Společného prostoru výzkumu a vzdělávání včetně kulturních aspektů.

EU-Russia Common Spaces. EUROPEAN UNION – European External Action Service, http://www.eeas.europa.eu/russia/common_spaces/index_en.htm

¹⁰⁶ Tento dokument obsahuje řadu zásad a prioritní činnosti. Nastavuje dialog na následující otázky týkající se obchodu: Investiční dialog, dialog práv duševního vlastnictví, zadávání veřejných zakázek, dialog o regulaci o průmyslových výrobcích a průmyslová a podniková politika, Energetický dialog, dialog o hospodářské soutěži, makroekonomické a finanční služby, usnadnění obchodu a cel.

15th EU-RUSSIA SUMMIT Moscow, 10 May 2005 Press Release. Evropská rada, (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/84811.pdf)

¹⁰⁷ FATIMA, Mahnaz: *Trends in Economic and Trade Relations between Russia and the European Union.* Příspěvek přednesený na semináři o "Přechodu Ruska k demokracii a tržní ekonomice: Reakce EU", pořádané Area Study Centre for Europe, Univerzita Karachi ve spolupráci s Hanns Seidel Foundation in Islamabad, konaného 7. července 2010 v Karáčí. (www.google.com)

vykazuje 7% růst HDP, a sedí [v roce 2003 pozn. autora] na polštáři 300 miliardové dolarové rezervy, ukazuje, že Rusko již pomoc západu nepotřebuje.“¹⁰⁸ Je nutno říct, že po vypuknutí hospodářské a ekonomické krize v roce 2007, přišlo Rusko o značnou část svých rezerv a současně s poklesem cen ropy a zemního plynu došlo k propadu růstu HDP.

Energetický dialog má primárně diplomatický podtext. Skrze usnadnění toku obchodu a investic v obou směrech je energetický sektor klíčový. Obě strany jsou motivovány k prohlubování vztahů svojí silnou vzájemnou závislostí vytvořenou potřebou EU zajistit si dodávky z Ruska a naopak potřebou Ruska zajistit si odběr v EU.¹⁰⁹ Vzájemná motivace pro koordinaci energetických politik se zvyšuje i přesto, jak jsou oba trhy naprosto odlišné.

Na straně EU se Komise rozhodla pro vytvoření skutečného konkurenčního trhu s energiemi. K tomuto cíli se postupuje pomalu, ale kroky v posledních letech i přes odpor některých členských států a jejich „národních šampiónů“ k liberalizaci trhu vedou. Souběžně s liberalizací v EU se některé podniky snaží získat přístup na ruský trh. Tyto společnosti mohou poskytnout tolik potřebný kapitál na investování a rozvoj stagnujícího těžebního odvětví. Pami Aalto a Kirsten Westphal v textu *The EU–Russian Energy Dialogue Europe’s Future Energy Security* tvrdí, že ruský trh je naopak silně uzavřený a téměř monopolizovaný. Jakákoliv snaha o prolomení monopolu Gazpromu by měla velký vliv na zahraniční obchodní politiku Ruska a prakticky by ho mohla připravit o silnou zbraň v zahraniční politice.¹¹⁰

3.3 Změny v energetickém dialogu po východním rozšíření

Východní rozšíření přineslo velké změny ve vztahu EU a Ruska. Přistoupení bývalých Sovětských satelitů do EU zhoršilo politickou

---

¹⁰⁸ BARYSCH, Katinka: *The EU and Russia: From principle to pragmatism?* Centre for European Reform, http://www.cer.org.uk/pdf/EU_russia_barysch_final_10nov06.pdf

¹⁰⁹ AALTO, Pami a WESTPHAL, Kirsten: *The EU–Russian Energy Dialogue Europe’s Future Energy Security*. In: AALTO, Pami (ed) *EU–Russian Energy Dialogue Europe’s Future Energy Security*, ASHGATE 2008, s. 13.

¹¹⁰ Tamtéž.

spolupráci s Ruskem, ale v kontextu této práce, hlavně zvýšila energetickou závislost EU na dovozu nerostných surovin z Ruska. Důležité je připomenout rozdíly mezi původními a novými členy EU.

Jednotlivé energetické mixy se zřetelně liší a rozdílné jsou i rozdílné stupně propojenosti. Původní státy mají větší propojenost svých přenosových soustav, než je tomu v zemích střední a východní Evropy. Jejich možnosti na diverzifikaci a investice do obnovy těchto sítí jsou omezené. Nejdůležitější rozdíl je ale ve vnímání Ruska jako energetického partnera.

Země střední a východní Evropy jsou v mnohem větší míře závislé na dodávkách ruského plynu a stejně tak dovoz ropy je na nadprůměrných hodnotách na rozdíl od západních zemí.

To je podle Lenky Kovačovské jedním s hlavních důvodů, proč se tyto země při jednání s Ruskem, spoléhají na EU, která jim může poskytnout větší vyjednávací sílu.¹¹¹ To je důvod, proč se na závěr ledna 2006 zástupci Polsko, České republiky, Slovenska, Rakouska, Maďarska, Slovinska, Chorvatska a Rumunska dohodli na vypracování společného plánu snížení závislosti na ruském zemním plynu.

Velká část energetického mixu nových členských států je pokryta uhlím, kterého mají nové členské země dostatek. Ale jak bude v následující kapitole ukázáno na příkladu ČR, jeho využívání je problematické a dochází k jeho omezování. Uhlí je považováno za významný zdroj energie, ale kvůli jeho vysoké ekologické škodlivosti a snahou států splnit limity energetické politiky EU v produkci oxidu uhličitého, dochází k jeho nahrazování.

László Poti, vedoucí výzkumný pracovník v Centru pro strategická a obranná studia na Univerzitě obrany v Budapešti, uvádí i další důležitý faktor pro oblast střední a východní Evropy - téměř nevyhnutelnou tranzitní roli zemí Visegrádu. Vyjma plynovodu Nordstream, jehož první větev byla uvedena do provozu

---

¹¹¹ KOVAČOVSKÁ, Lenka: *Energetická (ne)bezpečnost Evropské unie: závislost na Rusku*. Obrana a strategie 2007, <http://www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=8320>

v říjnu tohoto roku, neexistuje žádný jiný způsob, jak dodávat plyn a ropu z Ruska do západní Evropy, než přes střední Evropu.¹¹²

Nicméně, hlavní rozdíl mezi starými a novými členskými státy v přístupu k Rusku je jejich chápání minulosti. Historické vnímání Ruska je pro státy střední a východní Evropy důležitým faktorem a ve svém přístupu jsou opatrnější než západní státy. Zatímco Německo, Itálie, Rakousko se skrze dlouhodobé kontrakty snaží zajistit výhodné smlouvy s ruskými dodavateli, státy jako ČR a Polsko se snaží o co nejširší diverzifikaci ruských zdrojů.¹¹³ Ovšem důležitým faktorem rozšíření je možnost nových členů ovlivňovat formování energetické legislativy a vyvažovat tak optimistický přístup původních členů.¹¹⁴

3.4 Stálá rada partnerství v oblasti energetiky

Dalším důležitým krokem ve vývoji energetického dialogu bylo setkání Stálé rady partnerství (Permanent Partnership Council, PPC) pro energetiku, jenž proběhlo v Moskvě v prosinci 2006. EU a Rusko se dohodly na spolupráci v oblasti zvýšení efektivity v energetice. V oficiálním prohlášení je uvedeno, že „*obě strany zdůrazňují důležitost posílení vzájemné důvěry skrze výstavbu společné infrastruktury, spolupráci v oblasti ochrany klimatu a obchodu s nerostnými surovinami.*“¹¹⁵ Jediným bodem programu bylo najít společné cíle ve čtyřech tematických pracovních skupinách, které byly ustanovené pro oblasti investic, infrastruktury, obchodu a energetické účinnosti. PPC předsedal Viktor Krishtenko společně s Mauri Pekkarinenem a Komisi zastupoval komisař

---

¹¹² PÓTI, László: *The Rediscovered Backyard: Central Europe in Russian Foreign Policy*. s. 127, <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=58402>

¹¹³ BELKIN, Paul: *The European Union's Energy Security Challenges*. Zpráva pro Kongres USA, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33636.pdf>

¹¹⁴ Příkladem je význam, jaký byl kladený na energetiku v průběhu českého předsednictví EU. Tento fakt byl ještě zvýrazněn energetickou krizí v prvních dnech roku 2009.

¹¹⁵ *SECOND MEETING OF THE PERMANENT PARTNERSHIP COUNCIL ON ENERGY BETWEEN THE EU AND RUSSIA Moscow, 8 December 2006 Russia and the EU agree to join efforts to promote energy efficiency*. Rada EU, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/92064.pdf

Andris Piebalgs.¹¹⁶ Energetický dialog mezi EU-Ruskem v současnosti probíhá na několika stupních.¹¹⁷

Důležitou otázkou energetického dialogu EU-Rusko byl také Kjótský protokol. EU již dlouhodobě vyjadřuje podporu členství Ruska ve Světové obchodní organizaci právě výměnou za ruskou ratifikaci Kjótského protokolu.¹¹⁸ Poté, co Spojené státy v březnu 2001 definitivně odmítly ratifikovat Kjótský protokol, se pozornost přesunula právě směrem k Rusku, jenž se stalo klíčovým hráčem, jelikož ruská ratifikace by umožnila Kjótskému protokolu vstoupit v platnost.¹¹⁹

3.5 Akční plán pro energetickou účinnost

Vývoj evropské legislativy se vyvíjel i v následujících letech. Důležitým dokumentem, který měl posunout energetickou problematiku novým směrem, byl *Akční plán pro energetickou účinnost*. Ten Evropská komise přijala 19. října 2006. Obsahoval opatření, jenž měly pomoci EU začít plnit klíčový cíl, a to do roku 2020 snížit celkovou spotřebu primární energie o 20 %.¹²⁰

Ke klíčovým opatřením patří přísnější normy a lepší označování přístrojů, rychlé zlepšování energetické účinnosti stávajících budov v EU a úsilí směřující k tomu, aby se nízkoenergetické domy staly normou pro novou výstavbu, ucelené využití zdanění s cílem dosáhnout účinnějšího využití energie, zlepšování účinnosti výroby, přenosu a distribuce tepla a elektřiny,

---

¹¹⁶ Viktor Krishtenko byl ruský ministr pro energetiky. Mauri Pekkarinen, finský ministr průmyslu a obchodu zastupoval Evropské předsednictví a Andreas Piebalgs, evropský komisař pro energetiku, zastupoval Komisi.

¹¹⁷ Nejvyšší stupeň představuje *Stálá rada pro spolupráci*, kde se schází evropský komisař pro energetiku, ruský ministr pro energetiku a ministři odpovědní za energetický rezort současné a následující předsednické země. Druhá úroveň je zastupována prostřednictvím koordinátorů PPC dialogu. Zaměřují se primárně na kontakt mezi EK a ruskou vládou.

¹¹⁸ *EU-Russia Summit: Putin Signals Support for Kyoto-Protocol*.
<http://ictsd.org/i/news/biores/63691/>

¹¹⁹ BERNARD, Alain a kol.: *Russia's Role in the Kyoto Protocol*. MIT Joint Program on the Science and Policy of Global Change,
http://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/3584/MITJPSPGC_Rpt98.pdf?sequence=1

¹²⁰ Pokud by se jej podařilo naplnit, znamenalo by to, že do roku 2020 by EU spotřebovávala o přibližně 13 % méně energie než dnes, uspořila by 100 miliard EUR a předešlo by se emisím přibližně 780 milionů tun CO₂ každý rok.

nová mezinárodní dohoda o energetické účinnosti na podporu společného úsilí.¹²¹

Tento Akční plán zdůrazňoval potenciál, jenž je možné najít ve snižování ztrát při výrobě, přenosu a rozvodu elektrické energie. Navrhoval cílené nástroje ke zvýšení účinnosti jak nových, tak i stávajících výrobních kapacit a ke snížení ztrát při přenosu a rozvodu. Problematickou stranou ovšem je, jak financovat tyto nové technologie.¹²² Tento plán ovlivnil energetické politiky většiny členských států. Aby mohly dosáhnout cílům ve zvýšení úspor, musely členské státy EU začít investovat do nových technologií. Stejně tak mnoho zemí střední a východní Evropy musely začít omezovat využívání uhlí jako nejvýznamnějšího zdroje energie. Tento nepřímý zásah do energetické politiky členských států je jedním z nejvýraznějších důvodů zvyšující se závislosti na dovozu zemního plynu z Ruska.

3.6 Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva je pro energetický sektor důležitá ve dvou směrech. Za prvé zařazuje energetiku do sdílených pravomocí EU, kde je jí věnována samostatná Hlava XXI. Za druhé rozšiřuje pravomoci institucí v energetickém sektoru na úkor členských států. Politika Unie má v oblasti energetiky v duchu solidarity mezi členskými státy za cíl zajistit fungování trhu s energií, zajistit bezpečnost dodávek energie v Unii, podporovat energetickou účinnost a úspory energie jakož i rozvoj nových a obnovitelných zdrojů energie, podporovat propojení energetických sítí.¹²³

Současně je zachováno právo členských států určit si jakým způsobem budou skládat svůj energetický mix. Článek 121 tedy na jednu stranu institucionalizuje energetickou politiku a dodává jí na důrazu, ale tato formulace v pouhých třech odstavcích je pro

---

¹²¹ *GREEN PAPER - A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy {SEC(2006) 317}*. Evropská komise.

http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf (6. 5. 2010)

¹²² V plánu jsou uvedeny příklady těchto úspor. Lze jich dosáhnout zejména rozvojem trhů ekologičtějších vozidel, zlepšením účinnosti městských, železničních, námořních a leteckých dopravních systémů.

¹²³ *Lisabonská smlouva, článek 194, c. d., s. 134.*

energetickou problematiku zcela nedostačující.¹²⁴ Cíle, které jsou v prvním odstavci uvedené, jsou příliš obecné. Samotné začlenění pod sdílené pravomoci je spíše jen stvrzením toho, jakým směrem se energetická politika ubírá a jakou podobu získala například v rámci liberalizace vnitřního trhu.¹²⁵ Po analýze těchto dokumentů je jasné, že EU se energetickou oblastí zajímá více, než jak je stručně uvedeno v Lisabonské smlouvě. Druhá, důležitější, ale také spornější zmínka o energetice je v článku 122, který ve svém prvním odstavci uvádí, že: *“Aniž jsou dotčeny jiné postupy stanovené ve Smlouvách, může Rada na návrh Komise rozhodnout v duchu solidarity mezi členskými státy o opatřeních přiměřených hospodářské situaci, zejména když vzniknou závažné obtíže v zásobování určitými produkty, především v oblasti energetiky.”*¹²⁶ Tento odstavec o principu solidarity by se dal spíše přirovnat k deklaraci, která má podpořit spolupráci mezi členskými státy. Je ovšem těžko představitelné, že by na základě formulace v článku 122 docházelo k urychlené shodě mezi rozdílnými zájmy napříč celou EU, jak je v případě energetického sektoru skutečností. Právě nejednotnost mezi členskými státy je hlavním faktorem, který představuje překážku ve vytvoření jednotného energetického trhu.

Jaké jsou následky přijetí Lisabonské smlouvy pro energetickou politiku následky lze v současnosti těžko konstatovat, jelikož doposud nebyly tyto články v rámci legislativy EU využity. Bude rozporuplné, v jaké míře budou tyto poměrně vágní a obecné formulace využity ať již k řešení možných krizí, či následnému prohlubování energetické politiky na úrovni EU.

Vztahy mezi EU a Ruskem jsou v současné době v oblasti energetické spolupráce vysoce institucionalizované. (tabulka č.

---

¹²⁴ At již samotným zařazení pod samostatnou Hlavu XXI, tak i přesunem pod sdílené pravomoci.

¹²⁵ Zejména legislativa liberalizační balíčky, energo-klimatického balíčku, Zelená kniha, Akční plán pro energetickou účinnost atd..

¹²⁶ Lisabonská smlouva, článek 122, c. d., s. 98.

1¹²⁷) Dvakrát ročně se pořádají summity na nejvyšší úrovni, současně existuje velké množství komisí, subkomisí a také fóra pro vzájemnou diskuzi na široké množství otázek – od bezpečnosti, energetiky, obchodu po sociální oblasti. Současné vyjednávání nových dohody je sice prioritou ze strany EU, ale reakce ze strany Ruska jsou velmi vlažné..

V listopadu 2009 přijala ruská vláda novou koncepci energetické politiky - *Energetickou strategii do roku 2030*. Hlavní cílem je především na rozvoj tzv. asijským směrem v ruských ropných exportech. Nicméně Evropa a země SNS by měly zůstat hlavními trhy pro ruské energetické exporty.¹²⁸

Jak můžeme vidět po analýze vztahů v této kapitole, EU a Rusko mluví rozdílným jazykem a snaží se prosazovat zájmy v energetické politice rozdílnou cestou. Je zde zřetelně vidět jak odlišně k zachování energetické bezpečnosti přistupuje producent a spotřebitel energetických surovin. Z pohledu Ruska je vztah s EU čistě nástrojem, jak posílit postavení Ruska v globálním hledisku prostřednictvím spolupráce s ekonomicky a politicky silným blokem, jenž je v rozsáhlé míře závislý na dovozu energetických surovin. Rusko je jako aktér suverénní a konstituovaný stát, který silně odděluje mezinárodní politiku a vnitřní záležitosti země, ať již z pohledu ekonomického, tak politického. Na druhou stranu EU je velice odlišný aktér. EU nelze označit za unitární blok, ale jako komplex supranacionálních a mezivládních systémů. Suverenita není absolutní a domácí politika jednoho členského státu se týká jiných členských států v mnohem větší míře než jinde v mezinárodním systému. Právě nejednotnost členských států je

---

¹²⁷ **Seznam bilaterálních smluv mezi EU a Ruskem.**

[/ec.europa.eu/world/agreements/searchByCountryAndContinent.do?countryId=3853&countryName=Russia](http://ec.europa.eu/world/agreements/searchByCountryAndContinent.do?countryId=3853&countryName=Russia)

¹²⁸ Předpokládá se, že ten se vyšplhá z 6 % na 20-25 % během dalších dvaceti let. V letech 2020-22 by se mělo jednat o 14-15 %. Zemní plyn by si měl na tomto trhu vydobýt podíl z nuly v roce 2011 na 16-17 % v letech 2020-2022 a 19-20 % v roce 2030.

Energy Strategy of Russia for the Period up to 2030. Moskva 2010.

http://www.energystrategy.ru/projects/docs/ES-2030_%28Eng%29.pdf

největší překážkou v posílení energetické bezpečnosti EU jako celku.

Spolupráce mezi EU a Ruskem v zajištění energetické bezpečnosti je potřebná pro obě strany. Otázkou zůstává, jak moc je Rusko schopno dostatečně zásobit EU energetickými surovinami. Christian Cleutinx and Jeffery Piper se obávají, že problémem není ochota Ruska zásobovat EU, ale spíše jestli je toho schopné. V textu *The EU-Russia Energy Dialogue* se zabývají i technickou stránkou zásobování a uvádí několik zdrojů problémů. Za prvé dochází k rychlému nárůstu domácí spotřeby zemního plynu a druhá predikce se zabývá stavem produktovodů, které jsou zásadní pro dodávky do Evropy.¹²⁹

---

¹²⁹ CLEUTINX, Christian – PIPER, Jeffery: *The EU-Russia Energy Dialogue*. In: BARYSCH, Katinka (ed.): *Pipelines, politics and power The future of EU-Russia energy relations*. Centre for European Reform, s. 29-31.

4 Analýza energetické situace ČR

Následující kapitola analyzuje energetickou situaci v ČR jak z legislativně-politického pohledu, tak z hospodářských hledisek. V první části se kapitola zaměřuje na analýzu dokumentu *Státní energetické koncepce* z roku 2004 ve znění aktualizace z roku 2009 a také aktuálního návrhu *Státní energetické koncepce z roku 2010*, která je stále v projednávání české vlády. Dalším důležitým dokumentem je *Zpráva nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu*, známa také jako tzv. *zpráva Pašesovy komise*. Druhá část kapitoly se zabývá samotnou analýzou současného energetického stavu. Výzkumná otázka se zaměřuje na složení energetického mixu ČR, a jak závislost na dovozu energetických surovin ovlivňuje energetickou bezpečnost státu.

ČR stojí před několika problémy při naplňování cílů své energetické politiky. Aby dosáhla potřebné nezávislosti a zajistila tak svou energetickou bezpečnost, spoléhá na maximální využití domácích zdrojů, zejména uhlí.¹³⁰ Na druhé straně se ČR snaží naplnit cíle stanovené EU a omezit produkci skleníkových plynů, jichž je uhlí největším zdrojem. Podle Václava Pačese je nutné najít jiné energetické zdroje, aby nahradila výkon uhelných elektráren. „ČR je v rámci středoevropského a východoevropského regionu považována za výjimku, co se snahy o zvýšení své energetické bezpečnosti týče.“¹³¹

ČR je signatářem *Energetické charty*, jež byla podepsána dne 17. prosince 1991 v Haagu. Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, šlo především o politické motivy a snahu o spolupráci v oblasti energetiky mezi Západem a Východem po pádu železné opony. Toto politické prohlášení bylo následováno v roce 1994

¹³⁰ Jelikož domácí těžba ropy a zemního plynu je téměř zanedbatelná.

¹³¹ Prezentace Václava Pačese na konferenci *ENERGETICKÁ BEZPEČNOST ČR: PŘEDSTAVY VS. MÝTY VS. REALITA* 27. dubna 2010, Prague Marriott Hotel, V Celnici 8, Praha 1

Dále viz: CAMERON, Fraser: *THE EUROPEAN UNION AND RUSSIA AT THE CROSSROADS: QUEST FOR A NEW AND MORE QUALITATIVE PARTNERSHIP*. Prezentace na konferenci. 25. února 2011 Zastoupení Evropské komise v ČR, Evropský dům, Praha

přijetím smlouvy o *Energetické chartě a Protokolu o energetické účinnosti* a souvisejících ekologických hlediscích. Tyto smlouvy mají za cíl posílit právní oporu v oblasti energetiky, a tím minimalizovat rizika spojená s investicemi s energiemi a souvisejícího a obchodu.¹³²

4.1 Státní energetická koncepce České republiky

Státní energetická koncepce České republiky (SEK) je hlavním dokumentem, který stanovuje – v souladu se zněním §3 zákona č. 406/2000 Sb., o hospodaření s energií – strategické cíle státu v energetickém hospodářství s výhledem na 30 let. Státní energetická koncepce byla schválena vládou ČR dne 10. 3. 2004.¹³³ Koncepce definuje priority a cíle České republiky v energetickém sektoru a popisuje konkrétní realizační nástroje energetické politiky státu. Součástí je i výhled do roku 2030. V obecné rovině se SEK považuje „za výraz odpovědnosti státu za vytváření podmínek pro spolehlivé a dlouhodobě bezpečné dodávky energií a pro jejich efektivní využívání za ekonomicky oprávněné a přitom přijatelné ceny způsobem, který je v souladu se zásadami udržitelného rozvoje.“¹³⁴ Hlavním cílem SEK je určit možné problematické oblasti energetiky a chování státu k zajištění bezpečnosti.

Podobou SEK se zabývalo zejména Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo životního prostředí. Cíle SEK jsou čtyři: *maximalizace energetické efektivity, zajištění efektní výše a struktury spotřeby některých energetických zdrojů, zajištění maximální šetrnosti k životnímu prostředí a dokončení*

---

¹³² *THE ENERGY CHARTER TREATY A READER'S GUIDE*,

http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/Publications/ECT_Guide_ENG.pdf

¹³³ Většina klíčových dokumentů týkajících se energetické politiky a politiky změny klimatu, byla buď zcela nově vydána, nebo aktualizována v roce 2004, v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Státní energetická koncepce je příkladem úplně nového dokumentu. Jednání o schopnosti ČR splnit požadavky energetické politiky EU bylo formálně zahájeno v listopadu 1999 a kapitola "Energetika" byla předběžně uzavřena 12. prosince 2001. Česká republika prohlásila, že je schopna splnit požadavky energetické politiky EU s výjimkou dvou oblastí - zavádění vnitřního trhu s plynem (směrnice 98/30/ES) a požadavku na dosažení minimálních zásob ropy a ropných produktů (směrnice 68/414/EHS), kde ČR vyjednala přechodná období.

¹³⁴ *Státní energetická koncepce České republiky*.

<http://www.mpo.cz/kalendar/download/71707/priloha002.pdf>

*transformace liberalizace energetického hospodářství.*¹³⁵ Součástí SEK jsou i prohlášení o podpoře výstavby nových jaderných bloků po roce 2020 a možnost prolomení těžebních limitů na hnědé uhlí. Právě diskuze ohledně dostavby nových jaderných reaktorů bude rozebírána níže. Ovšem v době přípravy tohoto dokumentu nebyla energetická politika dominantním tématem české politiky a její vznik byl motivován hlavně zmíněnou potřebou ze strany EU.

4.2 Zpráva Pačesovy komise

Odlíšná situace vznikla po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2006, kdy se poprvé v historii do Poslanecké sněmovny dostali zástupci Strany zelených a stali se součástí vládní koalice.¹³⁶ Usnesením vlády č. 77 ze dne 24. ledna 2007 byla vytvořena *Nezávislá odborná komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu* (NOK), v jejímž čele stanul Václav Pačes, předseda Akademie věd, a která měla stanovit budoucí směřování energetické politiky ČR.¹³⁷ Mezi nejdůležitější výstupy Zprávy NOK patří naléhavá doporučení vedoucí ke snížení energetických rizik. Zpráva apeluje na tvůrce Státní energetické koncepce, že pokud nedojde v dohledné době k zásadním rozhodnutím v oblasti energetiky, je stabilita českého energetického hospodářství a zejména elektroenergetiky, distribučních systémů a systémů centrálního zásobování teplem dočasná. Vyčerpávají se domácí zdroje energie (těžba hnědého i černého uhlí) a potenciál jiných tuzemských zdrojů k jejich substituci (především OZE) není dostatečný a přechod je pomalý. Dalším problémem je podle NOK: *„stárnoucí výrobní základna a proces obnovy výroben elektřiny a tepla, který se téměř zastavil především v důsledku měnící se státní energetické strategie a diskontinuity priorit střídajících se vládních reprezentací“.*¹³⁸

---

¹³⁵ SEK 2004 4-7

¹³⁶ Výsledky voleb

¹³⁷ http://test.ligocki.cz/aem/soubory/Tiskova_zprava_NEK.pdf

¹³⁸ V době, kdy byly zpracovány podklady pro tuto Závěrečnou zprávu, bylo zastaveno jak rozhodování o limitech těžby hnědého uhlí, tak o jaderné energetice. V těchto

4.3 Návrh Státní energetické koncepce 2010

Hlavním cílem návrhu aktualizace státní energetické koncepce z roku 2010 je určit možné problematické oblasti energetiky a chování státu k zajištění bezpečnosti. Pro zajištění spolehlivých bezpečných dodávek energie pro ČR je podle koncepce potřeba se zaměřit na následující priority:

- Vyvážený mix zdrojů založený na jejich širokém portfoliu, přednostním využití všech dostupných tuzemských energetických zdrojů a udržení přebytkové výrobní a výkonové bilance v elektrizační soustavě jako základu stability, energetické bezpečnosti a odolnosti.
- Zvyšování energetické účinnosti a dosažení úspor energie v hospodářství a domácnostech.
- Rozvoj síťové infrastruktury ČR v kontextu zemí střední Evropy, posílení mezinárodní spolupráce a integrace trhů s elektřinou a s plynem v regionu, včetně podpory vytváření účinné a akceschopné společné energetické politiky EU.
- Podpora výzkumu a vývoje zajišťující konkurenceschopnost české energetiky a podpora školství, s cílem obnovy a rozvoje technické inteligence.
- Zvýšení energetické bezpečnosti a odolnosti ČR a posílení schopnosti zajistit nezbytné dodávky energií v případech kumulace poruch, vícenásobných útoků proti kritické infrastruktuře a v případech déletrvajících krizí v zásobování palivy.
- Zajištění šetrného přístupu k životnímu prostředí a minimálních dopadů energetiky na životní prostředí.¹³⁹

Návrh aktualizace SEK nejlépe odpovídá požadavkům energetické bezpečnosti ČR. V tomto návrhu jsou obsaženy jak návrhy na

---

souvislostech pak rozlišujeme vnitřní a vnější rizika, která české energetice a společnosti obecně v následujících letech hrozí.

http://test.ligocki.cz/aem/soubory/Tiskova_zprava_NEK.pdf

¹³⁹ Státní energetická koncepce České republiky. S. 12

využití domácích energetických zdrojů, ale také možná rizika plošného zavádění obnovitelných zdrojů energie.¹⁴⁰

Důležitou roli v energetické politice ČR hraje samozřejmě energetická politika EU. Důvody vzniku a vývoje energetické politiky EU byly zkoumány v předchozích dvou kapitolách. Hlavním důvodem jejího vývoje byla především rostoucí míra závislosti na dovozech energetických surovin, která je způsobena vysokou kolísavostí jejich cen, i mezinárodní politickou situací. Jedním z hlavních problémů českého hospodářství je materiálová a energetická náročnost. V těchto aspektech patří hospodářství ČR do skupiny spíše rozvojových zemí. Podle analýz ministerstva průmyslu a obchodu je tato skutečnost podmíněna „*zdeděným stavem a strukturou hospodářství, minulým extenzivním způsobem využívání surovinových zdrojů, spojeným s deformacemi jejich cen, a v neposlední řadě stále ještě nedostatečnou obměnou morálně rychle zastarávajících technologických zařízení v některých odvětvích průmyslu.*“¹⁴¹ Struktura ekonomiky ČR se sice mění ve prospěch služeb, nicméně nenahraditelnou roli hraje domácí průmysl. Mnoho analytiků vidí právě ve zvýšení efektivity možný směr vývoje české energetiky.

4.4 Analýza současného energetického mixu ČR

Česká republika je v současnosti třetí největší čistý vývozce elektřiny v EU po Francii a Německu.¹⁴² Ale jak bylo zmíněno ve zprávě NOK, následkem končící životnosti elektráren bude soběstačnost ČR ve výrobě postupně klesat. Výroba elektřiny se skládá převážně z domácích zásob uhlí a jaderných elektráren,

---

¹⁴⁰ Ostatně tyto obavy nadměrného využití fotovoltaických elektráren se v českém prostředí naplnily a můžeme jen těžko odhadovat, jaké budou mít politické i ekonomické důsledky. Samozřejmostí tohoto návrhu je snaha o využití nejmodernějších technologií (CCS, Smart Grids, systémové zavádění obnovitelných zdrojů apod.) Tato využití budou mít kladný vliv jak na energetickou bezpečnost, ale budou šetrnější i k životnímu prostředí. Sporným bodem je návrh budoucího rozšíření jaderné kapacity, která byla prezentována jako jeden z hlavních pilířů návrhu aktualizované SEK. nSEK str. 29.

¹⁴¹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Surovinová politika v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů*. s. 16 (<http://download.mpo.cz/get/26649/44033/533470/priloha002.doc>)

¹⁴² Česká televize: *Česká republika je třetím největším vývozcem elektřiny v Evropě* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/21881-ceska-republika-je-tretim-nejvetsim-vyvozcem-elektriny-v-evrope/>)

zatímco zemní plyn se používá hlavně jako doplňkové palivo v domácnostech. Kombinovaná výroba tepla a elektřiny tvoří jednu třetinu elektrické energie a více než 40 % celkové výroby tepla, což je třetí největší využití po Dánsku a Finsku.¹⁴³

Podle Kjótského protokolu se ČR zavázala snížit skleníkové plyny do roku 2012 o 8 % oproti roku 1990. V roce 2007 se emise skleníkových plynů snížily o téměř 22 % oproti roku 1990.¹⁴⁴ I přes výrazný pokles celkových emisí skleníkových plynů od roku 1990 jsou emise na obyvatele stále vyšší, než je průměr EU.¹⁴⁵ I přes klesající tendenci má spotřeba pevných paliv v ČR stále nadprůměrný podíl na primárních energetických zdrojích, než je tomu ve zbytku EU.¹⁴⁶ ČR patří v EU mezi členské státy, které jsou nejméně závislé na dovozu energetických surovin.¹⁴⁷ Vzhledem k vlastním zásobám pevných paliv dováží ČR ropu, zemní plyn a palivo do jaderných elektráren. ČR patří k zemím středoevropského regionu s nejnižší dovozní závislostí energetických surovin. Tato závislost je dokonce výrazně nižší, než je průměrná hodnota v celé EU (grafy porovnání ČR a země V4 a druhý graf ČR a vybrané země EU a EU jako celek).¹⁴⁸ V 90. letech došlo k poklesu energetické náročnosti českého hospodářství, což mělo pozitivní vliv na životní prostředí. Jak ovšem tvrdí David Buchan ve své práci *Eastern Europe's energy challenge: meeting its EU climate commitments*, na druhou stranu se zvýšila spotřeba v jiných oblastech. *“Došlo k přesunu energetické náročnosti na jiné oblasti. Posun osobní a nákladní dopravy ze železnice na silnici, od veřejné dopravy (autobusy) na osobní automobily, od malých aut k větším*

---

¹⁴³

¹⁴⁴EUROSTAT: *Greenhouse gas emissions Index and targets*.

(<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsien010&plugin=1>)

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Podíl pevných paliv jako primárního zdroje elektřiny v ČR činí 41 %, přičemž průměrný podíl v EU činí 16 %. Více viz: EUROSTAT: *Gross inland energy consumption, by fuel*.

(<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdcc320&language=en>)

¹⁴⁷ Evropská Komise: *Czech Republic – Energy Mix Fact Sheet*.

(http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/factsheets/mix/mix_cz_en.pdf)

¹⁴⁸

autům s vyšší spotřebou paliva, a také došlo k masivnímu dovozu ojetých aut ze západní Evropy.“¹⁴⁹ ČR, stejně jako ostatní členské země bývalého Sovětského svazu, vykazuje menší energetickou efektivitu oproti průměru EU.¹⁵⁰ Bližší pohled na energetické mixy států střední Evropy naznačuje, že ze zkoumaných zemí hrozí nejméně rizik v oblasti energetické bezpečnosti právě České republice. Další část se zaměřuje na analýzu jednotlivých složek energetického mixu – zemního plynu, uhlí, ropy, jaderné energie a obnovitelných zdrojů.

4.4.1 Zemní plyn

Vlastní zdroje zemního plynu pokrývají v ČR méně než 1 % domácí spotřeby. Jedná se především o těžbu zemního plynu na jižní Moravě a o tzv. degazační plyn z černouhelných dolů na severní Moravě.¹⁵¹ Hlavními dodavateli zemního plynu do České republiky jsou Rusko a Norsko. S producenty zemního plynu v těchto zemích byly ve druhé polovině minulého desetiletí podepsány dlouhodobé kontrakty na dodávky zemního plynu. Dodávky zemního plynu z Ruska proudí na naše území přes Slovensko a vstupují na naše území přes předávací stanici v Lanžhotě. Naproti tomu dodávky norského zemního plynu vstupují na naše území přes předávací stanici Hora Sv. Kateřiny. V současné době se složení zemních plynů dodávaných od obou hlavních dodavatelů prakticky neliší.

Zemní plyn je z největší části dovážen z Ruska a část dodávek je také importována z Norska plynovodem NETRA přes Německo.¹⁵² Ovšem norský plyn je do ČR dodáván jen „virtuálně“.

---

¹⁴⁹BUCHAN, David: *Eastern Europe's energy challenge: meeting its EU climate commitments*“ Oxford Institute for Energy Studies, s. 63.

<http://www.oxfordenergy.org/pdfs/EV55.pdf>

¹⁵⁰ Toto postavení odpovídá tradiční průmyslové orientaci ČR a pozici nových členských států v letech 2004 a 2007. Při srovnání je ovšem nutno vzít v potaz rozdílnou ekonomickou výkonnost srovnávaných zemí. Z hlediska spotřeby energie na obyvatele i z hlediska spotřeby elektřiny na obyvatele se ČR nachází zhruba v průměru zemí EU.

¹⁵¹. *Charakteristika plynárenství v České republice*. Energetický regulační úřad,

http://www.eru.cz/user_data/files/plyn/40_statistika/charakteristika.pdf

¹⁵² První norský plyn dorazil do ČR 1. května 1997. Transport plynu ze Severního moře umožnil severoněmecký plynovod NETRA, který byl otevřen v listopadu 1995. Na něj navazuje již dříve existující propojení Berlína a severních Čech - systém plynovodů VNG Lipsko. Do Česka norský plyn vstupuje u krušnohorské Hory Svate Kateřiny. Česko

Místo reálného plynu z Norska je v Německu vyměněn za ruský plyn a dodáván plynovodem z Berlína na Horu Svaté Kateřiny. Norský plyn se reálně dodává jen v případě výpadku ruského plynu, jak se stalo například v plynové krizi v lednu 2009, kdy byl jediným plynem dodávaným do ČR.¹⁵³ ČR je také významnou tranzitní zemí, přes níž je dále do západních zemí dodáváno více jak 30 miliard kubických metrů ročně. Tento trend bude nadále růst v příštích letech, jak bude do provozu uveden plynovod Nordstream.¹⁵⁴ Od ledna 2009 došlo k posunu v plánování vybudování nové plynové přípojky do Rakouska.¹⁵⁵

14. září 2011 byl zprovozněn nový plynovod STORK mezi ČR a Polskem. Propojení české a polské soustavy je příkladem integrace přepravní infrastruktury, která zvyšuje bezpečnost dodávek zemního plynu do Evropy.¹⁵⁶ Stejně přípravy probíhají také ve spolupráci se Slovenskem. Nejnovější plány počítají s výstavbou plynovodu Moravia, jenž povede z Břeclavi na Ostravsko a spojí sever a jih střední Evropy. Výstavba má začít v roce 2015.¹⁵⁷ Největším současným projektem Net4Gas, který má

---

dovozem z Norska kryje přibližně 20 až 25 % spotřeby. Na nutnosti diverzifikace dovozu zemního plynu do ČR se ministři české vlády shodli v roce 1996. Norskou variantu vláda schválila v dubnu 1997, a to k velké nelibosti Ruska a tamního monopolního vývozce plynu společnosti Gazprom. Kromě Norska nabídla ČR dodávky plynu nizozemská Gasunie spolu s německou společností Wintershall, nadnárodní konsorcium firem BEB, Mobil a British Gas, ruský Gazprom a německý Ruhrgas. Pro norskou variantu hovořil fakt, že v podstatě jako jediná zaručovala částečnou nezávislost na dodávkách z Ruska. STRAČÍKOVÁ: Lucie: *Norský plyn má Česko od roku 1997*. Česká televize 9. 1. 2009, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24//exkluzivne-na-ct24/41121-norsky-plyn-ma-cesko-od-roku-1997/>

¹⁵³ *Dnes v noci byly výrazně omezeny dodávky zemního plynu pro ČR i pro Evropu.*

Tiskové vyjádření RWE ze dne 6. ledna 2009. <http://www.rwe.cz/cs/tz-severomoravska-plynarenska-635/>

¹⁵⁴ Současná provozní konfigurace tranzitního plynovodu ČR umožňuje i paralelní přepravu plynu ve směru západ – východ. Poprvé byla tato možnost využita během lednové krize v roce 2009, kdy tímto způsobem RWE přepravil tranzitní dodávky zemního plynu z plynovodu Jamal na česko-německou hranici. Odtud plyn poputoval přes území České republiky na hraniční předávací stanici v Lanžhotě a dál na Slovensko. TICHÝ, Lukáš: *Bruselský rybář v Kaspickém moři & plynová bezpečnost ČR*. Asociace pro mezinárodní otázky. <http://www.amo.cz/publikace/bruselsky-rybar-v-kaspickem-mori--plynova-bezpecnost-cr.html>

¹⁵⁵ http://www.mzv.cz/public/f3/61/93/652093_557111_Studie_RM01_02_10.pdf s.24

¹⁵⁶ *Projekty EEP v letech 2009 až 2013*. NET4GAS,

<http://www.net4gas.cz/cs/988/#%C4%8Cesko-polsk%C3%BD%20propojovac%C3%AD>

¹⁵⁷ *Nový plynovod Moravia napojí Česko na plánované Nabucco*. E15.CZ,

<http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/novy-plynovod-moravia-napoji-cesko-na-planovane-nabucco-679455>

plynovod Moravia stavět a provozovat, je výstavba plynovodu Gazela, jenž napojí Česko na plynovod Nord Stream, který má umožnit přepravu ruského plynu přes Baltské moře do Německa. Jak uvedl ministr průmyslu a obchodu Martin Kocourek: „*Díky plynovodu Gazela se České republice otevře další alternativní přístup ke strategickým surovinám, což je naprosto klíčové pro zajištění naší energetické bezpečnosti. Právě otevírání dalších propojek s našimi sousedy bylo také jedním z doporučení, která nám dal nedávný audit české energetické politiky od Mezinárodní energetické agentury.*“¹⁵⁸ Ke stejnému závěru došla i studie Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity, která byla vypracována právě pro účely Ministerstva zahraničních věcí ČR.¹⁵⁹

Další možnosti diverzifikace je využití zkapalněného zemního plynu (liquefied natural gas, LNG). LNG je zemní plyn přepracovaný do kapalného skupenství,¹⁶⁰ jenž se stává konkurenceschopným následkem rostoucí spotřeby energií a vzrůstajícím světovým cenám zemního plynu. Prozatím jsou dodávky LNG používány jako doplňkový zdroj plynu pro evropskou spotřebu, ale očekává se, že od roku 2016 či 2017 budou nezbytné k pokrytí očekávané běžné poptávky po zemním plynem.¹⁶¹ Při celkovém hodnocení v otázce zemního plynu, lze označit vztah ČR a Ruska za asymetrickou závislost v neprospěch ČR.

4.4.2 Uhlí

Uhlí je nejvýznamnějším primárním zdrojem energie v ČR. Stejně jako Polsko má ČR natolik rozsáhlé zásoby uhlí, že se tato

---

¹⁵⁸ *Ministr Kocourek odstartoval plynovod Gazela, napojí ČR na Nord Stream.*

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, <http://www.mpo.cz/dokument79751.html>

¹⁵⁹ ČERNOCH, Filip a kol.: *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2010, http://www.mzv.cz/public/f3/61/93/652093_557111_Studie_RM01_02_10.pdf s. 23.

¹⁶⁰ Zkapalněný zemní plyn, který byl zchlazen až na minus 162 stupňů Celsia. Při této teplotě, plyn zkapalní a v této formě zabírá až 600 krát méně prostoru než v plynném skupenství, a proto je možné ho přepravovat na velké vzdálenosti. *What is LNG?* <http://sempralng.com/Pages/About/WhatIsLNG.htm>

¹⁶¹ Černocho, Filip – Dančák, Břetislav – Koďousková, Hedvika – Ocelík, Petr – Vrbková, Ivana: *The LNG Option: Re-thinking the EU's Gas Supplies?*, International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs, 2010 č. 1, s. 66.

surovina jednak významně podílí na vlastní výrobě energie, ale též je hojně vyvážena. Ověřené zásoby černého uhlí v roce 2009 dosahovaly 1673 milionů tun ekvivalentu ropy (Mtoe) z celkových 4501 Mtoe vlastních zásob pevných paliv. V roce 2009 ČR vyprodukovala 20,6 Mtoe uhlí a spotřebovala jen 15,8 Mtoe.¹⁶² Vzhledem k těmto zásobám patří ČR v rámci Evropské unie mezi první tři země s vysokou energetickou nezávislostí. Nižší závislost má pouze Velká Británie a Dánsko.¹⁶³ Ovšem to pouze za předpokladu maximálního zaměření ČR na silně neekologického uhlí. Na rozdíl od Dánska nebo Velké Británie totiž Česko nedisponuje žádnými zásadními zásobami ropy a plynu a jejich spotřeba přitom výrazně neklesá.

Návrh aktualizované energetické koncepce počítá s využitím maximálního množství hnědého i černého množství. Výrazně se do SEK promítla i diskuze o prolomení tzv. územních ekologických limitů, za kterými je těžba uhlí zakázána.¹⁶⁴ Tato problematika je velmi sledována jak politiky, tak veřejnosti a vyvolává stěžejní diskuzi ve směřování české energetiky. Na jedné straně stojí nezávislost na dovozech energetických surovin a na straně druhé je vliv na životní prostředí v lokalitách s výskytem uhlí a následné spalování v teplárnách i elektrárnách. V březnu letošního roku, premiér Petr Nečas připustil prolomení těžebních limitů. „*Pokud by došlo k dohodě mezi důlními společnostmi a majiteli pozemků, pak bude nastartován správní proces, který může a také nemusí vést k zahájení těžby v předmětném území.*“¹⁶⁵ Již Pačesova komise

---

¹⁶² British Petrol: *Statistical Review of World Energy 2010*.

http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2008/STAGING/local_assets/2010_downloads/Statistical_Review_of_World_Energy_2010.xls

¹⁶³ EUROSTAT. *Energy dependency*.

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TGIGS360)

¹⁶⁴ nSEK str. 39.

¹⁶⁵ STROUHAL, Jan: *Nečas poprvé kývl na prolomení těžebních limitů. Záleží jen na dohodě*. Ihned.cz, <http://byznys.ihned.cz/c1-51391950-necas-poprve-kyvl-na-prolomeni-tezebnich-limitu-zalezi-jen-na-dohode>

upozorňovala na problémy, které mohou nastat pro teplárenské odvětví, avšak nepočítala s prolomením limitů těžby.¹⁶⁶

4.4.3 Ropa

Ropa je další významnou složkou českého energetického mixu. ČR pokrývá 97 % své spotřeby ropy jejím importem. Domácí produkce je v průměru kolem 7 tisíc barelů denně, což odpovídá zhruba 3 % z celkové ropné poptávky.¹⁶⁷ Ropná pole se nacházejí pouze v malém měřítku v Jihomoravském kraji. Tradičně největším dovozcem ropy je Rusko. Zhruba dvě třetiny těchto dodávek je poskytovány prostřednictvím ropovodu Družba – ropovod, který v posledních letech zaznamenal výpadky a snížení toků. Avšak jeho podíl v průběhu posledních 15 let postupně klesá a současné době pokrývá přibližně 59 % dovozu.¹⁶⁸ Dalším významným dodavatelem je Ázerbájdžán, jenž dodává 25 % ropy.¹⁶⁹ Dodávky z Ázerbájdžánu jsou jistým smyslem diverzifikací, ale i tak se jedná o velmi nestabilní oblast. Další minoritní dodávky pocházejí z Kazachstánu, Alžírsko, Libye, viz graf¹⁷⁰

Alternativu k dodávkám ruské ropy představuje ropovod Ingolstadt-Kralupy-Litvínov (IKL). Projekt ropovodu MERO IKL realizovaný v letech 1990 - 1995 vznikl hlavně z politických a ekonomických důvodů. Potřeba nového zdroje dodávek ropy byla ze strany ČR jednoznačná a veškeré úřední procesy proto probíhaly poměrně rychle.¹⁷¹ Ropovod IKL je úspěšným příkladem,

---

¹⁶⁶ Pačesova komise vládě doporučí nahradit uhlí jádrem a obnovitelnými zdroji. ČESKÁ TELEVIZE, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/36783-pacesova-komise-vlade-doporuci-nahradit-uhli-jadrem-a-obnovitelnymi-zdroji/>

¹⁶⁷ Těžba některých druhů paliv. Veřejná databáze ČSU, http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislatab=ENE5030UC&&kapitola_id=697

¹⁶⁸ Dovoz ropy do ČR se uskutečnil v roce 2010 v celkovém množství 7 727,9 tis. tun (zvýšení o 7,5% v porovnání s rokem 2009) za celkovou hodnotu 84,8 mld. Kč (zvýšení o 40,6% proti roku 2009). Uvedený objem ropy dovezly celkem čtyři společnosti: Agip ČR, Shell CR, Unipetrol RPA a Paramo a.s. Doprava ropy do ČR byla realizována ropovody Družba (58,7 %) a IKL (41,3 %).

Ropa a ropné produkty za rok 2010. Ministerstvo průmyslu a obchodu, <http://download.mpo.cz/get/43767/49122/576190/priloha001.pdf>

¹⁶⁹ nSEK, s. 36

¹⁷⁰ <http://download.mpo.cz/get/36523/40952/488532/priloha001.pdf>

¹⁷¹ Zajímavostí vedení tohoto ropovodu je jeho umístění do dna koryt několika řek, mezi nejznámější patří řeka Regen (uložení v hloubce 6 m) a Dunaj (uložení v hloubce 3,5 m). *Ropovod IKL.* MERO ČR, a. s., <http://www.mero.cz/provoz/ropovod-ikl/>

kdy ČR zajistila diverzifikaci ropných zásob. Na tento fakt reagovala i Evropská komise, když v dokumentu *Zelená kniha na cestě k zabezpečené, udržitelné a konkurenceschopné evropské energetické síti* vyzdvihla tento projekt jako úspěšný příklad na zajišťování národní energetické bezpečnosti.¹⁷² Krátce poté, co ČR a USA podepsaly dohodu o vybudování protiraketové obrany v červenci 2008, došlo k náhlým výpadkům dodávek ruské ropy ropovodem Družba.¹⁷³ Řada analytiků tento krok vnímala jako nátlak ze strany Ruska a odvetu za podpis dohody. Keith C. Smith v textu *Russia and European energy security: divide and dominate* uvádí, že ačkoliv od roku 2007 byl zaveden systém včasného varování případných přerušení dodávek, nebyl v tomto případě systém zaktivován. Reakce ČR a EK byla velmi a Rusko si jen potvrdilo svou silnou vyjednávací pozici.¹⁷⁴

Ovšem ropovod IKL, je schopen pokrýt úplnou rafinační kapacitu ČR – v současnosti je vytíženost na 25 %. Tato skutečnost je důležitá zejména pokud Rusko nebude v budoucnu do oprav a prodlužování životnosti Družby investovat. Z této analýzy vyplývá, že zdroje ropy jsou z krátkodobého pohledu ČR zabezpečené a případné výpadky lze efektivně nahrazovat, ovšem za cenu vyšších sazeb neruské ropy. ČR je také důležitou tranzitní zemí a zásobuje ropovodem Družba další země EU, což její pozici posiluje.

---

¹⁷² „Pozoruhodným příkladem veřejného financování potrubí pro zabezpečení dodávek v době, kdy trh tuto potřebu nepocítoval, bylo rozhodnutí České republiky vybudovat v 90. letech ropovod IKL (Ingolstadt – Kralupy – Litvínov) s cílem otevřít kromě východní trasy i trasu západní. Nyní tento ropovod provozuje společnost Mero, která je plně ve vlastnictví státu, přičemž výnosy pokrývají úroky z úvěru a splátky. Tento ropovod je velmi potřebný od července 2008, kdy obchodní subjekty dodávající ruskou ropu prostřednictvím východní trasy nečekaně omezily objem dodávek českým spotřebitelům.“ *Zelená kniha na cestě k zabezpečené, udržitelné a konkurenceschopné evropské energetické síti* (KOM(2008)782). Evropská komise, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0782:FIN:CS:PDF> s. 13

¹⁷³ *Euro online: Rusko prudce snížilo dodávky ropy do ČR. Česká rafinářská – tiskové zprávy*, http://www.crc.cz/data/press/crc_v_mediich_200807.pdf

¹⁷⁴ SMITH, Keith C.: *Russia and European energy security: divide and dominate*. Center for Strategic and International Studies, www.google.com

4.4.4 Jaderná energetika

V ČR jsou v provozu dvě jaderné elektrárny, které dohromady pokrývají 33 % celkové spotřeby elektřiny.¹⁷⁵ Jaderná elektrárna Dukovany je první provozovanou jadernou elektrárnou v ČR. Roční výroba elektrické energie se pohybuje okolo 13,5 TWh, což představuje asi 20 % z celkové spotřeby elektřiny v České republice. Jednotlivé bloky jaderné elektrárny Dukovany byly uvedeny do provozu v letech 1985 až 1988. Celkový instalovaný elektrický výkon elektrárny je 1760 MW.¹⁷⁶ Druhá jaderná elektrárna Temelín je od roku 2003 největším energetickým zdrojem České republiky s instalovaným elektrickým výkonem 2000 MW.

Pačesova komise doporučila jadernou energetiku jako páteř tuzemských energetických zdrojů. V návrhu SEK je jaderná energetika popsána jako základní kámen budoucí nezávislosti. Vláda by se měla snažit „*podporovat rozvoj jaderné energetiky jako jednoho z pilířů výroby a dodávky elektřiny, tepla a jako významný přínos pro zlepšení životního prostředí, zejména ovzduší.*“¹⁷⁷

Druhou

Firma ČEZ, provozovatel JE Temelín, v roce 2009 vyhlásil tendr na dostavbu dalších dvou bloků. O zakázku za zhruba 500 miliard korun usiluje francouzská firma Areva, americký koncern Westinghouse a rusko-české konsorcium v čele s Atomstrojexportem. ČEZ zahájila v květnu 2010 se všemi uchazeči jednání o konkrétních podmínkách, ale následkem hospodářské krize poklesla poptávka po elektrické energii a tehdejší generální ředitel energetické společnosti ČEZ Martin Roman oznámil

¹⁷⁵ *Czech Republic - EU Energy Factsheets. Europe's Energy Portal.* Evropská komise, http://www.energy.eu/country_overview/

¹⁷⁶ *Jaderná energetika v České republice.* ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektřiny/jaderna-energetika/je-v-cr.html#je-dukovany>

¹⁷⁷ Mezi návrhy patří požadavek o prodloužení životnosti jaderných elektráren až na 50-60 let Podpora a urychlení procesu projednávání výstavby nových jaderných bloků včetně nezbytných kroků mezinárodního projednávání s cílem umožnit jejich co nejrychlejší uvedení do provozu. Pokračování v zajištění dostatečných zásob paliva u provozovatelů jaderných zařízení, které umožní jejich bezpečný provoz v případě krizových situací. Podpora vyřešení nakládání s vyhořelým palivem a vývoje transmutačních systémů a vyhledávání a rozvoj vhodné lokality pro hlubinně uložiště. *Návrh aktualizace státní energetické koncepce, s. 29.*

odložení dostavby JE Temelín. Rozhodnutí odůvodnil právě poklesem poptávky. „Kdyby byl Temelín postaven v původním termínu do deseti let, elektřinu z jeho nových dvou bloků by nebylo možné prodat. Díky krizi se spotřeba elektřiny vrátila o několik let dozadu. V Německu se spotřeba elektřiny v roce 2009 vrátila na úroveň roku 1992, o 18 let zpátky, v ČR propadla spotřeba elektřiny na úroveň roku 2005.¹⁷⁸

Téma jaderné energetiky se do popředí zájmu dostalo opět v březnu letošního roku po tragédii v japonské jaderné elektrárně Fukušima, kde došlo následkem zemětřesení a vlny Tsunami k poškození jaderných zařízení. Řada zemí přehodnocuje svůj postoj vůči jaderné energii. Pro českou energetickou bezpečnost je nejdůležitější přehodnocení postoje k jaderné energii v sousedním Německu. Kancléřka Angela Merkelová v roce 2010 nejdříve souhlasila s plánem, který měl odložit odpojení německých jaderných elektráren z původního data 2020 až do roku 2035.¹⁷⁹ Pod vlivem událostí v Japonsku a nárůstu obav o bezpečnosti jaderných zařízení ale změnila své rozhodnutí a vládní koalice již schválila odstavení elektráren nejpozději do roku 2022.¹⁸⁰ Podle ratingové agentury Moody's je odklon Německa od jaderných elektráren dobrým signálem pro ČEZ. Toto rozhodnutí podle agentury přinutí Německo zvýšit dovoz elektřiny a povede k růstu cen elektrického proudu, které bude muset Německo dovážet.¹⁸¹ Avšak je složité předpovídat, jaké bude mít odstavení německých elektráren vliv na energetickou bezpečnost celé EU. Před rychlými a unáhlenými kroky varoval i evropský komisař Günther

---

¹⁷⁸ Roman: Dostavba Temelína je odložena i kvůli nižší poptávce po elektřině. E15.cz, <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/dostavba-temelina-je-odložena-i-kvuli-nizsi-poptavce-po-elektrine>

¹⁷⁹ Jaderná energetika v Německu. Merkel: Jaderné elektrárny by mohly být v provozu až do roku 2035. Euractiv.cz, <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/merkel-jaderne-elektrarny-by-mohly-byt-v-provozu-az-do-roku-2035-007840>

¹⁸⁰ Moody's hodnotí německý odklon od jádra jako příznivý pro ČEZ. E15.cz, <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-bude-do-roku-2022-bez-jadra-008821>

¹⁸¹ Německo bude do roku 2022 bez jádra. Euractiv.cz, <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/moody-s-hodnoti-nemecky-odklon-od-jadra-jako-priznivy-pro-cez-674523>

Oettinger.¹⁸² Stejně se vyjádřil i šéf Mezinárodní agentury pro energii (IEA) Nobuo Tanaka, který varoval Německo před samostatným postupem při plánovaném odklonu od jádra. Německé energetické plány se podle Tanaky dotýkají celého vnitřního evropského trhu s elektřinou. *"Nejde jen o německý problém, ale o evropský problém."*¹⁸³ Směr, kterým bude budoucnost jaderné energetiky v ČR směřovat, byl naznačen na 31. října, kdy ČEZ oficiálně předal zájemcům zadávací dokumentaci. Václav Bartuška, vládní zmocněnec pro dostavbu Temelína k této události uvedl, že jde o *„unikátní chvíli v rámci daného odvětví. Je zde naprosto rovný a transparentní tendr. Všichni tři zájemci mají šanci."*¹⁸⁴ Ovšem vítěz tendru bude znám nejdříve v druhé polovině roku 2012, kdy je oficiální uzávěrka na podání nabídek.

Jak uvádí IEA, *„jaderná technologie je, s výjimkou vodních elektráren, jediná technologie s vysokou kapacitou provozu v základním zatížení a s téměř nulovou uhlíkovou stopou. Vzhledem k cenové efektivitě výroby, představuje zajímavou alternativu uhlí pro primární zdroje energie."*¹⁸⁵ Vzhledem k nízké citlivosti cen na ceny paliv představuje navíc výroba v jaderných elektrárnách způsob, jak se zajistit před cenovými fluktuacemi komodit a v důsledku absence cenových šoků tak přispět k energetické bezpečnosti ČR.

4.4.5 Obnovitelné zdroje

Česká republika se jako členský stát Evropské unie zavázala ke zvýšení výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie (OZE). Stanovení potenciálu OZE, diskuse o reálně dosažitelném podílu, o formách a výši podpory byly v letech 2003 až 2004

---

¹⁸² Oettinger: *Německo by mělo ústup od jádra koordinovat s EU*. Euraktiv.cz, <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/oettinger-nemecko-by-melo-ustup-od-jadra-koordinovat-s-eu-008935>

¹⁸³ *Energieagentur fürchtet Atomausstieg*. Financial Times Deutschland, 23.5.2011, <http://www.ftd.de/politik/international/warnung-vor-hoeheren-strompreisen-energieagentur-fuerchtet-atomausstieg/60055735.html>

¹⁸⁴ *Tendr na dostavbu Temelína se rozjíždí*. Česká televize, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/141259-tendr-na-dostavbu-temelina-se-rozjizdi/>

¹⁸⁵ *World Energy Outlook 2000*. IE., s. 160.

významným tématem při projednávání Státní energetické koncepce a novely energetického zákona. Po více než ročním projednávání v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR vyústily v přijetí zákona č. 180/2005 Sb. o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů.¹⁸⁶ S celkovým výkonem 1 490 MW připojenými v roce 2010 se Česká republika stala třetím největším producentem elektřiny z fotovoltaických elektráren na světě.¹⁸⁷ Tento neudržitelný růst vyvolal silnou reakci od české vlády a distribučních soustav.¹⁸⁸ Právě způsob, jenž ČR k rozšíření využívání obnovitelných zdrojů energie zvolila, nebyl do budoucna udržitelný. Špatné nastavení výkupních cen vedlo k nepřiměřenému nárůstu žádostí o připojení fotovoltaických elektráren do elektrické sítě. Druhou významnější chybou bylo špatné legislativní zajištění, když se výkupní cena nesměla snížit o více než 5 % oproti cenám v minulém roce.¹⁸⁹

Klíčovou roli v obnovitelných zdrojích stále hrají vodní elektrárny, které se v roce 2009 podílely na výrobě elektřiny 3,6 %. Jen pro srovnání, větrné elektrárny ve stejném období vyráběly jen 0,4 % elektřiny. Ani v této oblasti přitom nemůže Česko počítat, že by mohlo, zejména kvůli přírodním podmínkám, dosáhnout úrovně například Norska, jenž vyrobí z vodních zdrojů 95,7 % elektřiny, nebo Rakouska, které vyrobí z vodních zdrojů 61,4 % elektřiny.¹⁹⁰ Problematika OZE je pro současný výzkum problematický, jelikož aktuálnost tématu a nedostatek ověřených dat nedovoluje podrobnější analýzu.

---

¹⁸⁶ *Zpráva o plnění indikativního cíle výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů za rok 2009 podle § 7 zákona č. 180/2005 Sb. o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie.* Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR.

¹⁸⁷ K 1. březnu 2011 činil celkový instalovaný výkon větrných a fotovoltaických elektráren 2113 MW z toho 1900 MW ve fotovoltaických elektrárnách.

¹⁸⁸ Firma ČEPS, která vlastní a provozuje přenosové soustavy v ČR požádala Český regulační úřad o zastavení udělování povolení k připojování nových zařízení obnovitelných zdrojů energie vzhledem k možnému riziku nestability sítě.

<http://www.ceps.cz/>

¹⁸⁹ Výkupní ceny stanovené Úřadem pro následující kalendářní rok nesmí být nižší než 95 % hodnoty výkupních cen platných v roce, v němž se o novém stanovení rozhoduje. Toto ustanovení se poprvé použije pro ceny stanovené pro rok 2007.

§6 čl 4 Zákona o podpoře využívání obnovitelných zdrojů energie (zákon č. 180/2005 Sb.) <http://download.mpo.cz/get/26665/26740/296120/priloha001.pdf>

¹⁹⁰ ČSÚ: *Česko patří díky uhlí k energeticky nejspoběstačnějším zemím EU.* Euractiv.cz, <http://www.euractiv.cz/print-version/clanek/csu-cesko-patri-diky-uhli-k-energeticky-nejspobestacnejsim-zemim-eu-008401>

V této kapitole bylo cílem provést analýzu současného stavu energetické politiky ČR. Pozice české energetiky se ve středoevropském kontextu rozvíjí dobrým směrem. V obecném pohledu je rozložení energetického mixu považováno za vyrovnané a udržitelné. K zajištění větší stability české energetiky je nutné určit a zastávat konzistentní cíle tak jak je určuje SEK a její připravovaná aktualizace. Autor této práce vidí několik oblastí, na které je potřeba se zaměřit pro zvýšení energetické bezpečnosti. V oblasti zemního plynu je třeba dále podporovat co největší propojení přenosových soustav a snažit se využívat jiné než ruské zdroje plynu. Využití zemního plynu je v budoucnu vysoce pravděpodobné a energetická společnost ČEZ se chystá vybudovat několik elektráren na zemní plyn, ale závislost pouze na jednom primárním zdroji naruší energetickou bezpečnost státu. Vzhledem k životnímu prostředí je nutné snížit využití uhlí, které bylo dosud garantem surovinové nezávislosti ČR. Silné postavení jaderné energie jako levného (a vzhledem k téměř nulovým emisím) šetrného zdroje je po havárii ve Fukušimě narušeno a v současnosti lze budoucí vývoj v oblasti jaderných elektráren těžko předvídat. Stejně tak využití OZE je po enormním a prudkém rozvoji v současné době utlumeno a jeho další využívání bude záviset na vůli politické reprezentace.

V ČR jde v zásadě opět o spor nad koncepcí a chápáním energetiky jako takové. Na jedné straně vidíme důraz na maximalizaci soběstačnosti ČR výrobou dostatečného množství energie. Naproti tomu vystupují sociální a ekologické aspekty energetické politiky – tedy nutnost vyrábět energii z méně škodlivých zdrojů, případně nutnost snížit jejich spotřebu.

5 Vzájemná závislost v energetických vztazích ČR a Ruska

Závěrečná kapitola je syntézou výzkumů z předchozích částí práce a teorie vzájemné závislosti, jak ji představili renomovaní američtí politologové Robert Keohane a Joseph Nye a byla uvedena v první kapitole. Kapitola nejdříve zkoumá ČR vzhledem ke dvěma proměnným *citlivosti* a *zranitelnosti*. Následně je tento postup aplikován na energetickou politiku Ruska. Poslední část kapitoly analyzuje význam a možnosti Evropské unie v procesu zajištění energetické bezpečnosti ČR. V kapitole je sledována výzkumná otázka, jak je v energetické bezpečnosti ovlivňován vztah vzájemné závislosti mezi ČR a Ruskem a jakou úlohu v tomto případě hraje EU.

5.1 Energetická citlivost ČR

Jak bylo v úvodní kapitole vysvětleno, *citlivost* se týká schopnosti zareagovat na změny vyvolané druhou stranou. Vyšší citlivost způsobuje, že státy jsou si vědomy následků své nadprůměrné závislosti na druhé straně a snaží se najít alternativní zdroje nebo spolupráci, jež by měla vést k nižší závislosti. Jedním z příkladu energetické citlivosti ČR jsou ceny nerostných surovin na světových trzích. Suroviny jsou obchodovány na společných burzách, a proto se vzájemně ovlivňují. Hlavním aspektem určujícím cenu ostatních energií je cena ropy. Ostatní energie pak s různými odchylkami sledují a kopírují její vývoj. S cenou ropy úzce souvisí také vývoj amerického dolaru. Při klesající hodnotě dolaru cena ropy vzrůstá a naopak.¹⁹¹ Případné prudké nárůsty cen ropy a zemního plynu by se tak negativně projevíly ve všech aspektech fungování státu.

---

¹⁹¹ Cena zemního plynu pro Českou republiku závisí na několika faktorech. Prvním z nich je vývoj konkurenčních komodit jako jsou topné oleje a černé uhlí na světových trzích a druhým faktorem je vývoj měnových párů USD/CZK a EUR/USD. Zemní plyn je pro potřeby České republiky nakupován zejména na základě dlouhodobých kontraktů, tzv. *long-term contracts*, od producentů z Ruska a Norska. Jak bylo uvedeno výše, cena ropy a tím pádem i cena zemního plynu je svázána s cenou amerického dolaru. Další skutečností je nákup takřka celé spotřeby zemního plynu v ČR z Ruska a Norska. Platba za nakoupený zemní plyn je uskutečňována v USD a EUR.

Více viz: *Cena zemního plynu v České republice*. Energetický regulační úřad, http://www.eru.cz/user_data/files/plyn/60_FAQ/faq4_vyvoj_komodit.pdf

Dalším příkladem zvýšení *citlivosti* a tím i zvýšení závislosti ČR je přerušení ruských dodávek ropy do ČR v červenci 2008. Ve druhé polovině roku 2008 došlo k výrazným propadům dodávek ropy z Ruska přes ropovod Družba. Celkem nebylo dodáno více jak 630 000 tun ropy. Tento výpadek se podařilo plně zabezpečit náhradními dodávkami ropy ropovody TAL a IKL. „*Znovu se tak potvrdila správnost rozhodnutí vládních představitelů na začátku devadesátých let minulého století, vybudovat další alternativní ropovodní trasu pro dodávky této strategicky významné suroviny z Německa pro případy jakéhokoliv omezení provozu na ropovodu Družba.*“¹⁹²

Rusko tehdy oznámilo, že se jednalo o snížení dodávek z důvodu technických problémů.¹⁹³ Přestože řada odborníků technický argument ruské strany nevyloučila, objevily se zároveň i názory, že se jednalo o ruskou reakci na podpis *Dohody mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o zřízení radarové stanice protiraketové obrany Spojených států v České republice.*¹⁹⁴ Český velvyslanec se zvláštním posláním pro energetickou bezpečnost Václav Bartuška byl přesvědčen, že technické problémy rozhodně za výpadkem nestály. V tom případě by totiž podle něj byly omezeny i dodávky do Polska a na Slovensko.¹⁹⁵ Zarážející na této situaci bylo, že plně byly dodávky obnoveny až poté, co ruský premiér Putin nařídil okamžité sjednání nápravy a zajištění dodávek ropy do ČR bez přerušování.¹⁹⁶ Řada

---

¹⁹² MERO ČR, a.s. VÝROČNÍ ZPRÁVA 2008. MERO ČR, s. 27, <http://www.mero.cz/files/VZ2008a.pdf>,

¹⁹³ Ruská strana uvedla, že výpadky nastali z následujících důvodů. První je, že ropa pro Česko, kterou dodává firma Tatněft, skončila v Turecku, kde mají lepší marže. Druhý velký dodavatel pro Česko, firma Bašněft, zase podle ruských analytiků měla problém s kvalitou ropy, a ta proto nemohla být do Družby vpuštěna.

Putin nařídil vládě, aby dodávky ropy do ČR byly bez výpadků. 21. Července 2008 (http://ekonomika.idnes.cz/putin-naridil-vlade-aby-dodavky-ropy-do-cr-byly-bez-vypadku-pon-/eko-zahranicni.aspx?c=A080721_125823_eko-zahranicni_vem)

¹⁹⁴ *Vztahy Evropské unie a Ruska.* Euractiv.cz, <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/vztahy-evropske-unie-a-ruska-000047>

¹⁹⁵ *Pomsta za radar? Rusko snížilo dodávky ropy do ČR.* Deník.cz, http://www.denik.cz/z_domova/cesko_rusko_ropa_radar20080712.html

¹⁹⁶ *Putin nařídil vládě, aby dodávky ropy do ČR byly bez výpadků.* IDNES

http://ekonomika.idnes.cz/putin-naridil-vlade-aby-dodavky-ropy-do-cr-byly-bez-vypadku-pon-/eko-zahranicni.aspx?c=A080721_125823_eko-zahranicni_vem

analytiků tento krok vnímala jako nátlak ze strany Ruska a odvetu za podpis dohody. Keith C. Smith v textu *Russia and European energy security: divide and dominate* uvádí, že ačkoliv od roku 2007 byl zaveden systém včasného varování případných přerušení dodávek, nebyl v tomto případě systém zaktivován. Reakce ČR a EK byla velmi a Rusko si jen potvrdilo svou silnou vyjednávací pozici.¹⁹⁷

Tento incident nebyl první, kdy na ropovodu Družba došlo k výpadkům dodávek. Nejčasněji zmiňovaným příkladem nátlaku Ruska na jiné státy je kauza litevské rafinerie Mažeikiu.¹⁹⁸ Tyto příklady ukazují možnosti využití ekonomického potenciálu Ruska v zahraničně-politických otázkách.

Citlivost ČR bude zasažena stejně, dojde-li k výpadku dodávek zemního plynu. Naposledy se tak stalo v lednu roku 2009. Během této krize došlo ke snížení dodávek prakticky po cele Evropě.¹⁹⁹ V ČR se tyto výpadky sice neprojeví tak výrazně jako například na Slovensku, ale k zajištění energetické bezpečnosti musel být dopravován nákladnější plyn z Norska. Právě omezení těchto výpadků bude vyřešeno vybudováním nových plynovodů

---

¹⁹⁷ SMITH, Keith C.: *Russia and European energy security: divide and dominate*. Center for Strategic and International Studies, www.google.com

¹⁹⁸ Tato jediná rafinerie v Pobaltí byla v roce 1999 privatizována americkou firmou Williams. Měsíc poté, co se v roce 2006 novým majitelem stal PKN Orlen. Rusko uzavřelo ropovod Družba, kterým se do rafinerie dostávala naprostá většina ropy. Mažeikiu musela vozit ropu po železnici a tankery přes terminál v Butinge, což snižovalo její zisk. Ruské úřady prohlásily, že to bylo kvůli havárii na rusko-běloruském úseku mezi Smolenskem a Novopolockem. Dodávky přes Družbu jsou dnes definitivně zastaveny, byť Litva opakovaně prohlásila, že je ochotna částečně financovat opravu ropovodu.

Více viz. SOUKUP, Ondřej: *Ruská ropná (ne)spolehlivost*. IHNET.CZ, <http://byznys.ihned.cz/c1-25965490> a ŽIŽKA, Jan: *Vleugels: Po nástupu biopaliv v Česku stačí jediná rafinerie*. E15.cz, <http://zpravy.e15.cz/nazory/rozhovory/francois-vleugels-po-nastupu-biopaliv-cesku-staci-jedina-rafinerie-661677>

¹⁹⁹ Státy Evropské unie stejně jako v lednu 2006, doplatili na problémy mezi Ukrajinou a Ruskem. Konkrétně se jedná o dva sporné body: představitelé obou stran za prvé nedospěli k dohodě o nové ceně plynu pro rok 2009 a za druhé Ukrajinská firma Naftogaz nebyla schopna zaplatit platbami za minulý rok. V důsledku tohoto konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou, se do vážných problémů s energetickými dodávkami dostala řada evropských zemí. Potíže mělo například Slovensko, které muselo omezovat dodávky největším průmyslovým podnikům. Bez plynu se ocitly také tyto státy: Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Řecko, Maďarsko, Makedonie nebo Srbsko. Dodávky do Rakouska a Itálie byly z východu pouze minimální.

Spor o plyn se nadále vyhrocuje, EurActiv.cz, <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/spor-o-plyn-se-nadale-vyhrocuje-005455> a *European gas supplies disrupted*, BBC, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7812860.stm>

v koridoru „sever-jih“ jako je například nově zprovozněný plynovod STORK.²⁰⁰ Právě snaha o propojení severních oblastí EU s jižními je jednou z priorit EK v energetické politice. Ovšem dříve než se tento projekt stal prioritou pro EK, probíhaly přípravy v rámci skupiny Visegrád +, která sdružuje země Visegrádské čtyřky (ČR, Maďarsko, Polsko a Slovensko) a Rakousko, Bulharsko, Rumunsko, Srbsko, Chorvatsko a Bosnu a Hercegovinu. Státy spojené v této skupině vydaly v únoru 2010 společnou deklaraci, v které se zavázaly vzájemně propojit své přenosové soustavy.²⁰¹ ČR hraje v rámci V4 silného zastávce energetické soběstačnosti, s velkou podporou Polska, které je tradičním odpůrcem polského vlivu ve střední a východní Evropě.

Dalším aspektem, jenž ovlivňuje citlivost ČR, jsou zásoby ropy a zemního plynu v podzemních zásobnících. V tomto ohledu patří ČR k jednomu z nejlépe zabezpečených států v EU. Kapacita zásob pokrývá více, než je 90 dní limit nepřerušené spotřeby podle požadavků EU. Výstavba podzemních zásobníků je silně podporována českou vládou, kdy projektům vyjádřil podporu i premiér Nečas. *„Výstavba dalších zásobníků musí být jednou z vládních priorit. Dalším klíčovým prvkem je i přebudování stávajících systémů tak, aby umožnily tok oběma směry, a podpora alternativních tras, například projektu Nabucco.“*²⁰² V již zmíněné plynové krizi v lednu 2009 ČR dokonce ze svých zásobníků částečně zásobovala Slovensko.²⁰³

---

²⁰⁰ Nový plynovod nazvaný STORK je dlouhý přes 30 kilometrů. Pokryje vysokou spotřebu především v hustě osídleném Horním Slezsku na jihu Polska. V blízké době by mohl plyn proudit oběma směry podle toho, jak to bude v danou chvíli zpotřebí a jaké podmínky si plynárenské společnosti dohodnou.

Premiéři Česka a Polska otevřou první vysokotlaký plynovod. Rozhlas.cz, 14.9.2011
http://www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomikavevropce/_zprava/premieri-ceska-a-polska-otevrou-prvni-vysokotlakyy-plynovod--947764

²⁰¹ http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/ABA63911-6A6B-4F1E-B65D-0D3956236E8B/0/V4_Energy_Declaration.pdf

²⁰² *Nečas chce pro Česko energetickou bezpečnost.* ČTK,
<http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/necas-chce-pro-cesko-energetickou-bezpecnost>

²⁰³ Více viz: PETR, Miroslav: *Gigantické podzemní zásobníky Čepa pojmu 140 tisíc kubíků benzínu. srovnání ČPU. Zásobníky plynu by do roku 2013 měly pokrýt polovinu spotřeby ČR,* <http://www.cpu.cz/napsali-o-nas/987-3>

5.2 Energetická zranitelnost ČR

Důležitým faktorem ovlivňujícím zranitelnost České republiky je struktura českého ropného průmyslu. Všechny ropovody v ČR jsou ve vlastnictví státního podniku MERO a stát je povinen udržovat zásoby ropy na nejméně 90 dnů dodávek. Hlavní ropnou společností v ČR je Česká rafinérská, jež provozuje dvě rafinérie (jednu v Kralupech nad Vltavou a druhou v Litvínově). Firmu vlastní tři společnosti - Unipetrol, Shell a Eni, kdy Unipetrol, který je ze dvou třetin vlastněn polským koncernem PKN Orlen, drží 51% kontrolní balík akcií.²⁰⁴ Podle vývoje v posledních měsících italská společnost Eni oznámila, že jedná s ruskou firmou Gazprom o prodeji svého podílu v České rafinérské. Tato skutečnost vyvolává obavy a případný prodej by, byť nepřímo, ovlivnil zranitelnost ČR.²⁰⁵ Ze všech těchto okolností je zřejmé, že závislost ČR v ropném sektoru je silně ovlivněna právě tlakem Ruska.

Stejným problémem je možný odprodej českých plynovodů, o které jeví dlouhodobě největší zájem ruský Gazprom. V současné době je provozovatelem českých plynovodů společnost NET4GAS,²⁰⁶ která je výhradním dovozcem zemního plynu do ČR a zajišťuje i mezinárodní přepravu zemního plynu do zemí západní Evropy.²⁰⁷ Následkem hospodářské krize a zejména rozhodnutím německé vlády odstavit všechny jaderné elektrárny do roku 2022, přišla firma RWE o významný zdroj příjmů a prodejem podílu ve společnosti by si zajistila potřebné finance.²⁰⁸ Zvýšenou zranitelností není samotné vlastnictví plynovodů firmou Gazprom, ale spíše nejednoznačnost s budoucím rozvojem této strategické sítě plynovodů.

---

²⁰⁴ PKN ORLEN OFFICIAL WEBSITES.

²⁰⁵ MATOCHA, Pavel: *Italská Eni chce prodat třetinu České rafinérské ruskému Gazpromu*. Českápozice.cz, <http://www.ceskapozice.cz/byznys/energetika/italska-eni-chce-prodat-tretinu-ceske-rafinerske-ruskemu-gazpromu>

²⁰⁶ do 3. 3. 2010 pod jménem RWE Transgas Net. Firma je 100% vlastněna německým koncernem RWE.

²⁰⁷ *O Společnosti*. NET4GAS, <http://www.net4gas.cz/cs/profil/>

²⁰⁸ LUDVÍK, Vratislav: *Kapitálový vstup Gazpromu do RWE? Bitte, nein!* Českápozice.cz, <http://www.ceskapozice.cz/byznys/energetika/kapitalovy-vstup-gazpromu-do-rwe-bitte-nein>

Dalším aspektem, jenž může ovlivnit energetickou zranitelnost ČR, je snaha Ruska o diverzifikaci cest svých produktovodů. Plynovody Nord Stream a South Stream jsou přímým ohrožením zranitelnosti ČR. Nejsou primárně určeny k dodávkám plynu do ČR a Rusku by umožnily odstavit dodávky plynovodem Družba a současně nepřerušit dodávky dále do západní Evropy.²⁰⁹ Na druhou stranu ČR bude Nord Stream napojeno nepřímo prostřednictvím plynovodu Gazela. Současně Nord Stream znamená přímé ohrožení projektu plynovodu Nabucco a tedy i ztrátu perspektivy reálně diverzifikovat evropské zdroje plynu.

5.3 Energetická citlivost Ruska.

Ve vztahu mezi ČR a Ruskem, nejde pouze o jednostrannou závislost ČR na Rusku. Stejně jako v předchozí podkapitole, je možné sledovat proměnné citlivost a závislost ve vztahu Ruska k ČR. Rusko jako producentská a exportní země je na příjmech z vývozu energetických surovin výrazně závislá. Ovlivnit příjmy a tím pádem její citlivost mohou v tomto směru ceny surovin na světových trzích. Mark Leonard a Nicu Popescu v textu *A Power Audit of EU-Russia Relations* tvrdí, že „když je cena barelu ropy 15 dolarů, je Rusko pouze přívěškem pro světovou ekonomiku. Pokud je cena 70 dolarů, jedná se o energetickou supervelmoc.“²¹⁰ Právě v této skutečnosti lze sledovat paralelu. Posilování ruské ekonomické i politické pozice se vyvíjelo souběžně s růstem cen ropy a zemního plynu na počátku druhého tisíciletí. Stejně tak výrazná role na evropské i světové scéně opadla, po poklesu cen ropy a zemního plynu v důsledku finanční a hospodářské krize.

Vedle ceny působí na citlivost i stabilita dodávek. Dva významní američtí ekonomové, specializující se na Rusko, Clifford Gaddy a Barry Ickes v textu *Russia's slowing production: Policy*

---

²⁰⁹ Tohoto kroku se nejvíce obává Polsko, které již samotnou dohodu o vybudování Nord Streamu přirovnávalo k podpisu paktu *Ribbentrop-Molotov*
COHEN, Ariel: *The North European Gas Pipeline Threatens Europe's Energy Security*.s.7

²¹⁰ LEONARD, Mark – POPESCU, Nicu: *A Power Audit of EU-Russia Relations* s.12.

failure or strategic decision? si všimají skutečnosti, že v Rusku po osmi letech trvalého zvyšování produkce, začala v roce 2007 její produkce klesat a označují možné důvody. Rusko se podle autorů ocitlo na rozhraní dvou období, kdy původní lehce dosažitelná ropa je téměř vyčerpaná. Nová naleziště sice slibují dostatečné zásoby, ale jsou umístěny v chladnějších, odlehlejších částech Ruska. Otázkou tedy není, jestli Rusko ropu má, ale zda je schopné ji vytěžit za ceny konkurující světové poptávce.²¹¹ Stejná problematika se týká také zemního plynu, kde budování infrastruktury je ještě nákladnější.

5.4 Energetická zranitelnost Ruska

Zranitelnost Ruska vůči ČR se může projevit snahou EU diverzifikovat import zemního plynu, jenž by vedl k poklesu poptávky po ruském plynu z evropských zemí. Vývoj nových technologií umožňuje v posledních letech rozvoj přepravy zkapalněného zemního plynu (LNG), který se následkem velkých investic západních zemí stává konkurenceschopný pro plyn, dodaný plynovody.²¹² V tomto ohledu má ovšem ČR velmi omezený potenciál.²¹³ Rusko se snaží omezit svou závislost na evropském trhu hledáním alternativních odběratelů. Své zájmy zaměřilo na nově rostoucí ekonomiky v Asii. Příkladem může být nový ropovod, který spojil Rusko jako největšího producenta a Čínu – největšího spotřebitele ropy na světě.²¹⁴ Zranitelnost Ruska by zvyšovalo i případná ratifikace Energetické charty.

Celkový vztah, mezi ČR a Ruskem jako bilaterálními partnery, je možné chápat jako silně asymetrickou vzájemnou závislost. ČR má jen málo možností jak zamezit možnému nátlaku ze strany Ruska. Zprovozněním plynovodu Nord Stream, přestane hrát klíčovou roli tranzitní země ruského plynu dále do západní Evropy.

---

²¹¹ GADDY, Clifford – ICKES, Barry: Russia's slowing production: Policy failure or strategic decision? In: BARYSCH, Katynka: *Pipelines, politics and power The future of EU-Russia energy relations*. S. 62-63

²¹²

²¹³ ČR je vnitrozemský stát s nulovou možností budování LNG terminálu. Veškerý plyn dodaný tímto způsobem, by musel být opět přečerpán na terminálech do plynovodů a standardní plynovodní cestou dopraven do ČR.

²¹⁴ <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-12103865>

Tak přijde o nejdůležitější přímou výhodu ve vztahu k Rusku. Závěrečná kapitola se zaměřuje na analýzu vlivu EU na asymetrii ve vzájemném vztahu mezi ČR a Ruskem.

5.5 Význam a možnosti EU v procesu zajištění energetické bezpečnosti ČR.

EU se již od konce studené války snaží vůči Rusku vystupovat jednotně. Právě změna geopolitického uspořádání znamenala pro EU velkou výzvu v zajištění své celkové bezpečnosti. Jak bylo analyzováno v druhé kapitole, v okamžiku kdy se ČR stala členem EU, probíhala již široká jednání mezi oběma partnery. Kromě ekonomické a politické spolupráce již čtvrtým rokem probíhal i energetický dialog.²¹⁵ EU se snaží na mezinárodní úrovni o vytváření energetické spolupráce se všemi svými dodavatelskými zeměmi. Ze strategického hlediska se zaměřuje na oblast Blízkého východu a Ruska. Právě vztah s Ruskem se po východním rozšíření stal klíčovým i pro ČR. Z předchozího výzkumu je jisté, že EU je důležitým aktérem ve vztahu mezi ČR a Ruskem. Mark Leonard a Nicu Popescu vyhodnocují vztah mezi EU a Ruskem následovně. I přes ruský vzestup je překvapující, že téměř všechny ukazatele síly má Evropská unie stále lepší postavení než Rusko.²¹⁶

Mark Leonard & Nicu Popescu rozdělili členské státy do pěti rozdílných skupin, které se liší svým přístupem vůči Rusku. Jde o tzv. *Trojské koně* za které jsou považováni Kypr a Řecko, které podle autorů často hájí ruské zájmy v EU, a jsou ochotni vetovat společné postoje EU. Druhou skupinou jsou *Strategičtí partneři* - Francie, Německo, Itálie a Španělsko, kteří mají nadstandardní vztahy s Ruskem, které občas narušují společné politiky EU. Další

---

²¹⁵ Viz 3. kapitola

²¹⁶ Výkon ekonomiky EU je téměř 15krát větší než ruský. Dokonce se vším ropným bohatstvím, je HDP Ruska velké jako HDP Belgie a Nizozemska dohromady. Počet obyvatel EU je tři a půlkrát větší. EU má pět křesel v Radě bezpečnosti OSN (z nichž dvě jsou stálé). V obchodních stycích je pozice obdobná. EU nakupuje 56 % ruského vývozu a dodává 44 % dovozu, zatímco Rusko nakupuje jen 6 % z toho, co EU prodává, a dodává jen 10 % toho, co Unie nakupuje ze zahraničí. I energetická oblast se dá považovat za asymetrickou vzájemnou závislost, kdy silnějším aktérem je EU. LEONARD, Mark – POPESCU, Nicu: *A Power Audit of EU-Russia Relations* s.8.

skupinou jsou *Přátelští pragmatici* - Rakousko, Belgie, Bulharsko, Finsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Portugalsko, Slovensko a Slovinsko, kteří udržují úzké vztahy s Ruskem a snaží se dát jejich obchodní zájmy nad politické cíle. Na druhé straně spektra jsou *Zamrzlí pragmatici*, mezi které patří Česká republika, Dánsko, Estonsko, Irsko, Lotyšsko, Nizozemsko, Rumunsko, Švédsko a Spojené království. Tyto státy se zaměřují na obchodní zájmy, ale také se nebojí vystupovat proti ruskému chování v oblasti lidských práv nebo jiných problémů. Pátá skupina reprezentována Polskem a Litvou je nazývána „*New Cold Warriors*“, kteří mají nepřátelské vztahy s Moskvou a jsou ochotni používat veto k zablokování jednání EU s Ruskem.²¹⁷ Toto rozdělení názorně vykresluje roztříštěnost celé EU při jednání vůči Rusku. Na druhou stranu potvrzuje snahy Ruska, využívat slabin v politikách EU.

Vytvořením stálého předsedy Evropské rady a Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Lisabonskou smlouvou, došlo k rozšíření možností v zahraniční politice EU. Právě přes tyto nové instituce by měla EU vytvářet potřebný tlak v energetické oblasti vůči Rusku. Pro další vývoj dialogu je nutné, aby se EU zaměřila na komplexnější vyjednávání. Pokud se bude EU snažit projednávat širší dohody, v kterých se nebude jednat pouze o energetiku, lze dosáhnout většího úspěchu.

²¹⁸ Ke stejným závěrům dochází i Katinka Barysch, která ve studii *Russia, realism and EU unity* uvádí, že pokud má fungovat společný postoj EU vůči Rusku je potřeba „*aby se noví členové zdrželi častého používání svého členství v EU k zesílení jejich vlastní kritiky Ruska. Na oplátku se musí velké evropské země chovat tak, aby jejich bilaterální jednání s Moskvou nezasahovalo do životně důležitých bezpečnostně-ekonomických zájmů nových*

---

²¹⁷ LEONARD, Mark – POPESCU, Nicu: *A Power Audit of EU-Russia Relations* s.54.

²¹⁸ LEONARD, Mark – POPESCU, Nicu: *A Power Audit of EU-Russia Relations* s.10

členů. Nové členských států, musí mít jistotu, že jsou jejich obavy náležitě zohledněny v rámci EU.²¹⁹

Výrazný vliv na omezení závislosti ČR má úsilí EU o podporu diverzifikovat dovoz energetických surovin, zejména zemního plynu. Ani v této oblasti není jednoduché dospět ke společnému cíli. Plán vybudovat plynovod Nabucco, který by naprosto obcházel ruské území a nebyl by plněn ani ruským plynem, je stále nejistý.²²⁰ Na druhé straně zde vidíme silně bilaterální přístup Německa v budování plynovodu Nabucco, které silně odporuje deklarované společné energetické politice EU.

Podle Daniela Freifelda, amerického odborníka na energetickou problematiku jsou velmocí západní Evropy méně závislé na ruském plynu a tím pádem daleko méně ochotni znepřátelit si Moskvu tím, že budou podporovat konkurenční plynovod. Nabucco nemá přímou podporu od italských představitelů, ani ze strany Německa či Francie. Společně tyto země blokují jakékoliv úsilí v rámci Evropské unie o přidělení finančních prostředků pro Nabucco nebo dokonce podporu pro plynovod skrze společnou politiku.²²¹

Ovšem EU ovlivňuje energetickou bezpečnost ČR i v negativním slova smyslu. Zavádění nových společných politik a směrnic EU požaduje snížení produkce skleníkových plynů. Významný podíl energetického mixu ČR je pokryt spotřebou uhlí, následkem čehož musí omezovat uhelné elektrárny a hledat jiné alternativní možnosti. Tímto krokem paradoxně tlačí na zvýšení spotřeby zemního plynu, či využívání jaderných elektráren.

---

²¹⁹ BARYSCH, Katinka: *Russia, realism and EU unity*. Centre for European reform – Policy brief. July 2007, s. 3. http://www.touteurope.eu/fileadmin/CIE/06-observatoire/etudes/policybrief_russia.pdf

²²⁰ Původní impuls pro tento projekt byl čistě obchodní. Turecko a Rakousko Nabucco viděli jako způsob, jak získat nové dodávky zemního plynu z oblasti Kaspického moře a Středního východu. Avšak brzy se Nabucco dočkalo i politické podpory, zejména od států střední a východní Evropy.

²²¹ FREIFELD, Daniel: *The Great Pipeline Opera Inside the European pipeline fantasy that became a real-life gas war with Russia*. The European Geopolitical Forum, (<http://gpf-europe.com/>) s.5

Podle zjištění v této kapitole je možné vzájemný vztah mezi ČR a Ruskem označit za asymetrickou vzájemnou závislost, kde vliv EU hraje významnou roli, která snižuje nerovnost ve prospěch ČR. Jak bylo uvedeno v druhé podkapitole i Rusko vnímá určitá rizika, která vycházejí z tranzitního postavení ČR v zásobování západní Evropy. Výrazným ohrožením energetické bezpečnosti ČR je strategie Ruska, která se zaměřuje na bilaterální dohody s členskými státy. Stejně tak je snahou Ruska posílit svou ekonomickou přítomnost v zemích střední a východní Evropy a snaha o co největší vnitřní rozdělení EU.

ZÁVĚR

Tématem této diplomové práce byla problematika vzájemných vztahů mezi ČR a Ruskem v energetické problematice. Většina evropských zemí vnímá svou závislost na dovozu energií, zejména zemního plynu, jako hrozbu pro svojí národní bezpečnost. Nejinak je tomu v případě České republiky. ČR je závislá především na dovozu ruských energetických surovin. V souladu se zaměřením této práce autor ověřoval hypotézu, že *Evropská unie pozitivně ovlivňuje energetickou politiku ČR – svým vlivem snižuje asymetričnost v energetických vztazích mezi ČR a Ruskem, a tím snižuje možnosti Ruska ovlivňovat závislost ČR*. K ověření této hypotézy se vztahovalo celkově pět výzkumných otázek.

Energetická politika se stala důležitým aspektem zahraničních politik jednotlivých členských států. V mnoha případech převládá vyjednávání dodavatelských smluv formou bilaterálních dohod s Ruskem namísto formy multilaterální, která by zajistila jak výhodnější, tak bezpečnější podmínky kontraktů.

První kapitola se věnovala vymezení teorií a konceptů bezpečnosti, potažmo bezpečnosti energetické. Představena byla také teorie vzájemné závislosti, jež byla stěžejním rámcem pro závěrečnou syntézu práce.

Druhá kapitola se zabývala hledáním odpovědi na výzkumnou otázku, stanovenou následovně: *Jaký vliv na energetickou politiku měl vývoj ekonomických a politických vztahů mezi EU a Ruskem?* Prvotním a důležitým aspektem vývoje spolupráce bylo odpolitizování vzájemných vztahů. Po odložení základní premisy komunistické propagandy spolu s komunismem byla spolupráce založena primárně na ekonomickém základě. Zároveň se ale EU snažila zaujmout přiměřený postoj a určit dlouhodobou strategii zaměřenou na integraci Ruska do Evropy. První snahou EU bylo vytvořit nový rámec spolupráce, jenž představovala PCA. Hlavní body dohody se zaměřovaly na oblast ekonomické a obchodní spolupráce, přičemž celkovým významem

PCA je institucionalizace vztahů mezi EU a Ruskem. To, co se dalo dříve považovat spíše za technické vztahy, se přijetím PCA změnilo na trvalý politický proces. Pod vlivem pravidelných summitů, jejichž pořádání vzniklo právě na základě PCA, byl zahájen i energetický dialog na summitu v říjnu 2000 v Paříži.

Třetí kapitola se zaměřovala na otázku: *Jak lze analyzovat současný rámec vztahů v energetické oblasti mezi EU a Ruskem? Jaké motivy vedou oba aktéry ke spolupráci a zda tato spolupráce vede ke zvýšení energetické bezpečnosti.* Analýza v této kapitole ukázala, že EU a Rusko v energetické politice prosazují své cíle rozdílnou cestou. Na příkladech byl dokázán odlišný přístup producenta a spotřebitele energetických surovin. Z Ruského pohledu je vztah s EU čistě nástrojem, jak posílit pozici Ruska v globálním postavení prostřednictvím spolupráce s ekonomicky a politicky silným blokem, jenž je ale závislý na dovozu energetických surovin. Právě ekonomické motivy jsou tak hlavním pojítkem obou partnerů. Členské státy EU nemají v současnosti dostatek ekonomicky dostupných kapacit k substituci ruských energetických surovin. Naopak podle odhadů bude závislost na dovozu stále narůstat. Na druhou stranu Rusko má stejný problém na distributorské straně. Právě nutnost evropských investic do ruských produktovodů a nízká diverzifikace distributorských sítí udržuje vzájemnou spolupráci na vysoké úrovni. Odlišná je ovšem situace na úrovni jednotlivých členských států a Ruska.

Čtvrtá kapitola se zaměřovala na analýzu energetické politiky ČR nejdříve z hlediska legislativního a v druhé části z pohledu složení energetického mixu ČR. Výzkumná otázka byla následující: *Jak složení energetického mixu ovlivňuje závislost ČR na dovozu energetických surovin?* Z legislativního hlediska je nejdůležitějším Energetická koncepce ČR, která je základním dokumentem pro energetickou politiku určující její současný stav a zároveň predikující možné budoucí scénáře. Česká vláda premiéra Petra Nečase zažívá v současné době bouřlivé debaty nad podobou nové energetické koncepce. Kontroverzní jsou debaty nad

prolomením uhelných těžebních limitů, dostavba a výstavba nových jaderných reaktorů a v neposlední řadě také budoucí podoba podpory OZE. Důležitou roli v energetické politice ČR hraje energetická politika EU. Důvody vzniku a vývoje energetické politiky EU byly zkoumány v předchozích dvou kapitolách. Čtvrtá kapitola došla k závěru, že složení energetického mixu ČR je na rozdíl od ostatních zemí bývalého Sovětského svazu rozloženo rovnoměrně a není tak silně závislé na jednom zdroji energie. Autor této práce určuje několik cílů, na které je potřeba se zaměřit pro zvýšení energetické bezpečnosti. V oblasti zemního plynu je třeba dále podporovat co největší propojení přenosových soustav a snažit se využívat jiné než ruské zdroje plynu. Využití zemního plynu je v budoucnu vysoce pravděpodobné a energetická společnost ČEZ se chystá vybudovat nové paroplynové elektrárny. Ovšem při nadměrné závislosti pouze na jednom primárním zdroji dojde k narušení energetické bezpečnosti státu.

Důležité bude také snížit využívání uhlí jako energetického zdroje, jenž byl dosud garantem surovinové nezávislosti ČR. Silné postavení jaderné energie jako levného (a vzhledem k téměř nulovým emisím) šetrného zdroje je po havárii ve Fukušimě narušeno a v současnosti lze budoucí vývoj v oblasti jaderných elektráren těžko předvídat. Stejně tak využití OZE je po enormním a prudkém rozvoji v současné době utlumeno a jeho další využívání bude záviset na vůli politické reprezentace. ČR disponuje velkým množstvím energetických surovin, zkušenostmi z řešení energetických krizí a diverzifikace dodávek ze zahraničí je ve středoevropském regionu nadprůměrná. Disponuje tedy dostatkem prostředků pro vyvíjení aktivní role v energetické politice EU.

Obsahem páté, závěrečné kapitoly byla aplikace teorie vzájemné závislosti na energetické vztahy České republiky a Ruska. Podkladem pro tuto kapitolu sloužily závěry a poznatky z předchozích kapitol. Bylo využito dvou proměnných *citlivosti* a *zranitelnosti*, jež byly představeny v teoretické kapitole této práce. Příkladem změny energetické citlivosti států jsou ceny nerostných

surovin na světových trzích, kdy se případné prudké nárůsty cen ropy a zemního negativně projeví v nárůstu cen energií. Na příkladu ČR bylo ukázáno, jaký vliv by se projevil při těchto změnách. Druhým závažnějším příkladem je přerušení dodávek nerostných surovin. Ať již z technických, či politických důvodů.

V případě přerušení dodávek ropy disponuje ČR dostatkem diverzifikačních tras pro nahrazení krátkodobých výpadků, jak bylo v minulosti již prokázáno, a tím pádem je v této oblasti vliv Ruska na ČR omezen. I přes to je tento vztah označitelný za asymetrický v neprospěch ČR a to zejména v dlouhodobém horizontu. Ještě výraznější asymetrická závislost ČR na Rusku je v případě zemního plynu. V současné době stále problematická přeprava tohoto zdroje neumožňuje rychlé nahrazení ruského plynu. V obou případech by mělo být strategickým cílem udržení klíčových produktovodů a zpracovatelského průmyslu v rukou státu.. Jedině tak lze do budoucna zabezpečit udržitelnou energetickou politiku ČR.

Primárním cílem této práce bylo analyzovat, jaký je vztah v energetických vztazích mezi Českou republikou a Ruskou federací a jak na tento vztah působí EU. Celkový vztah mezi ČR a Ruskem jako bilaterálními partnery je možné chápat jako silně asymetrickou vzájemnou závislost. ČR má jen málo možností jak zamezit možnému přímému nátlaku ze strany Ruska. Po zprovoznění plynovodu Nord Stream se pozice ČR zhoršila, jelikož již není dále klíčovou tranzitní zemí. Na druhou stranu není přímo ohrožena možným zastavením dodávek tradičními plynovody, jelikož se ČR na Nordstream napojuje nově budovaným plynovodem Gazela.

Výrazný vliv, na vyvážení asymetričnosti závislosti ČR na ruských dodávkách, má úsilí EU diverzifikovat dovoz energetických surovin. EK dlouhodobě podporuje zavedení jednotné energetické politiky. V současné době se podpora zaměřuje na vytvoření vnitřního trhu s energiemi a na podporu dobudování energetické infrastruktury, jehož je ČR velkým podporovatelem. V neposlední

řadě je důležitý faktor vzájemného obchodu mezi EU a Ruskem, kdy tento vztah lze označit za asymetrický v neprospěch Ruska. Tento fakt by měl být podle autora práce hlavním společným cílem EU, potažmo členských států, při budoucím vyjednávání nových dohod.

Hypotéza této práce, že *Evropská unie pozitivně ovlivňuje energetickou politiku ČR a svým vlivem snižuje asymetričnost v energetických vztazích mezi ČR a Ruskem, a tím snižuje možnosti Ruska ovlivňovat energetickou závislost ČR*, byla na základě textu této diplomové práce potvrzena.

Možnosti dalšího zkoumání jsou v oblasti energetické závislosti široké. Tato práce byla zaměřena na vliv EU na vztahy ČR a Ruska. Jedním z možných budoucích směrů je rozšíření výzkumu o další členské státy, kdy například porovnání s dalšími státy středoevropského regionu může přinést důležitá data o rozdílném zahraničně-bezpečnostním vývoji zemí bývalého Sovětského bloku. Důležitou proměnnou je technologický vývoj, jenž může v horizontu několika let změnit směřování energetiky. V rámci EU je možné sledovat i rozdíly mezi novými a starými členskými státy a jejich přístup k Rusku na základě energetické závislosti na ruských nerostných surovinách.

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

§6 čl 4 Zákona o podpoře využívání obnovitelných zdrojů energie (zákon č. 180/2005 Sb.). Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR,
<http://download.mpo.cz/get/26665/26740/296120/priloha001.pdf>

15th EU-RUSSIA SUMMIT Moscow, 10 May 2005 Press Release.
Evropská rada,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/84811.pdf

Address by Russian President Vladimir Putin to visitors to the official site of Russia's G8 Presidency in 2006. G8 Russia 2006,
<http://en.g8russia.ru/agenda/>

CAMERON, Fraser: *The European Union and Russia at the Crossroads. Quest for a new and more Qualitative Partnership.* Prezentace na konferenci. 25. února 2011 Zastoupení Evropské komise v ČR, Evropský dům, Praha

Common Strategy of the European Union of 4 June 1999 on Russia. Evropská komise,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/november/tradoc_114137.pdf

CPA 1997. Evropská komise,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/november/tradoc_114138.pdf

Czech Republic – Energy Mix Fact Sheet. Evropská komise,
http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/factsheets/mix/mix_cz_en.pdf.

Declaration of the Budapest V4+ Energy Security Summit. Ministry of foreign affairs Hungary,
http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/ABA63911-6A6B-4F1E-B65D-0D3956236E8B/0/V4_Energy_Declaration.pdf

Energy dependency. EUROSTAT,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TGIGS360

Energy Strategy of Russia for the Period up to 2030. Moskva 2010.
http://www.energystrategy.ru/projects/docs/ES-2030_%28Eng%29.pdf

EU-RUSSIA SUMMIT Brussels, 3 October 2001 JOINT STATEMENT by Mr G. Verhofstadt, President of the European Council, assisted by Mr J. Solana, Secretary-General of the Council/High Representative for EU Common Foreign and Security Policy, Mr R. Prodi, President of the Commission of the European Communities and Mr V.V. Putin, President of the Russian Federation. Evropská komise,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/12423.en1.doc.html

EU-RUSSIA SUMMIT Paris, 30 October 2000 JOINT DECLARATION by the President of the European Council, Mr J. CHIRAC, with the assistance of the Secretary-General of the Council/High Representative for the Common Foreign and Security Policy of the EU, Mr J. SOLANA, by the President of the Commission of the European Communities, Mr R. PRODI, and by the President of the Russian Federation, Mr V.V. PUTIN. Evropská komise,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/ACF262F.html

FATIMA, Mahnaz: *Trends in Economic and Trade Relations between Russia and the European Union.* Příspěvek přednesený na semináři o "Přechodu Ruska k demokracii a tržní ekonomice: Reakce EU", pořádané Area Study Centre for Europe, Univerzita Karachi ve spolupráci s Hanns Seidel Foundation in Islamabad, konaného 7. července 2010 v Karáčí. (www.google.com)

GREEN PAPER - A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy {SEC(2006) 317}. Evropská komise.

http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf (6. 5. 2010)

GREEN PAPER Towards a European strategy for the security of energy supply. Evropská komise, http://ec.europa.eu/energy/green-paper-energy-supply/doc/green_paper_energy_supply_en.pdf

Greenhouse gas emissions Index and targets. EUROSTAT, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsien010&plugin=1>

Gross inland energy consumption, by fuel. EUROSTAT, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdcc320&language=en>

Hlava V: Ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice. Evropská komise,

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/treatychap5.pdf>

Charter of Paris For a New Europe. <http://www.osce.org/mc/39516>

IEA Energy Security. IEA, http://www.iea.org/subjectqueries/keyresult.asp?KEYWORD_ID=4103

Joint statement of the EU-Russia summit on the launch of negotiations for a new EU-Russia agreement.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/101524.pdf

Key facts about energy and the EU Background Information for the European Council, 4 February 2011. Evropská komise, 4. února 2011,

http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/energy_background_en.pdf

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007, <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:CS:HTML>

Návrh aktualizace státní energetické koncepce. Ministerstvo průmyslu a obchodu. <http://www.mpo.cz>

Press release. IEA makes 60 million barrels of oil available to market to offset Libyan disruption. IEA, http://www.iea.org/press/pressdetail.asp?PRESS_REL_ID=418

Prezentace Václava Pačese na konferenci ENERGETICKÁ BEZPEČNOST ČR: PŘEDSTAVY VS. MÝTY VS. REALITA. 27. dubna 2010, Prague Marriott Hotel, V Celnici 8, Praha 1

Russia – European Union – Summit (Moscow, 17 May 2001) Joint Statement by V.V.Putin, President of the Russian Federation, G.Persson, President of the European Council, assisted by J.Solana, Secretary-General of the EU Council/High Representative for Common Foreign and Security Policy of the EU, and R.Prodi, President of the Commission of the European Communities. Evropská komise, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=PRES/01/189&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>

Sdělení Komise COM (95) 223 The European Union and Russia: the future relationship. Evropská komise 1995, s. 6. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1995:0223:FIN:EN:PDF>

*SECOND MEETING OF THE PERMANENT PARTNERSHIP COUNCIL ON ENERGY BETWEEN THE EU AND RUSSIA
Moscow, 8 December 2006 Russia and the EU agree to join efforts to promote energy efficiency. Rada EU, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/92064.pdf*

Statistical Review of World Energy 2010. British Petrol,
http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2008/STAGING/local_assets/2010_downloads/Statistical_Review_of_World_Energy_2010.xls

Státní energetická koncepce České republiky. Ministerstvo průmyslu a obchodu,
<http://www.mpo.cz/kalendar/download/71707/priloha002.pdf>

Surovinová politika v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů.
Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, s. 16,
<http://download.mpo.cz/get/26649/44033/533470/priloha002.doc>

Zelená kniha na cestě k zabezpečené, udržitelné a konkurenceschopné evropské energetické síti (KOM(2008)782).
Evropská komise, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0782:FIN:CS:PDF>

LITERATURA

AALTO, Pami a WESTPHAL, Kirsten: *The EU–Russian Energy Dialogue Europe’s Future Energy Security*. In: AALTO, Pami (ed) *EU–Russian Energy Dialogue Europe’s Future Energy Security*, ASHGATE 2008, s. 13.

AALTO, Pami: *The EU–Russia Energy Dialogue and the Future of European Integration: From Economic to Politico-Normative Narratives*. In: AALTO, Pami (ed.): *The EU–Russian Energy Dialogue Europe’s Future Energy Security*. Ashgate 2008, s. 34-36.

ALEKLETT, Kjell – CAMPBELL, Colin J.: *The Peak and Decline of World Oil and Gas Production*. Minerals & Energy - Raw Materials Report 18, č. 1, 2003

www.peakoil.net/Publications/OilpeakMineralsEnergy.doc

ALHAJJI, Anas F.: *What Is Energy Security? Definitions And Concepts*. Middle East Economic Survey, 2007, č. 45,
(http://www.relooney.info/0_New_2544.pdf)

AVEN, Petr: *Foreword*. In: ASLUND, Anders – GURIEV, Sergei – KUCHINA, Andrew (eds): *Russia after the global economic crisis*. PETER G. PETERSON INSTITUTE

BAHGAT, Gawdat B.: *Energy Security in a New World Order*. The Journal of energy and development, 30. č. 1 2004,
<http://www.scribd.com/doc/25773015/Energy-Security-in-a-New-World-Order-by-Gawdat-Bahgat>

BARYSCH, Katinka: *Russia, realism and EU unity*. Centre for European reform – Policy brief. 2007,
http://www.touteurope.eu/fileadmin/CIE/06-observatoire/etudes/policybrief_russia.pdf

BARYSCH, Katinka: *The EU and Russia: From principle to pragmatism?* Centre for European Reform,
http://www.cer.org.uk/pdf/EU_russia_barysch_final_10nov06.pdf

BELKIN, Paul: *The European Union's Energy Security Challenges*.
Zpráva pro Kongres USA,
<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33636.pdf>

BERNARD, Alain a kol.: *Russia's Role in the Kyoto Protocol*. MIT
Joint Program on the Science and Policy of Global Change,
[http://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/3584/MITJPSPGC_
Rpt98.pdf?sequence=1](http://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/3584/MITJPSPGC_Rpt98.pdf?sequence=1)

BIGO, Didier: *When Two Become One: Internal and external
securitisations in Europe*. In: KELSTRUP, Morten, WILIMAS,
Michael C. (eds): *International Relation Theory and the politics of
European Integration, Power, Security and Community*, London,
Routledge 2000, 320 s.

BUCHAN, David: *Eastern Europe's energy challenge: meeting its
EU climate commitments* Oxford Institute for Energy Studies,
<http://www.oxfordenergy.org/pdfs/EV55.pdf>

BUZAN, Barry, WAEVER, Ole, DE WILDE, Jaap: *Bezpečnost.
Nový rámec pro analýzu*. Brno, Centrum strategických studií 2005,
270 s.

CAMERON, Fraser – MATTA, Aaron: *Prospects for EU-Russia
relations. Electronic Publications of Pan-European Institute 6/2008*.
Pan-European Institute 2008, <http://www.tse.fi/pei>

CASTLE, Stephen – ERLANGER, Steven: *European Leaders
Agree On New Warning to Russia*. The New York Times,
[http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9505E2D7123BF93
1A3575AC0A96E9C8B63](http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9505E2D7123BF931A3575AC0A96E9C8B63)

Cena zemního plynu v České republice. Energetický regulační
úřad,
[http://www.eru.cz/user_data/files/plyn/60_FAQ/faq4_vyvoj_komodit.
pdf](http://www.eru.cz/user_data/files/plyn/60_FAQ/faq4_vyvoj_komodit.pdf)

CLEUTINX, Chtistian – PIPER, Jeffery: *The EU-Russia Energy
Dialogue*. In: BARYSCH, Katinka (ed.): *Pipelines, politics and*

power The future of EU-Russia energy relations. Centre for European Reform

COHEN, Ariel: *The North European Gas Pipeline Threatens Europe's Energy Security*. s. 7,

<http://www.heritage.org/research/reports/2006/10/the-north-european-gas-pipeline-threatens-europes-energy-security>

CRAWFORD, Neta C.: *Once and Future Security Studies*. Security Studies, 1, 1991, č. 2, s. 283-316. (www.jstor.org)

Černocho, Filip – Dančák, Břetislav – Kodoušková, Hedvika – Ocelík, Petr – Vrbková, Ivana: *The LNG Option: Re-thinking the EU's Gas Supplies?*, International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs, 2010 č. 1, s. 66.

ČERNOCH, Filip a kol.: *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2010,

http://www.mzv.cz/public/f3/61/93/652093_557111_Studie_RM01_02_10.pdf

Česká republika je třetím největším vývozcem elektřiny v Evropě. Česká televize, 14. července 2008,

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/21881-ceska-republika-je-tretim-nejvetsim-vyvozcem-elektriny-v-evrope/>

ČSÚ: *Česko patří díky uhlí k energeticky nejspoběstačnějším zemím EU*. Euractiv.cz, 28. ledna 2011, <http://www.euractiv.cz/print-version/clanek/csu-cesko-patri-diky-uhli-k-energeticky-nejsobestacnejsim-zemim-eu-008401>

Delegation of the European Union to Russia. EU – Russia Cooperation Programme. EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE,

http://eeas.europa.eu/delegations/russia/eu_russia/tech_financial_cooperation/index_en.htm

Dnes v noci byly výrazně omezeny dodávky zemního plynu pro ČR i pro Evropu. Tiskové vyjádření RWE ze dne 6. ledna 2009.

<http://www.rwe.cz/cs/tz-severomoravska-plynarenska-635/>

Drábová: Fukušima je druhá nejhorší mírová jaderná havárie v dějinách. ČESKÉ NOVINY, 29.03.2011,

http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/drabova-fukusima-je-druha-nejhorsimirova-jaderna-havarie-v-dejinach/616087&id_seznam=992

EICHLER, Jan: *Sekuritizace*, In: ZEMAN, Petr (ed): *Česká bezpečnostní terminologie*. Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně 2002, 186 s.

Energieagentur fürchtet Atomausstieg. Financial Times Deutschland, 23.5.2011,

<http://www.ftd.de/politik/international/warnung-vor-hoeheren-strompreisen-energieagentur-fuerchtet-atomausstieg/60055735.html>

Energy Charter: About the Charter. ETC,

<http://www.encharter.org/index.php?id=7>

Euro online: Rusko prudce snížilo dodávky ropy do ČR. Česká rafinérská – tiskové zprávy,

http://www.crc.cz/data/press/crc_v_mediich_200807.pdf

European gas supplies disrupted, BBC, 6. ledna 2009,

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7812860.stm>

EU-Russia Common Spaces. EUROPEAN UNION – European External Action Service,

http://www.eeas.europa.eu/russia/common_spaces/index_en.htm

EU-Russia Summit: Putin Signals Support for Kyoto-Protocol.

International Centre for Trade and Sustainable Development,

<http://ictsd.org/i/news/biores/63691/>

FEDYASHIN, Andrei: *EU-Russia foreign and defense ministers summit: The Partnership and Cooperation Agreement (PCA) talks with Russia*. Global research,

<http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=10916>

FREIFELD, Daniel: *The Great Pipeline Opera Inside the European pipeline fantasy that became a real-life gas war with Russia*. The European Geopolitical Forum, (<http://gpf-europe.com/>)

GADDY, Clifford – ICKES, Barry: Russia's slowing production: Policy failure or strategic decision? In: BARYSCH, Katynka: *Pipelines, politics and power The future of EU-Russia energy relations*.

GÄNZLE, Stefan: *The EU's Policy toward Russia: Extending Governance Beyond Borders* In: DEBARDELEBEN, Joan (ed.): *The Boundaries of EU Enlargement Finding a Place for Neighbours*. New York 2008, 304 s.

GILBERT, Martin – BUCHAL, Jiří: *Izrael: dějiny*. BB art 2002, 668 s.

HAUKKALA, Hiski: *Problematic strategic partnership – in EU-Russian security dimensions*. Institute for Security Studies, www.iss-eu.org

HAUKKALA, Hiski: *What went right with the EU's Common Strategy on Russia?* In: MOSHES, Arkady (ed): *Rethinking the Respective Strategies of Russia and the European Union*. Carnegie Moscow Center Carnegie Endowment for International Peace 2003

HEERBERG, Antje: *The European Union and Russia: Towards a new ostpolitik?* Aalborg University, http://vbn.aau.dk/files/41750982/No21EuropeanStudiesAntjeHerrberg_.pdf

HÖGSELIUS, Per – KAIJSER, Arne – ÅBERG, Anna: *Natural Gas in Cold War Europe: The Making of a Critical Transnational Infrastructure*. Draft chapter for the EUROCRIT edited volume (version of 5 May 2010),

<http://perhogselius.files.wordpress.com/2010/09/natural-gas-in-cold-war-europe-5-may-2010.pdf>

HÖÖK, Mikael, HIRSCH, Robert a Aleklett KJELL: Giant oil field decline rates and their influence on world oil production. Energy policy,

http://www.tsl.uu.se/uhdsg/Publications/GOF_decline_Article.pdf

HUGHES, James: *EU relations with Russia: partnership or asymmetric interdependency?* London: LSE Research Online 2006, <http://eprints.lse.ac.uk/651/1/Hughes.EU-Russia.2006.pdf>

Charakteristika plynárenství v České republice. Energetický regulační úřad, http://www.eru.cz/user_data/files/plyn/40_statistika/charakteristika.pdf

Jaderná energetika v České republice. ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/jaderna-energetika/je-v-cr.html#je-dukovany>

Jaderná energetika v Německu. Merkel: Jaderné elektrárny by mohly být v provozu až do roku 2035. Euractiv.cz, <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/merkel-jaderne-elektrarny-by-mohly-byt-v-provozu-az-do-roku-2035-007840>

KALDOR, Mary, SAID, Yahid: *Conclusion.* In: KALDOR, Mary, LYNN KARL, Terry – Yahia SAID (eds): *Oil Wars.* Pluto Press London, Ann Arbor, 304 s.

KEOHANE, O. Robert – NYE, S. Joseph: *Power and Interdependence.* Longman 2000, 352 s.

KHUDOLEY, Konstantin: *Russia and the European Union: New opportunities, new challenges.* In: MOSHES, Arkady (ed.): *Rethinking the Respective Strategies of Russia and the European Union.* Carnegie Moscow Center 2003, 99 s.

KONOPLYANIK, Andrei, WÄLDE, Thomas: *Energy Charter Treaty and its Role in International Energy*. JOURNAL OF ENERGY & NATURAL RESOURCES LAW, 24, č. 4 2006.

KONOPLYANIK, Andrei: *We must ratify Energy Charter Treaty – but not yet*. Oil & Capital. Russia & CIS Energy Magazine, 2001

KOVAČOVSKÁ, Lenka: *Energetická (ne)bezpečnost Evropské unie: závislost na Rusku*. Obrana a strategie 2007,
<http://www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=8320>

LEONARD, Mark – POPESCU, Nicu: *A power audit of EU-Russia relations*. ECFR 2007

LUDVÍK, Vratislav: *Kapitálový vstup Gazpromu do RWE? Bitte, nein!* Českápozice.cz, 13. července 2011,
<http://www.ceskapozice.cz/byznys/energetika/kapitalovy-vstup-gazpromu-do-rwe-bitte-nein>

LYNCH, Dav: *Russia's Strategic Partnership with Europe*. The Washington Quarterly, č. 1, 2004

MANKOFF, Jeffrey: *Russian Foreign Policy The Return of Great Power Politics*. ROWMAN & LITTLEFIELD PUBLISHERS, INC. UK 2009, 372 s.

MAREŠ, Miroslav: *Bezpečnost*, In: ZEMAN, Petr (ed): *Česká bezpečnostní terminologie*. Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně 2002, 186 s.

MATOCHA, Pavel: *Italská Eni chce prodat třetinu České rafinérské ruskému Gazpromu*. Českápozice.cz , 15. března 2011,
<http://www.ceskapozice.cz/byznys/energetika/italska-eni-chce-prodat-tretinu-ceske-rafinerske-ruskemu-gazpromu>

MILOV, Vladimir: *Global Energy Agenda*. Russia in Global Affairs, 2005, č. 4, s. 2. (<http://eng.globalaffairs.ru>)

Ministr Kocourek odstartoval plynovod Gazela, napojí ČR na Nord Stream. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR,
<http://www.mpo.cz/dokument79751.html>

MONAGHAN, Andrew – MONTANARO-JANKOVSKI, Lucia: *EU-Russia energy relations: the need for active engagement EPC Issue Paper No.45 March 2006*
http://se2.isn.ch/serviceengine/Files/RESSpecNet/17040/ipublicationdocument_singledocument/E0E2E749-43C5-4255-9D2A-900475CD53C7/en/EPC_Issue_Paper_45.pdf

Moody's hodnotí německý odklon od jádra jako příznivý pro ČEZ.
E15.cz, <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/moody-s-hodnoti-nemecky-odklon-od-jadra-jako-priznivy-pro-cez-674523>

MORINI, Mara: *Russia and the European Union after the Partnership and Cooperation Agreement (PCA): a period of uncertainty or a new political strategy?*
foreignpolicy.it/file_adon/morini.doc

Nečas chce pro Česko energetickou bezpečnost. ČTK, 22. listopadu 2010, <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/necas-chce-pro-cesko-energetickou-bezpecnost>

Nový plynovod Moravia napojí Česko na plánované Nabucco.
E15.CZ, 7. července 2011, <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/novy-plynovod-moravia-napoji-cesko-na-planovane-nabucco-679455>

NYLANDER, Johan: *Russian gas a security threat to Europe.*
<http://www.swedishwire.com/opinion/222-russian-gas-a-security-threat-to-europe>

O Společnosti. NET4GAS, <http://www.net4gas.cz/cs/profil/>

Obchod – Rusko. EVROPSKÁ KOMISE,
<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/russia/>

Oettinger: Německo by mělo ústup od jádra koordinovat s EU.
Euraktiv.cz, <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/nemecko-bude-do-roku-2022-bez-jadra-008821>

Pačesova komise vládě doporučí nahradit uhlí jádrem a obnovitelnými zdroji. ČESKÁ TELEVIZE, 24. listopadu 2008,
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24//ekonomika/36783-pacesova-komise-vlade-doporuci-nahradit-uhli-jadrem-a-obnovitelnymi-zdroji/>

PAZDERNÍKOVÁ, Kamila: *Vybrané aspekty energetické politiky Evropské unie*. In: Parlamentní institut. Parlament České republiky,
<http://www.psp.cz/cgi-bin/win/kps/pi/prace/pi-5-258.pdf>

PETR, Miroslav: *Gigantické podzemní zásobníky Čepra pojmu 140 tisíc kubíků benzínu*. IHNEĎ, 18. květen 2011, <http://ihned.cz/>

PICARDO, Lara: *The European Union and Russia: Past, Present, and Future of a Difficult Relationship*. In: BINDI, Frederiga (ed): *The Foreign Policy of the European Union Assessing Europe's Role in the Worlds*. Brookings institution press. Washington D.C. 2010, s. 121-122.

Pomsta za radar? Rusko snížilo dodávky ropy do ČR. Deník.cz, 12. července 2008,
http://www.denik.cz/z_domova/cesko_rusko_ropa_radar20080712.html

PÓTI, László: *The Rediscovered Backyard: Central Europe in Russian Foreign Policy*. s. 127, <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=58402>

Premiéři Česka a Polska otevřou první vysokotlaký plynovod. Rozhlas.cz, 14. září 2011,
http://www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomikavevrobe/_zprava/premieri-ceska-a-polska-otevrou-prvni-vysokotlaky-plynovod--947764

Projekty EEPR v letech 2009 až 2013. NET4GAS,
<http://www.net4gas.cz/>

Putin nařídil vládě, aby dodávky ropy do ČR byly bez výpadků.

IDNES, 21. července 2008, <http://ekonomika.idnes.cz/>

ROGACHEVA, Elena – MIKEROVA, Julia: *European FDI in Russia: Corporate strategy and the effectiveness of Government promotion and facilitation September 2003*. OCO Consulting 2003, http://www.ococonsulting.com/resources/publications/fdi_in_russia_final.pdf

Roman: Dostavba Temelína je odložena i kvůli nižší poptávce po elektřině. E15.cz, <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/dostavba-temelina-je-odložena-i-kvuli-nizsi-poptavce-po-elektrine>

Ropovod IKL. MERO ČR, a. s., <http://www.mero.cz/provoz/ropovod-ikl/>

Russia-China oil pipeline opens. BBC, 2. ledna 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-12103865>

SMITH, Keith C.: *Russia and European energy security: divide and dominate.* Center for Strategic and International Studies, www.google.com

SMITH, Keith C.: *Russia and European energy security: divide and dominate.* Center for Strategic and International Studies, www.google.com

SOUKUP, Ondřej: *Ruská ropná (ne)spolehlivost.* IHNED.CZ, <http://byznys.ihned.cz/c1-25965490>

Spor o plyn se nadále vyhrocuje, EurActiv.cz, 5. ledna 2009, <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/spor-o-plyn-se-nadale-vyhrocuje-005455>

STEJSKAL, Libor: *Bezpečnost, její koncept a souvislosti*, In: BALABÁN, Miloš – DUCHEK, Jan – STEJSKAL, Libor (Eds.): *Kapitoly o bezpečnosti.* Brno, Mezinárodní politologický ústav 2007, s. 12.

STRAČÍKOVÁ, Lucie: *Norský plyn má Česko od roku 1997*. Česká televize 9. 1. 2009, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24//exkluzivne-na-ct24/41121-norsky-plyn-ma-cesko-od-roku-1997/>

STROUHAL, Jan: *Nečas poprvé kývl na prolomení těžebních limitů. Záleží jen na dohodě*. Ihned.cz, 29. března 2011, <http://byznys.ihned.cz/c1-51391950-necas-poprve-kyvl-na-prolomeni-tezebnich-limitu-zalezi-jen-na-dohode>

Tendr na dostavbu Temelína se rozjíždí. Česká televize, 31. října 2011, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/141259-tendr-na-dostavbu-temelina-se-rozjizdi/>

Těžba některých druhů paliv. Veřejná databáze ČSU, http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=ENE5030UC&&kapitola_id=697

The Energy Charter Treaty. A Reader's Guide: http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/Publications/ECT_Guide_ENG.pdf

The Russian Oil & Gas Producers - Gazprom. APS Review Gas Market Trends. <http://www.allbusiness.com/energy-utilities/oil-gas-industry-oil-processing/11489973-1.html>

TICHÝ, Lukáš: *Bruselský rybář v Kaspickém moři & plynová bezpečnost ČR*. Asociace pro mezinárodní otázky. <http://www.amo.cz/publikace/bruselsky-rybar-v-kaspickem-mori--plynova-bezpecnost-cr.html>

ULLMAN, Richard H.: *Redefining Security International Security*, 8, 1983, č. 1, s 129-153. (<http://www.jstor.org>)

Vztahy Evropské unie a Ruska. Euractiv.cz, 13. listopadu 2008, <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/vztahy-evropske-unie-a-ruska-000047>

WALT, Stephen M.: *The Renaissance of Security Studies*.
International Studies Quarterly, 35, 1991, č. 2, s. 211-239.
(www.jstor.org)

What is LNG? <http://sempralng.com/Pages/About/WhatIsLNG.htm>

YERGIN, Daniel: *Ensuring Energy Security*. Foreign Affairs, 85,
2006, č. 2, s. 69.

Zpráva o plnění indikativního cíle výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů za rok 2009 podle § 7 zákona č. 180/2005 Sb. o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, <http://www.mpo.cz>

ZWEIG, David – JIANHAI, Bi: *China's Global Hunt for Energy*.
Foreign Affairs, 84, 2005, č. 5, s 25-38. (<http://www.jstor.org>)

ŽIŽKA, Jan: *Vleugels: Po nástupu biopaliv v Česku stačí jediná rafinerie*. E15.cz, 20. června 2011,
<http://zpravy.e15.cz/nazory/rozhovory/francois-vleugels-po-nastupu-biopaliv-cesku-staci-jedina-rafinerie-661677>

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha 1: **Seznam bilaterálních smluv mezi EU a Ruskem**

Příloha 2: **Emise CO₂ – Porovnání ČR a EU**

Příloha 3: **Porovnání energetické náročnosti v evropských zemích v roce 2006**

Příloha 4: **Mapa plynovodu STORK**

Příloha 5: **Mapa tras plynovod. Nord stream, South stream, Nabucco**

Příloha 6: **Struktura importu ropy**

Příloha 1: Seznam bilaterálních smluv mezi EU a Ruskem

Název	Datum podpisu	Typ
Agreement between the Government of the Russian Federation and the European Union on the protection of classified information	01/06/2010	Bilateral
Agreement between the European Community and the Government of the Russian Federation on cooperation in fisheries and the conservation of the living marine resources in the Baltic Sea (*)	28/04/2009	Bilateral
Agreement between the European Union and the Russian Federation on the participation of the Russian Federation in the European Union military operation in the Republic of Chad and in the Central African Republic (EUFOR Tchad/RCA)	05/11/2008	Bilateral
Agreement between the European Community and the Russian Federation on trade in certain steel products	26/10/2007	Bilateral
Agreement between the European Community and the Russian Federation on readmission	25/05/2006	Bilateral
Agreement between the European Community and the Russian Federation on the facilitation of the issuance of visas to the citizens of the European Union and the Russian Federation	25/05/2006	Bilateral
Agreement between the European Community and the Russian Federation on trade in certain steel products	03/11/2005	Bilateral
Agreement between the European Community and the Russian Federation amending the Agreement between the European Coal and Steel Community and the Government of the Russian Federation on trade in certain steel products of 9 July 2002	26/07/2004	Bilateral
Protocol to the Partnership and Cooperation Agreement establishing a partnership between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Russian Federation, of the other part, to take account of the accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Hungary, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia, and the Slovak Republic to the European Union	27/04/2004	Bilateral

Agreement between the European Community and the Government of the Russian Federation amending the Agreement between the European Coal and Steel Community and the Government of the Russian Federation on trade in certain steel products of 9 July 2002	26/12/2003	Bilateral
Agreement in the form of an Exchange of Letters between the European Community and the Russian Federation establishing a double-checking system without quantitative limits in respect of the export of certain steel products from the Russian Federation to the European Community	30/07/2003	Bilateral
Agreement between the European Union and the Russian Federation on the participation of the Russian Federation in the European Union Police Mission (EUPM) in Bosnia and Herzegovina (BiH)	24/07/2003	Bilateral
Agreement renewing the Agreement on cooperation in science and technology between the European Community and the Government of the Russian Federation	05/06/2003	Bilateral
Agreement between the European Coal and Steel Community and the Government of the Russian Federation on trade in certain steel products	09/07/2002	Bilateral
Agreement for cooperation between the European Atomic Energy Community and the Government of the Russian Federation in the field of controlled nuclear fusion (*)	03/10/2001	Bilateral
Agreement for cooperation between the European Atomic Energy Community and the Government of the Russian Federation in the field of nuclear safety (*)	03/10/2001	Bilateral
Agreement on cooperation in science and technology between the European Community and the Government of the Russian Federation	16/11/2000	Bilateral
Agreement between the European Community and the Russian Federation on trade in textile products	23/07/1998	Bilateral
Protocol Agreement to the Partnership and Cooperation establishing a partnership between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Russian Federation, of the other part	21/05/1997	Bilateral

Agreement on partnership and cooperation establishing a partnership between the European Communities and their Member States, of one part, and the Russian Federation, of the other part - Protocol 1 on the establishment of a coal and steel contact group - Protocol 2 on mutual administrative assistance for the correct application of customs legislation - Final Act - Exchanges of letters - Minutes of signing	24/06/1994	Bilateral
Agreement in the form of a complementary exchange of letters between the European Economic Community and the Russian Federation on a credit guarantee for exports of agricultural products and foodstuffs to Russia	11/02/1992	Bilateral
Agreement between the European Economic Community and the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics on trade and commercial and economic cooperation - Declaration by the USSR - Joint Declaration	18/12/1989	Bilateral
Agreement on the Establishment of the ITER International Fusion Energy Organization for the Joint Implementation of the ITER Project	21/11/2006	Multilateral
Agreement on the privileges and immunities of the ITER International Fusion Energy Organization for the Joint Implementation of the ITER Project	21/11/2006	Multilateral
Amendments to the Convention on future multilateral cooperation in the North- East Atlantic Fisheries allowing for the establishment of dispute settlement procedures, the extension of the scope of the Convention and a review of the objectives of the Convention (*)	11/08/2006	Multilateral
European Convention for the Protection of Animals during International Transport (revised)	25/06/2004	Multilateral
United Nations Convention against Corruption	31/10/2003	Multilateral
Framework agreement on a Multilateral Nuclear Environmental Programme in the Russian Federation	21/05/2003	Multilateral
Protocol on Claims, Legal Proceedings and Indemnification to the Framework Agreement on a Multilateral Nuclear Environmental Programme in the Russian Federation	21/05/2003	Multilateral
International Cocoa Agreement 2001	02/03/2001	Multilateral

Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organised Crime	12/12/2000	Multilateral
Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime	12/12/2000	Multilateral
United Nations Convention Against Transnational Organised Crime	15/11/2000	Multilateral
Amendment to the Montreal Protocol on substances that deplete the ozone layer	03/12/1999	Multilateral
Agreement concerning the establishing of global technical regulations for wheeled vehicles, equipment and parts which can be fitted and/or be used on wheeled vehicles (Parallel Agreement)	25/06/1998	Multilateral
Amendment to the trade-related provisions of the Energy Charter Treaty (*)	24/04/1998	Multilateral
Agreement on international humane trapping standards between the European Community, Canada and the Russian Federation	15/12/1997	Multilateral
Kyoto Protocol to the UN Framework Convention on Climate Change	11/12/1997	Multilateral
International Plant Protection Convention - New revised text approved by Resolution 12/97 of the 29th Session of the FAO Conference in November 1997 - Declaration	07/11/1997	Multilateral
Amendment to the Montreal Protocol on substances that deplete the ozone layer, adopted at the ninth meeting of the Parties	17/09/1997	Multilateral
Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management	05/09/1997	Multilateral
WIPO Copyright Treaty	23/12/1996	Multilateral
WIPO Performances and Phonograms Treaty	20/12/1996	Multilateral
Agreement for the Implementation of the Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks	04/08/1995	Multilateral
International Grains Agreement 1995	07/12/1994	Multilateral

Trademark Law Treaty	27/10/1994	Multilateral
Agreement relating to the Implementation of Part XI of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 (UNCLOS)	28/07/1994	Multilateral
Convention on Nuclear Safety	17/06/1994	Multilateral
United Nations Convention to Combat Desertification in Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa	17/06/1994	Multilateral
Protocol on the provisional application of the Agreement establishing an International Science and Technology Centre (ISTC)	27/12/1993	Multilateral
Agreement establishing an International Science and Technology Centre (ISTC)	27/11/1992	Multilateral
Amendment to the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer	25/11/1992	Multilateral
Protocol 1 to the Agreement among the European Atomic Energy Community, the Government of Japan, the Government of the Russian Federation, and the Government of the United States of America on cooperation in the engineering design activities for the International Thermonuclear Experimental Reactor	21/07/1992	Multilateral
Convention on biological diversity	05/06/1992	Multilateral
United Nations Framework Convention on Climate Change	09/05/1992	Multilateral
Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992 (Helsinki Convention revised in 1992)	09/04/1992	Multilateral
International Sugar Agreement 1992	20/03/1992	Multilateral
Convention on the Transboundary Effects of Industrial Accidents	17/03/1992	Multilateral
Convention on the protection and use of transboundary watercourses and international lakes	17/03/1992	Multilateral
Amendment to the Montreal protocol on substances that deplete the ozone layer (London Amendment)	29/06/1990	Multilateral
Agreement establishing the European Bank for Reconstruction and Development - EBRD	29/05/1990	Multilateral
Protocol relating to the Madrid Agreement concerning the international registration of marks, adopted at	27/06/1989	Multilateral

Madrid on 27 June 1989		
Basel Convention on the control of transboundary movements of hazardous wastes and their disposal	22/03/1989	Multilateral
Terms of reference of the International Copper Study Group	24/02/1989	Multilateral
United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances	20/12/1988	Multilateral
Protocol to the 1979 Convention on long-range transboundary air pollution concerning the control of emissions of nitrogen oxides or their transboundary fluxes (NOx Protocol)	31/10/1988	Multilateral
Montreal Protocol on substances that deplete the ozone layer	16/09/1987	Multilateral
Convention on Assistance in the case of a Nuclear Accident or Radiological Emergency	26/09/1986	Multilateral
Convention on Early Notification of a Nuclear Accident	26/09/1986	Multilateral
Terms of Reference of the International Nickel Study Group	02/05/1986	Multilateral
Vienna Convention for the protection of the ozone layer	22/03/1985	Multilateral
Protocol to the 1979 Convention on long-range transboundary air pollution on long-term financing of the cooperative programme for monitoring and evaluation of the long-range transmission of air pollutants in Europe (EMEP)	28/09/1984	Multilateral
International Convention on the Harmonised Commodity Description and Coding System	14/06/1983	Multilateral
United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS)	10/12/1982	Multilateral
Convention on future multilateral cooperation in North-East Atlantic fisheries (NEAFC)	18/11/1980	Multilateral
Agreement establishing the Common Fund for Commodities	27/06/1980	Multilateral
Convention on the conservation of Antarctic marine living resources (CCAMLR)	20/05/1980	Multilateral
Convention concerning International Carriage by Rail (COTIF) of 9 May 1980, as amended by the Vilnius	09/05/1980	Multilateral

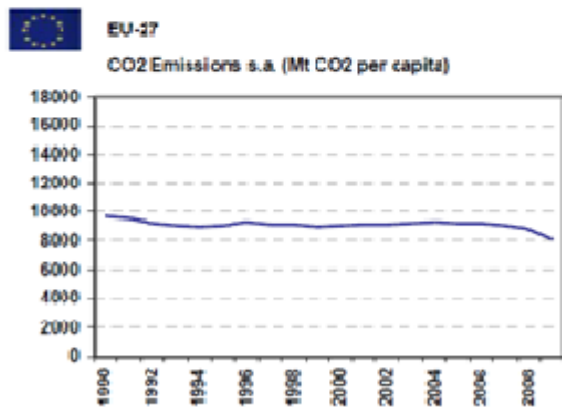
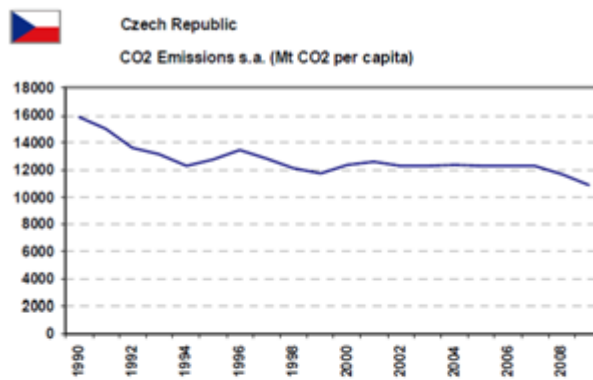

Protocol of 3 June 1999		
Convention on the physical protection of nuclear material	03/03/1980	Multilateral
Convention on long-range transboundary air pollution (Geneva Convention 1979)	13/11/1979	Multilateral
Convention on Future Multilateral Cooperation in the Northwest Atlantic Fisheries (NAFO)	24/10/1978	Multilateral
Constitution and Rules of Procedure of the International Rubber Study Group	14/02/1978	Multilateral
International Convention for the Protection of New Varieties of Plants, as revised at Geneva on 19 March 1991	02/12/1961	Multilateral
Terms of Reference of the International Lead and Zinc Study Group (ILZSG) - Rules of Procedure of the Group	06/05/1959	Multilateral
Agreement concerning the adoption of uniform technical prescriptions for wheeled vehicles, equipment and parts which can be fitted to and/or be used on wheeled vehicles and the conditions for reciprocal recognition of approvals granted on the basis of these prescriptions* (Revision 2)	20/03/1958	Multilateral
Customs Convention on the temporary importation of private road vehicles (1954)	04/06/1954	Multilateral
Constitution of the Food and Agriculture Organisation of the United Nations (FAO)	16/10/1945	Multilateral

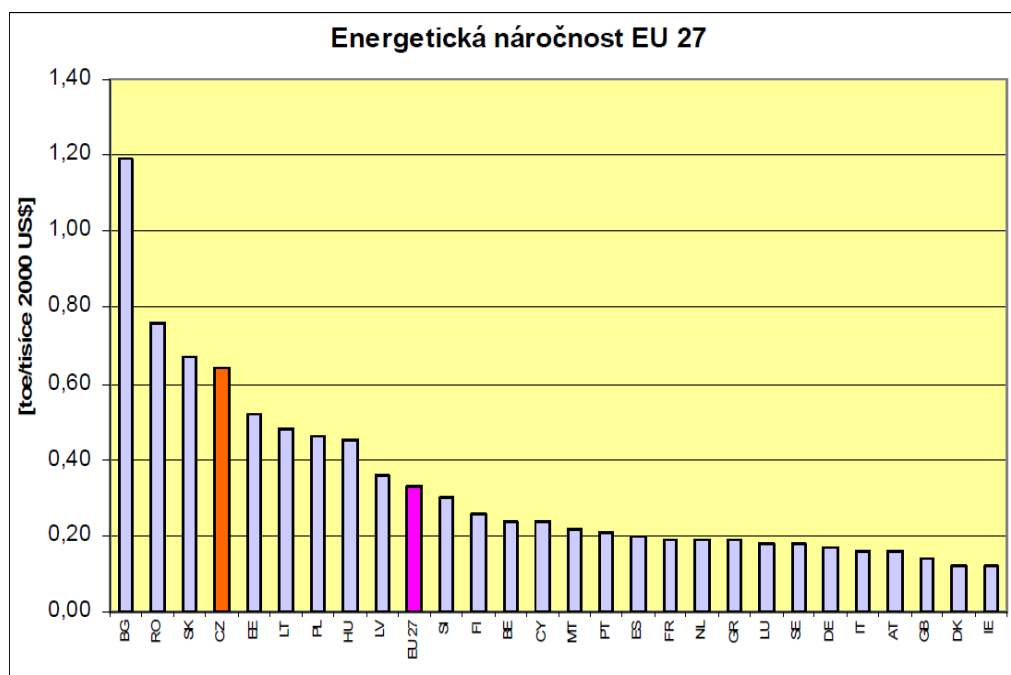
(*) This treaty has not entered into force yet.

Zdroj: *List of treaties by country: Russia*. Evropská komise, <http://ec.europa.eu/world/agreements/searchByCountryAndContinent.do?countryId=3853&countryName=Russia>

Příloha 2: Emise CO₂ – Porovnání ČR a EU

Příloha 3: Porovnání energetické náročnosti v evropských zemích v roce 2006

Zdroj: *Návrh aktualizace státní energetické koncepce 2010*, vláda.cz

Příloha 4: Mapa plynovodu STORK

Příloha 5: Mapa nových plynovodů

Zdroj: *Nord Stream gas pipeline underwater construction starts.*
BBC, 9. 4. 2010, <http://news.bbc.co.uk>

Příloha 6: Struktura importu ropy

Země původu	2009		2010	
	Dovoz (tis. t)	Podíl (%)	Dovoz (tis. t)	Podíl (%)
Alžírsko	15,1	0,2	49,7	0,6
Ázerbájdžán	1529,5	21,3	2008,0	26,0
Írán	28,6	0,4	161,0	2,1
Kazachstán	499,5	6,9	562,8	7,3
Libye	17,0	0,2	-	-
Rusko	5097,0	70,9	4946,4	64,0
Součet	7186,7		7727,9	

ABSTRAKT

ABSTRACT